

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Prosinec 2010

Mgr. Zuzana Vaníčková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

Odvolání v civilním procesu
(Appeal in civil procedure)

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Konzultant: JUDr. Dita Frintová PhD.

Vypracovala: Mgr. Zuzana Vaníčková

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Brandýse nad Labem dne 12. prosince 2010

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Ditě Frintové, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této rigorózní práce.

Seznam použitých zkratek

NS (ČR)	- Nejvyšší soud ČR
CŘS	- zák. č. 113/1875 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (c.ř.s.)
OSŘ	- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	- zákon č. 40/1994 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZKV	- zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
InsZ	- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
TZ	- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZSS	- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	- zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
SoudP	- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
SŘS	- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
RegP	- zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	- Listina základních práv a svobod, vyhl. pod č. 2/1993 Sb. (Listina)
Ústava	- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Úmluva	- Úmluva o ochraně lidských práva a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.), v platném znění
R	- rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS
SJ	- časopis soudní judikatura
S I.-III.	- sborníky NS o OSŘ

Pozn. autorky: tam, kde je v textu uvedeno číslo paragrafu bez dalšího údaje, jde o citaci občanského soudního řádu, pokud ze souvislosti nevyplývá něco jiného.

Obsah

1.	Úvod.....	8
2.	Vývoj právní úpravy odvolání v civilním soudním řízení v českých zemích	11
2.1.	Vývoj institutu odvolání do roku 1918	11
2.2.	Vývoj odvolání po roce 1918.....	15
3.	Systematika opravných prostředků dle teorie	24
3.1.	Význam opravných prostředků	24
3.2.	Právní moc	25
3.2.1.	Nezměnitelnost rozhodnutí (rebus sic stantibus)	26
3.2.2.	Závaznost rozhodnutí	28
3.2.3.	Konečnost rozhodnutí	29
3.3.	Opravné systémy.....	30
4.	Obecná charakteristika institutu odvolání v naší právní úpravě	32
5.	Přípustnost odvolání	36
5.1.	Objektivní podmínky přípustnosti odvolání	36
5.1.1.	Existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně	36
5.1.2.	Přípustnost odvolání proti rozhodnutí	37
5.1.3.	Dodržení lhůty	46
5.2.	Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání	48
6.	Podání odvolání	50
6.1.	Forma a náležitosti odvolání	50
6.2.	Odvolací důvody	52
6.3.	Zásada neúplné apelace – zákaz novot	54
6.4.	Koncentrace řízení	54
6.5.	Uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení.....	58
7.	Účinky odvolání.....	63
7.1.	Suspenzivní účinek	63
7.2.	Devolutivní účinek.....	67
8.	Dispoziční úkony účastníka ve vztahu k odvolání.....	69
9.	Odvolací řízení.....	73
9.1.	Úkony soudu prvního stupně	75
9.1.1.	Včasnost odvolání	75
9.1.2.	Odstraňování vad odvolání.....	78
9.1.3.	Další úkony soudu prvního stupně	81
9.1.4.	Autoremedura.....	85
9.2.	Řízení u odvolacího soudu.....	86
9.2.1.	Dokazování.....	90
9.2.2.	Přezkumná činnost odvolacího soudu	93
10.	Rozhodnutí odvolacího soudu	100
10.1.	Odmítnutí odvolání	101
10.2.	Potvrzení napadeného rozhodnutí.....	102
10.3.	Změna napadeného rozhodnutí	103
10.4.	Zrušení napadeného rozhodnutí	105
11.	Náklady řízení.....	110
11.1.	Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení při potvrzení a změně rozhodnutí soudu prvního stupně	113

11.2.	Náklady řízení při zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně nebo při rozhodování, kterým se řízení nekončí	114
12.	Doručování rozhodnutí odvolacího soudu	116
13.	Závaznost rozhodnutí odvolacího soudu	117
14.	Závěr	119
	Seznam použitých pramenů a literatury	124
	Odborné publikace	124
	Odborné články:	126
	Právní předpisy	128
	Judikatura	130
	Ostatní prameny	134
	Příloha	135
	Abstract	136

1. ÚVOD

„Cílem soudního řízení je rozhodnutí věcně správné a spravedlivé.“¹

Přezkoumání správnosti soudních rozhodnutí se realizuje prostřednictvím opravných prostředků. Opravné prostředky jsou instituty procesního práva dávající účastníkům možnost domáhat se přezkoumání soudního rozhodnutí. Opravné řízení tak sleduje dosažení právní jistoty v právních vztazích vytvořených soudními rozhodnutími a zároveň odstranění vad a nedostatků těchto rozhodnutí.

Právo rozlišuje opravné prostředky řádné a mimořádné. Jediným řádným opravným prostředkem podle platného práva je odvolání a představuje tak nejčastěji využívanou možnost přezkoumání soudního rozhodnutí. Odvolání je procesním institutem, se kterým se setkáváme v různých typech řízení. Záměrem této práce je vylíčit pouze odvolání v civilním řízení soudním, a to s důrazem na řízení sporné, které je nejtypičtějším druhem občanského řízení soudního. Specifika zvláštních druhů civilního řízení soudního, jako řízení vykonávacího či řízení konkurzního/insolvenčního by totiž svým rozsahem přesahovaly možnosti této práce.

Stěžejním právním předpisem úpravy odvolání v civilním procesu je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Některé dílčí otázky této problematiky jsou upraveny též v jiných právních předpisech, jako jsou zejména zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy a další, které jsou v práci zohledněny.

Práce je členěna do třinácti kapitol. S ohledem na provázanost a též na pochopitelnost jsou před vlastní jádro práce, věnované jejímu výše vytčenému předmětu (kapitoly třetí až jedenáctá), předřazeny úvodní výklady stručně přibližující historický vývoj odvolání a jeho teoretické pojetí a systematiku (*Vývoj právní úpravy odvolání v civilním soudním řízení v českých zemích* a *Systematika opravných prostředků dle teorie*). Tato úvodní část má spíše propedeutický, exkursivní a nejuristický charakter, ale je součástí širšího zpracování dané problematiky, zvláště s ohledem na zmíněné

¹¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, a.s., 2004. s. 429.

novely a změny občanského soudního řádu jimi provedenými, a proto je v práci též zohledněna.

Zbývající části práce jsou věnovány platné právní úpravě odvolání v našem právním řádu, popř. úvahám nad možnou úpravou *de lege ferenda*. Třetí kapitola (*Obecná charakteristika institutu odvolání v naší právní úpravě*) se dotýká vymezení samotného pojmu odvolání a soustředí se tak na rozbor právní úpravy. Zvláštní pozornost je věnována zavedení principu neúplné apelace. Čtvrtá kapitola (*Přípustnost odvolání*) popisuje objektivní a subjektivní podmínky přípustnosti odvolání; práce rozebírá tuto záležitost především ve světle novel č. 30/2000 Sb. a č. 7/2009 Sb., které do civilního procesu přinesly zavedení pojmu bagatelních věcí, tj. peněžitých plnění nepřevyšujících 2.000,- Kč, resp. po 1.7.2009 10.000,- Kč. Pátá kapitola pojednává o *podání odvolání*, a to konkrétně formou a náležitostmi odvolání, odvolacími důvody a ne/možností uplatnění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení. V dalších dvou kapitolách se práce soustředí na výklad *účinků odvolání* a *dispozičních úkonů účastníků ve vztahu k odvolání*. *Odvolací řízení*, které je rozděleno do dvou částí, a to na úkony před soudem prvního stupně a na řízení u odvolacího soudu je pojednáváno v kapitole 9. V první části jsou popsány přípravné úkony soudu prvního stupně a jeho rozhodování o odmítnutí opožděného odvolání. Druhá část se zabývá přezkumem předcházejícího řízení odvolacím soudem. V kapitole desáté jsou nastíněny možnosti *rozhodnutí* odvolacím soudem o podaném odvolání. Odvolací soud může rozhodnout tak, že rozhodnutí prvního stupně potvrdí, zruší a vrátí k dalšímu řízení, nebo rozhodnutí změní. Další možnosti rozhodnutí odvolacího soudu je odmítnutí odvolání. Závěrečné stránky práce jsou věnovány *nákladům řízení* v odvolacím řízení, *doručování a závaznosti rozhodnutí odvolacího soudu*.

Zvolila jsem pro svou práci poměrně rozsáhlé téma, neboť jsem chtěla pojmout téma uceleně, tak, jak se s ním mám možnost při své práci setkávat. Cílem práce je jednak vytvořit přehled problematiky odvolání ve sporném civilním soudním řízení a řešení praktických problémů, tak prostřednictvím popsaného a analyzovaného vyvodit určité návrhy pro zlepšení právní úpravy v této oblasti.

Jak již bylo výše naznačeno, vychází tato práce především z relevantních norem českého práva, tedy ze samotného textu zákona; čerpá však též z článků, učebnic, komentářů, judikátů, zpráv a dalších zdrojů dostupných v hmotné i elektronické podobě.

Zvláštní důraz je kladen na judikaturu, neboť samotná aplikace zákona bez jeho reflexe v praxi je nedostatečná. Nepominutelným zdrojem poznatků je i asistentská praxe u Obvodního soudu pro Prahu 9, u kterého působím od roku 2007. V textu jsou tedy uváděny též poznatky z rozhodování soudu, které jsou spíše formulovány obecně a mám s nimi konkrétní zkušenosti, stejně tak praktické případy uvádím většinou takové, se kterými jsem měla možnost se v praxi setkat, a vychází zejména z praxe mého domovského soudu. V případě těchto úvah nejsou záměrně uváděny spisové značky soudních sporů, neboť řízení nejsou často dosud pravomocně skončena, případně se řada rozhodnutí nedostala ani do fáze odvolacího řízení a jejich konkrétní označení nemá tedy dosud žádný význam.

Ve větší míře bylo použito toliko citovaných prací Dr. Drápala a kol., prof. Winterové, JUDr. Dvořáka a JUDr. Svobody. Právě proto vychází tato práce především z komentovaných znění zákona (C. H. Beck, Wolters Kluwer, a.s.), odborných článků, a též vybrané judikatury. Většina ze zmíněných článků byla publikována nakladatelstvím C.H. Beck a je pro registrované uživatele dostupná v elektronické podobě na webových stránkách www.beck-online.cz.

Tato práce vychází z právního stavu účinného do 12. prosince 2010.

2. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY ODVOLÁNÍ V CIVILNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Způsob prosazování práva prošel v průběhu historického vývoje společnosti podstatnými změnami. Původně používal jednotlivec k prosazení svého práva svémoc. Později byl vytvořen právní řád, který umožňoval prosazení subjektivních práv právní cestou, a užití svémoci bylo postupně marginalizováno. K historickému vývoji je třeba přihlídnout i při zkoumání procesního institutu odvolání.

2.1. VÝVOJ INSTITUTU ODVOLÁNÍ DO ROKU 1918

Původně se v českém právu nerozlišoval proces civilní a trestní. Řízení bylo v zásadě jednostupňové. S ohledem na příslušnost k jednotlivým stavovským skupinám bylo organizováno i soudnictví; fungovalo tedy na principu personality práva. Tyto skupiny se řídily vlastním právem a podléhaly jurisdikci vlastních soudů, které podle tohoto práva rozhodovaly.²

Před městskými soudy se později začal proces rozlišovat na civilní a trestní. Rozsudek bylo umožněno napadnout apelací, byl-li v rozporu se psaným právem, nebo bylo možno podat „žádost o naučení k vrchnímu právu“.

Za skutečný počátek vývoje právního institutu odvolání na našem území se však považuje rok 1548, kdy byl zřízen apelační soud, přesněji Rada nad apelacemi. Ferdinand I. jej zřídil s původním úmyslem soustředit odvolání od všech soudů, ale pro odpor šlechty nebylo možno tak širokou pravomoc prosadit a fungoval tak nakonec jako odvolací instance především pro soudy městské. Proti nálezům zemských soudů (českého a moravského) nebylo nadále odvolání přípustné.

Dalším mezníkem ve vývoji opravných prostředků představuje vydání Obnoveného zřízení zemského v roce 1627, jímž byla umožněna revize rozsudků zemských soudů. Za vlády Marie Terezie byl pak zaveden systém tří soudních instancí, a to soud zemský, městské a vrchnostenské soudy tvořící první instanci, dále pražský

² MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva*. Praha : Linde, 1997. s. 72.

apelační soud a druhý apelační soud jako soudy druhého stupně; třetí instanci tvořila Česká dvorská kancelář, která byla roku 1749 nahrazena Nejvyšším soudním úřadem (Oberste Justitzstelle).

Za vlády Josefa II. došlo roku 1781 k vydání Josefínského soudního řádu, který samostatně upravoval civilní soudní proces a formálně jej tak odlišil od řízení ve věcech trestních. V roce 1796 byla vydána jeho novější redakce, tzv. Západohaličský soudní řád z 19. prosince 1796. Josefínský soudní řád definitivně odstranil obyčejové procesní právo v českých zemích. Procesní právo josefínské doby znalo řádné (odvolání - apelace proti rozsudkům soudů prvních stupňů a řádná revize proti rozsudkům soudů druhých stupňů; řádné opravné prostředky proti usnesením pak byly rekurs a řádný revizní rekurs) i mimořádné opravné prostředky. Odvolání bylo možné podat proti rozsudkům první instance a spočívalo v přezkumu jak skutkovém, tak právním. Zakládalo se na principu neúplné apelace a platil úplný zákaz novot. Dále platil zákaz reformatio in peius a zákaz tzv. adheze, tzn., že se odpůrce nemohl k odvolání připojit. Odpůrce mohl proti odvolání v zákonné lhůtě podat odpověď, v níž mohl vyvracet důvody uvedené v opravném prostředku. Opravný prostředek se ohlašoval a následně prováděl. Současné ohlášení a provedení prostředku však nebylo vyloučeno.³ Oba opravné prostředky směřující proti rozsudkům měly účinky suspenzivní a devolutivní. Josefínský soudní řád platil do konce roku 1897.

Josefínský soudní řád byl v důsledku společenských a politických změn nahrazen novými procesními předpisy. Podkladem reformních snah se stal zákon o moci soudcovské z roku 1867, ve kterém byly jako základní zásady stanoveny ústnost a veřejnost soudního řízení. K úplnému nahrazení Josefínského civilního řádu z roku 1781 došlo přijetím základních norem civilního řízení v roce 1895, a to: jurisdikční normou (vypracovanou především Františkem Kleinem), civilním řádem soudním (dále též c.s.ř.), řádem exekucním (tzv. zákon poradní), a zákonem o organizaci soudní a o soudech živnostenských. Tzv. Kleinova procesní reforma, která nabyla účinnosti 1. ledna 1898, nahradila písemné a neveřejné řízení řízením ústním a veřejným.⁴

³ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 40-41.

⁴ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces*. Praha : Linde, 1997. s. 474.

Pramenem procesního civilního práva se tedy staly v Předlitavsku tyto zákony⁵: 1) jurisdikční norma,⁶ 2) civilní řád soudní⁷, 3) řád exekuční⁸, 4) zákon o organizaci soudní⁹, 5) zákon o soudech živnostenských.¹⁰ Na Slovensku a Podkarpatské Rusi však platila jiná právní úprava (uherský civilní řád soudní).

Civilní řád soudní platil až do roku 1950 a je z hlediska vývoje civilního procesu na našem území zásadní. Řízení před soudy bylo vybudováno jako trojinstanční a v opravném řízení musel být účastník zastoupen advokátem. Opravné řízení bylo ovládáno zásadou dispoziční, zásadou ústnosti a zásadou veřejnosti soudního jednání. Tato procesněprávní úprava znala jak řádné, tak i mimořádné opravné prostředky podle rozlišení, zda šlo o napadení rozhodnutí nepravomocného, nebo rozhodnutí pravomocného. Řádné opravné prostředky byly dány jednak proti rozhodnutím první instance, jednak proti rozhodnutím druhé instance. Byly upraveny podle formy rozhodnutí tak, že proti rozsudkům první instance bylo připuštěno odvolání, kdežto proti rozsudkům druhé instance bylo dáno dovolání. Proti usnesením první instance bylo možné podat rekurs a proti usnesením druhé instance bylo možné podat dovolací rekurs.

Civilní řád soudní tedy upravoval čtyři řádné opravné prostředky na rozdíl od současné právní úpravy, která má jen jeden řádný opravný prostředek - odvolání. Odvolání podle civilního soudního řádu bylo přípustné proti každému rozsudku soudu prvního stupně¹¹, na rozdíl od dnešní úpravy, kdy lze napadnout odvoláním i usnesení. Předmětem odvolání byl ovšem jen výrok rozsudku, tedy vylučovala se možnost odvolání co do důvodů rozsudku. Odvolání bylo možné podat i ve věcech nepatrných (dnes bagatelních), ale bylo omezeno jen na důvody zmatečnostní, taxativně vymezené v § 477 c.ř.s. Pokud se týkalo subjektivních podmínek odvolání, byla úprava shodná s dnešní, kdy odvolání mohla podat jen strana, která se cítila zkrácena výrokem napadeného rozsudku, popřípadě její vedlejší intervenient. Naproti tomu se ale strana

⁵ HORA, V. *Československé civilní právo procesní : Díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. 4. vydání. Praha : Všehrd, 1934. s. 14.

⁶ Zákon č. 111/1895 ř.z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních, ze dne 1. srpna 1895.

⁷ Zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, ze dne 1. srpna 1895.

⁸ Zákon č. 79/1896 ř.z., o řízení exekučním a zajišťovacím, ze dne 27. května 1896.

⁹ Zákon č. 217/1896 ř.z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádě soudů.

¹⁰ Zákon č. 218/1896 ř.z., o zavedení živnostenských soudů a o soudnictví ve sporech ze živnostenského poměru pracovního, uřednického a námezdního.

¹¹ § 461 c.ř.s.

mohla odvolání vzdát nejen po vyhlášení nebo doručení rozsudku, tedy jednostranným projevem, nýbrž i dohodou učiněnou s protistranou před vyhlášením rozsudku, což dnes není možné.

Odvolání se podávalo písemně u soudu prvního stupně a muselo být podepsáno advokátem. V místech, kde byl nedostatek advokátů, bylo možno podat odvolání i ústně do protokolu. Lhůta pro podání odvolání činila 14 dnů, nemohla být prodloužena a počínala běžet od doručení písemného vyhotovení rozsudku procesní straně. Civilní soudní řád přiznal odvolání devolutivní a suspenzivní účinek jak co do právní moci, tak i do vykonatelnosti. Odvolání se podávalo ve formě odvolacího spisu, který musel mít zákonné náležitosti. Ty v zásadě souhlasily se současnou právní úpravou s tím, že odvolání ještě musel podepsat advokát.

Podané odvolání soud přezkoumával jen v mezích odvolacích návrhů a těmito byl vázán. Soud byl vázán také uplatněným odvolacím důvodem s jednou výjimkou, a to tzv. důvody zmatečnosti, které soud zkoumal z úřední povinnosti. Odvolací návrh v odvolacím řízení tak nemohl být rozšířen. Na základě tzv. principu eventuality¹² ale bylo možné, aby odvolatel v odvolací lhůtě podal více odvolacích spisů, které by se dotýkaly různých částí napadeného rozsudku, a uvedení několika odvolacích důvodů najednou. Nejdůležitější částí odvolání bylo tedy uvedení odvolacích důvodů a odvolacího návrhu, protože tyto určovaly směr přezkumné činnosti odvolacího soudu.

Civilní řád soudní nevyjmenovával důvody, pro které šlo rozhodnutí napadnout, na rozdíl od současné právní úpravy, která stanoví taxativní výčet možných důvodů odvolání.¹³

Pro znění odvolacího návrhu zákon výslovně stanovil jen dvě možnosti, a to na zrušení napadeného rozsudku a na jeho změnu. Při návrhu na změnu bylo nutné už v odvolacím spise uvést, v jakém smyslu si odvolatel změnu rozsudku představuje¹⁴. Návrh na zrušení rozsudku přicházel v úvahu v případech porušení procesních předpisů a odvolatel požadoval odstranění formálního pochybení soudu prvního stupně. Odvolací návrhy mohly být činěny vedle sebe.

¹² HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*, Praha : Všehrd, 1947. s. 444.

¹³ HORA, V. *Československé civilní právo procesní: Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha: Všehrd, 1924. s. 40-41.

¹⁴ Tamtéž, s. 44.

Pokud jde o rozsah přezkoumání, bylo odvolání založeno na systému neúplné apelace, platil tedy zákaz novot. Ten ovšem nebyl absolutní, byly totiž připuštěny nové, v první instanci neuvedené skutečnosti a důkazy, ale jen tehdy, jestliže sloužily k dolíčení nebo vyvrácení uplatňovaných odvolacích důvodů a byly v odvolacím spise nebo ve sdělení odpůrce druhé straně oznámeny. Tyto nové skutečnosti a důkazy ovšem směřovaly jen k dolíčení anebo vyvrácení tvrzené nesprávnosti rozsudku první instance bez dotčení jeho skutkového stavu.¹⁵

2.2. VÝVOJ ODVOLÁNÍ PO ROCE 1918

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 byly rakouské právní předpisy recipovány zákonem č. 11/1918 Sb. (tzv. recepční normou), o zřízení samostatného státu československého a platily pro území Čech, Moravy a Slezska, když podle čl. 2 uvedeného zákona: „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“.

Zvláštní úprava odvolání platila pro nesporná řízení, která upravoval *zákon č. 100/1931 Sb., o zásadních ustanoveních řízení nesporného*. Nesporný proces byl tímto zákonem upraven jako samostatný druh civilního řízení.¹⁶ Řádným opravným prostředkem v nesporných řízeních byl rekurs (resp. rozklad, stížnost). Hlavní odlišností od sporných řízení pak u nesporných řízení bylo prolomení zásady „zákazu novot“, tedy možnost uvádět nové skutečnosti i důkazy, což vedlo k zásadnímu zlomu v civilním procesu.

Další výrazné změny civilního procesu probíhaly za změnách společenských a politických podmínek po druhé světové válce koncem čtyřicátých a začátkem padesátých let minulého století. Podstatný zlom v československém občanském právu procesním znamenal rok 1948.

Nová úprava občanského procesního práva byla provedena *zákonem o zlidovění soudnictví č. 319/1948*, jehož vzorem byl v mnoha směrech sovětský občanský soudní proces. Organizace soudů byla zjednodušena zrušením mimořádných civilních soudů,

¹⁵ Tamtéž, s. 56-57.

¹⁶ STAVINOHOVÁ, J.; HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Masarykova Univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. s. 28.

čímž se zjednodušila též soudní soustava a v důsledku toho i řízení. Základním článkem soudní soustavy jako soud prvního stupně byl okresní soud. Krajský soud byl soudem druhého stupně a jen v určitých věcech byl soudem stupně prvního. Nejvyšší soud přestal být revizním soudem a stal se jen soudem odvolacím tam, kde v první stolici rozhodovaly krajské soudy. Byl zaveden nový mimořádný opravný prostředek, *stížnost pro zachování zákona*, který měl právo podat pouze generální prokurátor v obecném zájmu, jestliže se domníval, že pravomocným rozhodnutím byl porušen zákon. Počínaje zákonem o zlidovění soudnictví byl zaveden princip úplné apelace, podle kterého účastníci mohli uplatňovat novoty i v odvolacím řízení, mohl i měnit návrhy bez souhlasu soudu či protistrany. Soud tak již nebyl odvolacím důvodem vázán. Zlidovění soudnictví spočívalo v tom směru, že všechny závažné věci byly svěřeny rozhodování senátu, ve kterém měli převahu soudci z lidu. Zákonem byl tak odstraněn třístupňový systém a nahrazen systémem dvoustupňovým. Zastoupení advokátem už nebylo povinné.

Roztříštěnost dosavadní úpravy se snažila překonat nová kodifikace civilněprocesních předpisů provedená zákonem č. 142/1950 Sb., občanským soudním řádem, jehož cílem bylo vytvoření jednotného civilního řízení.¹⁷ Bylo jím upraveno jak řízení nalézací, tak i řízení exekuční včetně dosavadního konkursního řízení. V řízení nalézacím se snažil občanský soudní řád z roku 1950 o odstranění zvláštní úpravy mezi řízením sporným a nesporným. Zavedení jednotného civilního řízení se dále projevovalo tím, že byl odstraněn terminologický rozdíl mezi stranami v řízení sporném a účastníky v řízení nesporném a na jeho místo zavedeno jednotné označení „účastníci řízení“. Civilní řízení spočívalo na uplatnění zásady materiální pravdy. Ta pak byla doplněna dalšími zásadami, například zásadou rovnosti účastníků, zásadou přimosti a ústnosti, zásadou projednací, zásadou veřejnosti, zásadou volného hodnocení důkazů. Občanský soudní řád připouštěl také rozsáhlé možnosti účasti prokurátora v civilním soudním řízení.¹⁸ V opravném řízení rozlišoval zákon opravné prostředky řádné - odvolání a stížnost, a opravné prostředky mimořádné - obnovu řízení a stížnost pro porušení zákona. Odvolání mělo účinek suspenzivní i devolutivní a spočívalo na systému úplné apelace. Osoby oprávněné k podání odvolání byly účastník a prokurátor.

¹⁷ Důvodová zpráva k § 2 o.s.ř. z r. 1950.

¹⁸ STAVINOHOVÁ, J.; HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Masarykova Univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. s. 28.

Lhůta byla stanovena na 15 dnů ode dne doručení rozsudku. Platila též zásada zákazu reformatio in peius, jak bylo možné dovodit z ustanovení § 178 a § 184, z nichž plynulo, že soud nemůže rozhodnout v neprospěch odvolatele a ve prospěch odpůrce, který odvolání nepodal.¹⁹ Odvolací soud mohl rozhodnout tak, že rozsudek prvního stupně potvrdil, změnil nebo zrušil a vrátil k dalšímu řízení.

Nový občanský soudní řád, zákon č. 99/1963. Sb. nabyt účinnosti 1. dubna 1964. Ani tento zákon nerozdělil řízení nalézací na řízení sporné a řízení nesporné, nýbrž se opět pokusil o jednotnou strukturu občanského procesu. V opravném řízení přinesl nový občanský soudní řád značné změny. Mezi řádné opravné prostředky počítal tento zákon pouze odvolání, které se i tentokrát řídilo principem úplné apelace a upustil tedy od dalšího, dříve používaného opravného prostředku - stížnosti. Vedle rozsudků a usnesení mohlo odvolání směřovat i proti rozhodnutím státního notářství. Legitimaci k podání odvolání měl kromě (vedlejšího) účastníka i prokurátor, národní výbor a společenská organizace. Občanský soudní řád z roku 1963 opustil staletou zásadu zákazu reformationis in peius a nařídil, aby rozhodnutí napadené jen zčásti bylo přezkoumáváno v celém rozsahu. Dále byla odstraněna možnost autoremedury. Tyto nevhodné nedostatky byly odstraněny již třetí novelou – zákonem č. 49/1973 Sb.

Občanský soudní řád byl od doby svého vzniku mnohokrát novelizován. Základní koncepce jednotného, vnitřně málo diferencovaného civilního procesu zůstala zachována prakticky až do roku 1991.

Po zhroucení totalitního režimu na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století došlo k zásadní proměně právního řádu, která vycházela ze změněných společenských a politických poměrů. To nepochybně platí i pro úpravu civilního procesu. Několik novel občanského soudního řádu lze označit za velmi významné.

První zásadní zákon, kterým byl novelizován občanský soudní řád, byl *zákon č. 519/1991 Sb.*, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 1992 spolu s novelizací občanského zákoníku a novým obchodním zákoníkem. Úkolem této novely bylo podle důvodové zprávy odstranit nedemokratické prvky obsažené v dosavadním občanském soudním řádu, integrovat obchodní a správní soudnictví a přizpůsobit občanský soudní řád nově

¹⁹ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. s. 66

vznikajícím společenským poměrům a ostatnímu zákonodárství.²⁰ Ve vztahu k odvolání se změnilo ustanovení § 218, kde zamítnutí bylo nahrazeno odmítnutím v těch případech, kde se odvolání neprojednáva věcně, ale jen formálně.

Další podstatná změna občanského soudního řádu byla provedena *zákonem č. 263/1992 Sb.*, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 1993. Novela zrušila ustanovení § 227 o odvolání proti rozhodnutí státního notářství.

Neméně zásadní byla i novela provedená *zákonem č. 171/1993 Sb.*, který nabyt účinnosti dne 1. září 1993. Cílem zákona bylo především legislativně umožnit rychlejší a pružnější vyřizování věcí v občanském soudním řízení a zejména v obchodním soudnictví. Novela vychází z principů, že řízení sporné musí být ovládáno zásadou projednací, zatímco řízení nesporné zásadou vyšetřovací. Ve vztahu k odvolání upravila nově postup soudu po zpětvzetí odvolání, kdy v případě zpětvzetí odvolání odvolací soud odvolací řízení zastavil.

Zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností od 1.1.2001 významně změněna právní úprava odvolání. Vzhledem k rozsahu změn, který zákon přinesl, je označován jako „velká novela občanského soudního řádu“. Autoři novelizace vysvětlili své rozhodnutí novelizovat před celkovou rekodifikací několika důvody. Mimo jiné i snahou otestovat některé instituty v praxi před rozhodnutím, zda právě tou či onou cestou má jít budoucí rekodifikace. Nová úprava byla podle autorů sice podstatným, ale stále jen dílčím krokem ke konečné podobě civilního procesu, která by měla být přijata při rekodifikaci českého civilního procesu.²¹

Podstatné změny, které novela přinesla, jsou následující: jako hlavní je nutné uvést odlišnou úpravu přezkoumání rozhodnutí ve věci samé, vydaných soudem prvního stupně jak ve sporném řízení, tak nesporném řízení. Dále se odlišně postupovalo při přezkoumání usnesení soudu prvního stupně, jimiž nebylo rozhodnuto ve věci samé a při přezkoumání usnesení prvního stupně, vydaných v řízeních o výkon rozhodnutí. I přes tyto odlišnosti zůstává odvolání jednotným řádným opravným prostředkem.

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb.

²¹ MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 20/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, 8, s. 25

Zásadní změnou bylo zavedení systému neúplné apelace, podle kterého se řídilo (a do dnes se řídí) přezkoumávání rozhodnutí ve věci samé, vydaná soudem prvního stupně ve sporném řízení. Systém úplné apelace byl zachován jen ve vztahu k rozhodnutím ve věci samé, která soud prvního stupně vydal v nesporném řízení, k usnesením soudu prvního stupně procesní povahy a k usnesením vydaných v řízení o výkon rozhodnutí. V těchto případech je tedy možné v odvolání uvádět nové skutečnosti a důkazy. Systém neúplné apelace lze charakterizovat tak, že odvolatel nesmí (až na stanovené výjimky) uvádět nové skutečnosti a důkazy, a že v odvolacím řízení nelze přihlížet ke skutečnostem a důkazům, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně; jde tedy o zákaz uplatňování tzv. novot v odvolacím řízení. Odvolací soud i nadále není vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a může provádět dokazování ke zjištění skutkového stavu věci, avšak nesmí (na rozdíl od systému úplné apelace) – přihlížet k novým skutečnostem a novým důkazům.²² Systém neúplné apelace však neplatí bezvýjimečně. Výjimky, u kterých zůstala úplná apelace zachována, můžeme rozdělit do těchto skupin: exekuční řízení²³ (usnesení vydaná v řízení o výkonu rozhodnutí, v řízení konkursním a vyrovnávacím, a insolvenčním), řízení, pro která platí vyšetřovací zásada,²⁴ tedy rozhodnutí ve věci samé, která byla vydána soudem prvního stupně v nesporném řízení a skupina případů uvedených v ustanovení § 205a pod písm. a) až e).

Záměrem zavedení principu neúplné apelace bylo dokončení prosazení prvků koncentrace řízení, vedoucí ke zrychlení řízení (ke koncentraci řízení viz níže).

Nová úprava také rozšířila případy výslovně vypočtených usnesení, proti kterým se nelze odvolat.²⁵ Další významnou změnou bylo zavedení nepřípustnosti odvolání v bagatelních věcech (pokud jde o peněžité plnění nepřevyšující částku 2.000,- Kč). V tzv. bagatelních věcech byla tedy prolomena zásada dvojinstančnosti řízení. Nově byla upravena možnost odvolání proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Na rozdíl od předchozí úpravy připustila nová úprava odvolání proti těmto rozsudkům, ovšem pouze z důvodů vymezených v § 205 b).

²² DRÁPAL, Lubomír. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, 9, s. 1

²³ § 254 odst. 4 z. č. 30/2000 Sb.

²⁴ § 120 odst. 2 z. č. 30/2000 Sb.

²⁵ § 202/1 písm. d), j), k), l) z. č. 30/2000 Sb.

Lhůta k podání odvolání zůstala beze změny, avšak novela zpřesnila výčet nedostatků poučení účastníků soudem, které mají za následek delší, tříměsíční lhůtu k podání odvolání.²⁶

Pokud jde o změny dotýkající se subjektivních podmínek odvolání, je především třeba zmínit výslovné uvedení vedlejšího účastníka, státního zástupce, a rovněž Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových jako subjektů oprávněných k podání odvolání.

V odvolacím návrhu bylo nutné uvést rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá. Dále bylo nezbytné uvést zákonem stanovený odvolací důvod. Na druhou stranu uplatněnými důvody nebyl soud vázán a účastníci je mohli měnit i po uplynutí lhůty k odvolání.

Další změnou z hlediska přípustnosti odvolání byl výslovný zákaz uplatňování nového nároku, vzájemné žaloby a námitky započtení v odvolacím řízení.²⁷

Příznivou změnou v úkonech soudu prvního stupně v odvolacím řízení, a to zejména z hlediska urychlení procesu, bylo odmítání opožděného odvolání přímo tímto soudem. Podobný smysl měl i důraz na odstranění vad odvolání soudem prvního stupně, vyjádřený nyní jako zásadní povinnost soudu prvního stupně.

Novela rozšířila též případy, kdy napadené rozhodnutí mohl změnit soud prvního stupně sám, pokud odvolání v plném rozsahu vyhověl (autoremedura). Nově měl soud tuto možnost i v případě, že bylo odvoláním napadeno usnesení soudu, kterým odmítl žalobu nebo jiný návrh na zahájení řízení (podle § 43 odst. 2, § 75a odst. 1), nebo odmítl odvolání jako opožděné podle § 208.

Změny se dotkly také řízení před odvolacím soudem. Mimo jiné se změnila úprava situací, kdy nebylo třeba nařizovat jednání. Jednak šlo o přímo vypočtené případy, a jednak šlo o případ, kdy bylo odvolání podáno jen pro nesprávné právní posouzení věci (§ 205 odst. 2 písm. g), a jednak jestliže se současně účastníci svého práva na účast vzdali, případně s nenařízením jednání souhlasili.

²⁶ § 204 odst. 2 věta druhá z. č. 30/2000 Sb.

²⁷ § 216 z. č. 30/2000 Sb.

Změna systému z úplné na neúplnou apelaci se promítla samozřejmě i do přezkumné činnosti odvolacího soudu, kdy ke skutečnostem a důkazům uplatněným v rozporu se zákazem novot soud přihlížet nemohl. Odvolací soud byl zásadně oprávněn přezkoumávat napadené rozhodnutí i z hlediska jiných odvolacích důvodů, než které byly uplatněny, s přihlédnutím k vadám, pro které bylo možné podat žalobu pro zmatečnost. K jiným vadám soud přihlédl, jen pokud mohly mít za následek nesprávné meritorní rozhodnutí. Překážkou přezkumu bylo však neuvedení žádného z přípustných odvolacích důvodů proti meritornímu rozhodnutí.

Pokud šlo o rozhodnutí o odvolání, odvolací soud byl oprávněn rozhodnout tak, že potvrdil, změnil, případně zrušil napadené rozhodnutí. Dále mohl apelační soud rozhodnout o odmítnutí odvolání a zastavení řízení. Zvláštní pozornost zasluhovala především nově zavedená možnost, aby odvolací soud nařídil projednání věci jiným soudem nebo senátem, nebyl-li dodržen závazný právní názor nebo došlo-li v řízení k závažným vadám.

Nově byl upraven i postup pro zpětvzetí žaloby při odvolacím řízení. Odvolací soud zásadně zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně zcela nebo v rozsahu zpětvzetí a řízení zastavil.

Výčet změn lze završit novou úpravou postupu poté, co odvolací soud rozhodnutí zrušil a věc postoupil věcně příslušnému soudu. V takovém případě bylo rozhodnutí o věcné příslušnosti pro určený soud závazné, a byl proto vyloučen postup podle § 104a. Věcně příslušný soud v zásadě musel opakovat důkazy, ledaže by účastníci souhlasili s tím, aby se použily důkazy již provedené.

Další zásadní novela občanského soudního řádu byla provedena zákonem č. 59/2005 Sb. Novela byla vypracována s nadějí na zrychlení práce soudů a její zefektivnění a s většími požadavky na aktivitu účastníků v soudním řízení. Novela nabyla účinnosti dne 1. dubna 2005 a dotkla se několika oblastí (např. též nová komplexní úprava předběžných opatření, jednání před soudy prvního stupně), přičemž s ohledem na téma práce se lze zaměřit jen na změny úprav pravidel, kterými se řídí odvolací řízení.

Novela rozšířila okruh novot, tedy takových skutečností nebo důkazů, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jež jsou novým odvolacím důvodem

[205a odst. 1 písm. d)] za předpokladu, že jimi má být splněna povinnost tvrdit skutečnosti významné pro rozhodnutí věci nebo povinnost důkazní, to však jen za podmínky, že pro nesplnění jedné z této procesní povinnosti neměl odvolatel ve věci úspěch, a že nebyl řádně soudem poučen podle § 118a odst. 1 až 3.

Novela dále doplnila ustanovením § 212a rozsah přezkumu tak, že stanovila, že usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé, lze přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení.

Jádrem novely bylo rozšíření možnosti dokazování odvolacího soudu. Soud mohl dokazování nejen zopakovat, ale též doplnit. Odvolací soud nebyl vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, ovšem na rozdíl od předcházející úpravy, odvolací soud v případě, kdy měl za to, že mají být provedeny jiné než účastníky navržené důkazy nebo opakoval-li dokazování, provedl je sám. Odvolací soud doplnil dokazování o účastníky navržené důkazy, které nebyly dosud provedeny, považoval-li to za potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, a to buď sám anebo prostřednictvím soudu prvního stupně nebo dožádaného soudu. Takovéto doplnění dokazování nebyl odvolací soud povinen provést jen tehdy, mělo-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování, a jestliže ke skutečnosti, jež tímto měla být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo bylo provedeno zcela nedostatečné dokazování. V souladu s tímto komentovaný zákon stanoví, že k provedeným důkazům, z nichž neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjištění skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval. Tyto důkazy byl však odvolací soud povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel.

S ohledem na dosud uvedené byla taktéž omezena možnost odvolacího soudu napadené rozhodnutí zrušit - ustanovení § 219a.

Změnily se dále podmínky, za kterých byl oprávněn odvolací soud rozhodnout o změně rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto o věci samé. Takto bylo možno rozhodnout tehdy, jestliže nebyly podmínky pro jejich potvrzení nebo zrušení a jestliže soud prvního stupně rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav nebo jestliže po doplnění nebo zopakování dokazování byl skutkový stav věci zjištěn tak, že bylo možné o věci rozhodnout. Uvedené nejsou kompletními změnami dotčenými

novelou z roku 2005 a jsou rozebírány v podrobnostech v následujícím textu u příslušného tématu.

Dne 1.7.2009 nabyla účinnosti tzv. „souhrnná novela o.s.ř.“, tj. novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb. (dále jen novela 7/2009 Sb.) Dle důvodové zprávy by smyslem souhrnné novely občanského soudního řádu mělo být zejména: rychlé a kvalitní rozhodování soudů, odbřemenění soudce, odstranění nedostatků podle poznatků praxe, zamezení průtahů v řízení. Předložená novela občanského soudního řádu, posouvá civilní proces o krok dále, a to především novým systémem úpravy doručování, který bude pro soudy stěžejním ulehčením při výkonu práce, a tím též zrychlení řízení.²⁸ Konečně se tak po vzoru ostatních zemí Evropského společenství (např. Německa) zavádí doručování elektronické a formy povinné doručovací adresy, úprava nového institutu „vhození do schránky“ a změna důvodů pro vyslovení neúčinnosti doručení. Taková úprava odpovídá modernímu pohledu na tuto problematiku.

Jednou ze základních oblastí změn v oblasti odvolání, které zavádí předložená novela, je zvýšení žalované částky tzv. bagatelních sporů, u nichž není připuštěno odvolání. Na tuto změnu lze, především z laického pohledu, hledět jako na nejvýraznější bod novely co se odvolání týká (viz níže). Zásadní změnou je i zrušení soudcovské koncentrace a zavedení přípravného jednání s prvkem koncentrace řízení.

²⁸ Důvodová zpráva k novele o.s.ř. provedené zák. č. 7/2009 Sb.

3. SYSTEMATIKA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ DLE TEORIE

3.1. VÝZNAM OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ

U odvolání, jako opravného prostředku, je nutné nejprve analyzovat otázky jeho významu v systému ostatních opravných prostředků. Podle § 1 je úkolem soudu „postupovat tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachovávání zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob“.²⁹ Toto ustanovení se ovšem vztahuje i na účastníky řízení, kteří by měli postupovat takovým způsobem, aby vedl k nejrychlejšímu ukončení řízení a umožnili co nejhospodárnější práci soudu. K ideálnímu fungování civilního soudnictví (rychlá a spravedlivá ochrana subjektivních práv) to však nestačí a i tak se nelze nikdy vyhnout určitým pochybením soudu.

Rozhodnutí, které je výsledkem celého soudního řízení, může být nesprávné jak z objektivního, tak ze subjektivního hlediska. Objektivní nesprávnost rozhodnutí lze vidět v nesprávném nebo neúplném zjištění skutečností, které jsou pro něj významné, dále pokud soudce na správně zjištěný skutkový stav nesprávně aplikuje právní předpis a v neposlední řadě může trpět procesními vadami, které měly, anebo mohly mít vliv na správnost rozhodnutí. K pochybením může dojít i v rámci administrativních a písařských zpracování; zde se ovšem uplatní jiný režim oprav než u výše uvedených nedostatků.

Každé rozhodnutí, které je subjektivně nebo objektivně nesprávné vyvolává u účastníků pocit nespokojenosti. Právo proto předvídá a připouští možnost přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí. Přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí je v zájmu jak účastníků, tak i v zájmu veřejném, protože cílem soudního řízení je rozhodnutí věcně správné a spravedlivé.

²⁹ DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 30.

Vzhledem k principu nezávislosti soudů a soudců není možné, aby přezkoumání soudního rozhodnutí prováděl jiný orgán než soud. Proto soudní rozhodnutí podléhá pouze soudnímu přezkumu. Jedná se o vnitřní kontrolu, která se uskutečňuje instančním postupem; přezkoumání rozhodnutí vydaného soudem první instance soudní instancí vyšší. Tato vnitřní kontrola se realizuje prostřednictvím opravných prostředků. Opravný prostředek je právní institut, který poskytuje možnost domáhat se přezkoumání rozhodnutí; jde o procesní úkon zahajující opravné řízení.³⁰

Opravné řízení představuje nezbytný institut právního řádu, který respektuje nezávislost soudu, a tedy nepřípustnost kontroly soudní činnosti mimosoudně, avšak současně dává účastníkům možnost obrany proti nesprávnému soudnímu rozhodnutí.

Český civilní proces je vybudován na zásadě dvojinstančnosti; řádným opravným prostředkem je odvolání, zatímco mimořádnými opravnými prostředky jsou dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení.

Rozdělení opravných prostředků na řádné nebo mimořádné v občanském soudním řádu nenajdeme, přesto je toto dělení v teorii obvyklé. Za kritérium pro rozlišení řádných a mimořádných opravných prostředků je většinou považována právní moc napadeného rozhodnutí. Proti pravomocným rozhodnutím pak směřují mimořádné opravné prostředky.

3.2. PRÁVNÍ MOC

Právní moc je samostatným, zvláštním procesním institutem. Právní moc rozhodnutí lze definovat jako soubor specifických procesních účinků (práv a povinností účastníků řízení a soudů), které tvoří část obsahové náplně procesněprávních vztahů vzniklých na základě pravomocného soudního rozhodnutí.³¹ Tyto procesní účinky lze rozlišit na ty, které lze zahrnout přímo pod institut právní moci a jiné, které s právní

³⁰ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004, s. 429.

³¹ DVORÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 166.

mocí rozhodnutí přímo nesouvisí (např. vykonatelnost, která dle JUDr. Bohumila Dvořáka, PhD.³² patří k účinkům rozhodnutí a ne k účinkům právní moci).

Účinky právní moci lze charakterizovat pojmy nezměnitelnosti, závaznosti rozhodnutí a konečnosti rozhodnutí. Nezměnitelnost spatřujeme obecně vyjádřeno v zákazu opětovného rozhodnutí soudu o stejném nároku, závaznost v zákazu odlišného „posouzení pravomocně stanoveného právního následku, který má v následném řízení povahu prejudiciální otázky“.³³

Nejasná je ovšem odpověď na otázku, co konkrétně se nezměnitelností a závazností rozhodnutí míní. Podle § 159 je doručený rozsudek, který již nelze napadnout odvoláním, v právní moci. Z tohoto ustanovení nevyplývají pouze podmínky nabytí konečnosti rozhodnutí (formální právní moci), jak je často interpretováno,³⁴ ale v souladu s jeho doslovem podmínky nabytí právní moci obecně. To znamená, že je-li rozsudek doručen a odvolání proti němu není přípustné (§ 201, § 202) nebo odvolání proti němu sice přípustné je, avšak všem oprávněným osobám uplynula lhůta k jeho podání (§ 204) nebo se oprávněné osoby odvolání vzdaly či je vzaly zpět,³⁵ stává se rozhodnutí nejen konečným, ale také závazným a nezměnitelným (materiální právní moc)³⁶. Z toho vyplývá, že rozhodnutí nenabývá právní moci v určitých stupních, ale v jeden okamžik.³⁷ Z konečnosti rozhodnutí lze usuzovat na jeho nezměnitelnost a závaznost a z jeho nezměnitelnosti a závaznosti lze usuzovat na to, že je doručené a nelze jej napadnout odvoláním.³⁸

3.2.1. NEZMĚNITELNOST ROZHODNUTÍ (CLAUSULA REBUS SIC STANTIBUS)

Aby byla zajištěna ochrana práv, musí být především vyloučeno, aby byl na soud opětovně vznášen nárok, o kterém již bylo meritorně rozhodnuto. Zásadní význam

³² Tamtéž s. 43.

³³ Tamtéž s. 166.

³⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanské právo procesní*, 2. Vydání, Praha: ISV nakladatelství, 1996. s. 155.

³⁵ DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - komentář*. 1. díl. 6. vydání, Praha: C. H. Beck. 2003, s. 613; dále srov. zvláštní úpravu u rozsudků, kterými bylo vysloveno, že manželství se rozvádí, je neplatné nebo není a rozsudků, kterými bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství (§ 222 odst. 1 věta za středníkem).

³⁶ DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 52.

³⁷ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 2. Vydání, Praha: Linde, 2002. s. 301 (neexistují žádné stupně nebo druhy právní moci).

³⁸ Srov. ČEŠKA, Z. a kol. *Občanské právo procesní*, Praha: Panorama, 1989. s. 217.

z hlediska zásady *ne bis in idem* má okolnost, zda se v následném řízení jedná o stejnou věc (tzv. totožnost věci). O stejnou věc půjde v případech, budou-li skutková tvrzení, na kterých je žaloba postavena, shodná s těmi, která jsou uplatňována v novém řízení. Právní posouzení tvrzeného skutku zde pak nemá význam. K tomuto však přistupuje podmínka, že s těmito skutkovými tvrzeními musí být uplatněn shodný žalobní návrh (petit žaloby). S tímto potom souvisí i požadavek, aby i účastníci řízení byli totožní. Není však významné, zda stejní účastníci v novém řízení mají rozdílné procesní postavení.

Jak shora uvedeno, účinek nezměnitelnosti se týká jen meritorních rozhodnutí, kterými se řízení končí.³⁹

Pojem nezměnitelnosti je ovšem dle Dvořáka širší než zásada *ne bis in idem*. V této souvislosti hovoří o vyloučení pojmového protikladu.⁴⁰

Zákonný základ účinku nezměnitelnosti rozhodnutí v platné právní úpravě představuje § 159a odst. 5, jehož obvyklý výklad v něm spatřuje úpravu negativní procesní podmínky, překážky věci pravomocně rozhodnuté.⁴¹ Soud zkoumá „podmínky řízení“⁴² (§ 103) a tedy musí i k nedostatku této procesní podmínky z úřední povinnosti sám přihlédnout a v důsledku tohoto následně pak řízení zastavit (§ 104 odst. 1). Nerespektování překážky věci pravomocně rozhodnuté soudem prvního stupně (nebo soudem odvolacím) je důvodem žaloby pro zmatečnost (§ 229 odst. 2 písm. b).⁴³

Nezměnitelnost rozhodnutí však není absolutní. Zákon připouští, aby rozhodnutí bylo ve výjimečných případech změněno nebo zrušeno. Jsou jimi mimořádné opravné prostředky (a také žaloba na neplatnost smíru) a někdy postačí podat nový návrh na

³⁹ Pokud hovoříme o rozsudech částečných a mezitímních, ty už z jazykového výkladu „pokračování“ v řízení předpokládají.

⁴⁰ DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí*. Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 57. jako příklad uvádí: a) byl-li v prvním sporu žalobce A proti žalovanému B úspěšný se žalobou na určení, že je vlastníkem pozemku X, brání rozsudek v této části projednání a rozhodnutí žaloby podané B, kterou se domáhá určení, že A není vlastníkem pozemku X; b) stejně platí, že žaloval-li B na určení, že A není vlastníkem pozemku X, a uvedená žaloba byla zamítnuta, nelze již připustit další žalobu B na pozitivní určení jeho vlastnictví k této věci. Zamítnutí prvé negativní určovací žaloby, jejímž předmětem je vlastnický vztah k věci, totiž určuje vlastnictví žalovaného k ní.

⁴¹ DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - komentář*. I. díl, Praha : C. H. Beck, 2006. s. 735; nebo dále DVOŘÁK, B. cit. dílo. s. 58.

⁴² K pojmu „podmínky řízení“ se vyjádřila Winterová jako k termínu ne zcela přesným: WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2008. s. 236.

⁴³ DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - komentář*. I. díl. 6. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 616.

zahájení řízení dle § 80 písm. c) - určovací žalobu v případě, změnily-li se poměry. Tyto případy jsou zákonem stanoveny taxativně a nelze je tudíž rozšiřovat (jedná se například o případ, kdy soud přivolí výpovědi z nájmu bytu a zároveň rozhodne o vázanosti vyklizení z bytu na zajištění bytové náhrady a po nějakém čase se okolnosti změny a účastník /zde vlastník bytu/ se domáhá, aby povinnost vyklidit byt nebyla vázána na zajištění bytové náhrady).

Konkrétním projevem nezměnitelnosti pravomocných rozhodnutí je tedy překážka věci pravomocně rozhodnuté pro opětovné rozhodnutí v téže věci a nemožností vydat o pravomocně rozhodnuté procesní otázce na stejném skutkovém základě jiné rozhodnutí.⁴⁴

3.2.2. ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ

Mezi stejnými účastníky je málokdy projednávána stejná následná žaloba. Častější jsou případy, kdy rozhodnutí v prvním sporu bude závislé pro spor následující. Jedná se o výraz vzájemné podmíněnosti materiálních norem a uplatní se mj. v případech, kdy již pravomocně rozhodnutá věc řeší otázku, která ve vztahu k dalšímu, závislému sporu povahu nutného předpokladu pro rozhodnutí o něm.⁴⁵ V tomto smyslu lze hovořit o prejudiciální otázce. Závaznost pravomocného rozhodnutí brání soudu, aby vyřešenou prejudiciální otázku v následném závislém sporu samostatně posuzoval. Zákaz odchylného posouzení již rozhodnuté věci v následném sporu konkrétně vylučuje projednávat tvrzení, která jsou v rozporu se skutkovými zjištěními, na nichž soud vystavěl své pravomocné rozhodnutí v prejudiciálním sporu, a provádět dokazování vztahující se k již vyřešenému právnímu následku.⁴⁶

Soud tak v závislém sporu vychází z pravomocně vyřešené právní otázky v předchozím sporu. Pokud jde o okruh adresátů, kterých se závaznost týká, je dle § 159a odst. 1 výrok pravomocného rozsudku závazný zásadně „jen pro účastníky řízení“. Dle ustanovení § 159a odst. 4 jsou adresáty účinku závaznosti civilního soudního rozhodnutí též soudy, správní úřady a orgány veřejné správy, které se „závislou“ věcí následně zabývají. Některá rozhodnutí působí i *erga omnes*, v civilním řízení jde např. o

⁴⁴ DVORÁK, B. cit. dílo. s. 61.

⁴⁵ DVORÁK, B. cit. dílo. s. 62.

⁴⁶ DVORÁK, B. cit. dílo. s. 68.

rozsudky o osobním stavu. V případech stanovených zákonem může být výrok rozsudku závazný dokonce pro každého.⁴⁷

3.2.3. KONEČNOST ROZHODNUTÍ

Zůstává otázkou, zda je s ukončením řízení spojen vedle nezměnitelnosti a závaznosti rozhodnutí jako materiální právní moci také nějaký další účinek, který se od předchozích liší. Pojetí konečnosti rozhodnutí (formální právní moci) nelze stavět na stejnou úroveň s problematikou jeho nezměnitelnosti a závaznosti.⁴⁸ Konečností rozhodnutí míníme určitý stav řízení, kdy byly „*dosaženy meze procesním právem řízení vytčené*“⁴⁹. Konečnost rozhodnutí je tedy označením pro splnění podmínek (doručení rozhodnutí a jeho nenapadnutelnost odvoláním), při kterých se rozhodnutí stává nezměnitelným a závazným.⁵⁰ Všude tam, kde se hovoří o konečnosti rozhodnutí, znamená to zároveň jeho nezměnitelnost a závaznost a opačně, nezměnitelnost a závaznost předpokládají, že rozhodnutí je konečné.

Prof. Zoulík uvádí, že rozhodnutí nabývá veškerých účinků právní moci (tj. konečnosti, závaznosti a nezměnitelnosti) v jeden okamžik, z čehož logicky vyvozuje vztah jejich vzájemné podmíněnosti.⁵¹ Podle Zoulíka je „*právní moc jediná a jednotná; rozhodnutí pravomocné buď je, nebo není, neexistují žádné stupně či druhy právní moci*“.⁵² Rozdíl spočívá pouze v tom, že konečnost je vlastností vztahující se k řízení, kdežto závaznost a nezměnitelnost rozhodnutí jsou vlastnosti týkající se předmětu řízení.⁵³

Institut právní moci slouží k trvalosti řešení právního konfliktu, a tím i efektivní ochraně práv, jež byla v řízení zjištěna.⁵⁴ Závěrem je třeba uvést, že v zájmu právní

⁴⁷ k tomu viz DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - Komentář*. I. díl, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003. s. 614.

⁴⁸ DVOŘÁK, B. cit. dílo. s. 73.

⁴⁹ HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. 2. díl. Řízení před soudy první stolice. 2. vydání. nakladem vlastním. Praha, 1928. s. 414.

⁵⁰ Srov. WINTEROVÁ a kol. *Občanské právo procesní*. 2. vydání. Praha : ISV nakladatelství, 1996. s. 155.

⁵¹ ZOULÍK, F. in WINTEROVÁ a kol. *Civilní právo procesní*. 2. Vydání. Praha : Linde, 2002. s. 305.

⁵² Tamtéž s. 305.

⁵³ DVOŘÁK, B. cit. dílo. s. 42.

⁵⁴ DVOŘÁK, B. cit. dílo. s. 165.

jistoty je pravomocné rozhodnutí závazné a nezměnitelné i v případě, že se odchyluje od hmotněprávní skutečnosti nebo je s ní přímo v rozporu. To je ostatně důvodem pro přípustnost mimořádných opravných prostředků, které sledují, aby určité obsahové rozpory mezi oběma vztahy mohly být odstraněny.

Druhým kritériem dělení lze mezi odvoláním a dovoláním jako mimořádného opravného prostředku ještě kromě právní moci spatřovat v tom, že odvolání je řádným opravným prostředkem, protože je jej možné podat vždy, pokud to zákon nevylučuje (§ 201), naproti tomu dovolání lze podat, jen pokud to zákon připouští (§ 236). Nahlížíme tedy na odvolání negativním, kdežto na dovolání pozitivním výčtem.

Na rozdíl od řádných opravných prostředků představují mimořádné opravné prostředky významný průlom do právní moci rozhodnutí, tedy do *rei iudicatae*, a tudíž i do právní jistoty účastníků. Jelikož jde o opravné prostředky mimořádné, jsou přípustné jen při splnění zákonem stanovených podmínek.

3.3. OPRAVNÉ SYSTÉMY

V zájmu spravedlivého a správného rozhodování je řízení o opravných prostředcích uskutečňováno před soudy „opravnými“. Opravnými systémy se rozumí obecné vymezení principů ovládajících opravné řízení. Rozsah přezkumné činnosti opravného soudu, stejně jako rozsah práv a povinností účastníka, který o přezkoumání rozhodnutí usiluje, je základním dělicím kritériem při rozlišování opravných systémů. Právní teorie dělí opravné systémy na tři skupiny:

Apelační (odvolací) systém umožňuje, aby se účastníci domáhali přezkoumání rozhodnutí po stránce skutkové i právní. V tomto smyslu se jedná o nejširší opravný systém. Soud druhého stupně věc znovu projedná, provede dokazování a rozhodne na základě skutkového stavu, který sám zjistí. Výsledkem jeho činnosti je buď potvrzení, nebo změna napadeného rozhodnutí, popřípadě jeho zrušení.

V rámci apelačního soudu je rozlišován *systém úplné apelace* a *systém neúplné apelace*. U úplné apelace je zásadně možné, aby účastníci uváděli nové skutečnosti a důkazy, tzv. *nova*, a soud k nim musí přihlížet. V systému neúplné apelace nejsou

novoty připuštěny nebo jejich uplatnění je zásadně omezeno. Na účastníky řízení jsou tak kladeny vyšší nároky na tvrzení relevantních skutečností a označení důkazů.

Naše právní úprava odvolání ve sporném řízení je od roku 2001 postavena na zásadách systému neúplné apelace s určitými výjimkami, kdežto u nesporného řízení se stále uplatní systém apelace úplné (k tomu viz níže).

Kasační (zrušovací) systém dovoluje přezkum napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní a nikoli po stránce skutkové. Soud vyššího stupně zjišťuje, zda v řízení či rozhodnutím došlo k porušení hmotného či procesního práva. Protože soud skutkovou stránku nezkoumá, není možné, aby účastníci uváděli nové skutečnosti a důkazy. Kasační soud rozhoduje pouze tak, že napadené rozhodnutí potvrdí nebo zruší. Nemůže ve věci sám rozhodnout. Podle platné právní úpravy je na tomto systému založeno dovolání.

Revizní systém opravňuje soud stejně jako v kasačním systému přezkoumávat napadené rozhodnutí po stránce právní, tedy z hlediska porušení hmotněprávních i procesních předpisů, a to v mezích uplatněného návrhu a z důvodů v něm uvedených. Revizní soud však kromě zrušení nebo potvrzení může napadené rozhodnutí i změnit, ovšem pouze za předpokladu, že soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav, ale tento nesprávně právně posoudil. Revizní soud tak při změně napadeného rozhodnutí vychází ze skutkového stavu zjištěného soudem nižšího stupně. Zmíněný systém se v naší právní úpravě nevyskytuje.

4. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA INSTITUTU ODVOLÁNÍ V NAŠÍ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

Uplatněním odvolání jakožto řádného opravného prostředku se projevuje dvojinstančnost občanského soudního řízení.⁵⁵ Odvolání jako opravný prostředek je procesní úkon, kterým se účastník může domáhat přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí. Odvolání je jednotným řádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout nepravomocná rozhodnutí soudu vydaná v řízení v prvním stupni, pokud to zákon nevylučuje.⁵⁶ Odvoláním lze tedy napadnout jak rozsudek, tak usnesení a výrok platebních rozkazů⁵⁷ (a směnečných a šekových platebních rozkazů) o náhradě nákladů řízení soudu prvního stupně. Ze skutečnosti, že odvoláním lze napadnout rozhodnutí, které vydal soud v řízení v prvním stupni, pak samozřejmě vyplývá, že odvoláním nelze napadnout rozhodnutí odvolacího (dovolacího) soudu, které vydal v průběhu odvolacího nebo dovolacího řízení a jemuž tedy nepředcházelo o dané otázce řízení v prvním stupni, jako např. usnesení o ustanovení opatrovníka (§ 211, § 29), rozhodnutí o procesním nástupnictví (§ 211, § 107 a § 107a), rozhodnutí o znalečném v rámci odvolacího řízení nebo usnesení o uložení pořádkové pokuty (§ 211, § 53).⁵⁸ V těchto případech se hovoří o tzv. jednostupňových rozhodnutích, která lze v zákonem vymezených případech přezkoumat jen na základě mimořádných opravných prostředků.⁵⁹

Odborná literatura⁶⁰ k tomu uvádí, že „jednotnost odvolání se jeví jen jako zdánlivá.“ Nelze totiž opomenout odlišnosti přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé ve sporném a nesporném řízení a dále též specifika postupu při přezkoumání usnesení procesní povahy a usnesení vydaných v řízení o výkonu rozhodnutí. Proto je vždy třeba k těmto okolnostem přihlížet, neboť z povahy rozhodnutí soudu prvního stupně vyplývá též rozdílný postup zúčastněných subjektů a způsob projednání v průběhu odvolacího řízení.

⁵⁵ Zásadu dvojinstančnosti prolamuje nepřipustnost odvolání v bagatelních věcech (viz níže).

⁵⁶ § 201 o.s.ř.

⁵⁷ § 174 odst. 2 věta druhá a § 175 odst. 6 o.s.ř.

⁵⁸ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1073.

⁵⁹ Tamtéž s. 1073.

⁶⁰ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 9, mimořádná příloha, s. 1.

V souladu s dispoziční zásadou je podání odvolání v rukou účastníků, je tedy jen na jejich vůli, jestli ho využijí nebo ne. Přitom je k jeho podání oprávněn jen účastník, jemuž nebylo rozhodnutím soudu prvního stupně plně vyhověno, případně kterému byla tímto rozhodnutím způsobena určitá újma, odstranitelná změnou nebo zrušením napadeného rozhodnutí.⁶¹ Při posouzení této subjektivní legitimace je třeba vycházet z výroku napadeného rozhodnutí (porovnání výsledku sporu s nárokem uplatněným žalobcem v žalobě) a případnou újmu je třeba posuzovat pouze z procesního hlediska.⁶²

Jak již bylo zmíněno, odvolání je vybudováno na zásadách apelačního systému a rozlišuje se systém úplné apelace a neúplné apelace⁶³, když se v naší platné právní úpravě odvolání uplatňují oba tyto systémy.

Novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen novela č. 30/2000 Sb.) s účinností od 1. ledna 2001 zavedla do právní úpravy odvolání princip neúplné apelace. Ten lze stručně charakterizovat tak, že v odvolání se nepřipouští (až na stanovené výjimky - viz kapitola 6.3 a násl.) uvádět nové skutečnosti a důkazy, a že v odvolacím řízení nelze přihlížet ke skutečnostem a důkazům neuplatněným před soudem první instance.

Účelem zavedení systému neúplné apelace bylo zvýšení odpovědnosti účastníků ve sporném řízení, neboť je vede k tomu, aby všechny rozhodné skutečnosti a důkazy uplatnili již v řízení před soudem prvního stupně a neponechávali si je až na řízení odvolací (k tomu viz kapitola o koncentraci řízení). Ve svých důsledcích došlo ke zrychlení projednání sporů a zabránění účastníkům v záměrném prodlužování soudního řízení a tak oddalování konečného rozhodnutí soudu.

Je otázkou jaké důsledky má tato změna pro soudy. Jistě klade nové nároky na odvolací soudy a současně zvyšuje odpovědnost soudů prvního stupně za výsledek

⁶¹ R 62/1960.

⁶² JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1074, dále srov. Usnesení NS ze dne 20.12.2001 sp. zn. 26 Cdo 1760/2001.

⁶³ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. s. 432.

řízení. Jejich vypořádání se s novou úpravou a vzniklými otázkami lze se zájmem sledovat v četných diskuzích odborných časopisů.⁶⁴

Širokou diskuzi ohledně daného problému vedli prostřednictvím publikace svých článků⁶⁵ v Soudních rozhledech i Derka a Vrcha. Týkala se námitky promlčení vznesené v odvolacím řízení, kdy dle Nejvyššího soudu⁶⁶ ji je možné vznést kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení, tedy i v odvolacím řízení, pokud není spojena s nepřipustným uplatňováním nových skutečností a důkazů. Derka se s tímto názorem neztotožnil a tvrdí opak s odůvodněním, že s ohledem na novelu č. 30/2000 Sb., kterou byla stanovena povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti v řízení před soudem prvního stupně, je námitka promlčení touto skutečností a nelze ji tedy s úspěchem vznést až v odvolacím řízení (uvedené platí v případech neúplné apelace, a kdy soud účastníka neopomněl poučit dle § 119a odst. 1 o.s.ř.).

Lze konstatovat, že samotná námitka promlčení je (z výchozího hlediska) procesním úkonem, jehož obsah je hmotněprávní. Důvodně vznesená námitka promlčení má jisté důsledky, a to ztrátu nároku a existenci pouhého práva, které již není soudně vynutitelné. Ke vznesení řádné námitky promlčení je třeba, aby měla určitý obsah; tedy musí být řádně zdůvodněna. Jinak nemůže soud dospět k závěru, zda promlčení nároku přichází v úvahu či nikoli. Není-li námitka promlčení řádně zdůvodněna, pak nemůže být účinně vznesena.⁶⁷

Lze se tak domnívat, že k promlčení práva na základě námitky vznesené až v průběhu odvolacího řízení podléhajícího režimu neúplné apelace lze přihlídnout jen tehdy, vyplývá-li závěr o promlčení práva ze skutečností, jež vyšly najevo nebo byly zjištěny před soudem prvního stupně, nebo ze zjištění učiněného na základě důkazů navržených před soudem prvního stupně.⁶⁸ Z toho vyplývá, že námitce promlčení nelze

⁶⁴ Např. v otázce námitky promlčení v odvolacím řízení viz DERKA, L. Námitka promlčení vznesená v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*. 2003, č. 2, s. 67 nebo Ještě jednou k námitce promlčení vznesené v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*. 2003, č. 10, s. 338; judikatura R 45/2004. Z uvedeného lze shrnout, že námitka promlčení je procesním institutem, tedy se zákaz novot na ni neuplatní.

⁶⁵ DERKA, L. Námitka promlčení vznesená v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2003, 2 s. 67, Ještě jednou k námitce promlčení vznesené v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2003, č. 10, s. 338, VÍCHA, P. K otázce, zda lze po novele OSŘ č. 20/2000 Sb. vznést námitku promlčení i v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2004, 5, s. 167.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.5.2009, sp. zn. 28 Cdo 1305/2008.

⁶⁸ K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v Rozsudku ze dne 27.5.2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, (R 101/2008).

v odvolacím řízení en bloc vyhovět bez toho, že by soud zkoumal její hmotněprávní stránku.

Ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 (jde především o tzv. řízení nesporná), ve věcech výkonu rozhodnutí a při přezkoumání rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a nemeritorních usnesení soudu prvního stupně, se však nadále v odvolacím řízení uplatní systém úplné apelace. Rozhodnutí soudu prvního stupně lze tedy v těchto případech přezkoumat na základě těch skutečností a důkazů, které účastníci v řízení před tímto soudem neuplatnili.

Právní úprava odvolání je obsažena především v ustanovení § 201 až § 226, upravující tento institut obecně, a dále též v jiných ustanoveních, které uvádějí zvláštnosti k obecné úpravě.

5. PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ

Mezi předpoklady přezkumu cestou odvolání lze rozlišovat podmínky, které se váží k napadenému rozhodnutí, a podmínky vázané na subjekt, který odvolání podává. Hovoří se o nich jako o objektivních podmínkách přípustnosti na straně jedné a subjektivních podmínkách přípustnosti na straně druhé.⁶⁹

5.1. OBJEKTIVNÍ PODMÍNKY PŘÍPUSTNOSTI ODVOLÁNÍ

Objektivní podmínky přípustnosti jsou:

- **Existence nepravomocného rozhodnutí soudu prvního stupně**
- **Přípustnost odvolání proti rozhodnutí**
- **Dodržení lhůty**

5.1.1. EXISTENCE NEPRAVOMOCNÉHO ROZHODNUTÍ SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ

Odvoláním lze napadnout rozsudek nebo usnesení soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje.⁷⁰ Odvolání však nelze podat proti platebnímu rozkazu (směnečnému či šekovému rozkazu), pokud není odvoláním napadáno rozhodnutí o nákladech rozkazního řízení.

Další podmínkou je pak skutečnost, že se jedná o rozhodnutí soudu prvního stupně, které dosud nenabylo právní moci. Právní moc lze definovat jako „*vlastnost rozhodnutí, která znamená jeho závaznost a relativní nezměnitelnost*“⁷¹ (k právní moci viz výklad kapitoly 3.2). Právní moc rozhodnutí soudu prvního stupně je vázána na marné uplynutí lhůty (viz kapitola 5.1.2.4), která činí 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí (počítání lhůt viz tamtéž). Právní moc rozlišujeme na relativní a absolutní. Relativní je právní moc ve vztahu ke konkrétnímu účastníkovi řízení, který již nemůže

⁶⁹ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 434.

⁷⁰ § 201 o.s.ř.

⁷¹ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde. 2004, s. 435.

proti rozhodnutí podat odvolání. Jako absolutně pravomocné rozhodnutí je pak označováno rozhodnutí, proti kterému nemůže podat odvolání žádný z účastníků.

5.1.2. PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ PROTI ROZHODNUTÍ

Předně je nezbytné uvést, že vyloučení přípustnosti odvolání musí být v zákoně výslovně uvedeno. Přitom v pochybnostech se má odvolání považovat spíše za přípustné.⁷²

Ustanovení § 202 obsahuje výčet rozhodnutí soudu prvního stupně, proti nimž odvolání není přípustné. Nejedná se však o výčet úplný, neboť vyloučení odvolání stanoví občanský soudní řád rovněž v jiných ustanoveních. Přípustnost odvolání proti usnesení soudu prvního stupně vylučují dále některé zvláštní předpisy (ZKV, EŘ, InsZ).

5.1.2.1. NEPŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ PROTI ROZSUDKŮM

Nepřípustnost odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně upravuje ustanovení § 202 odst. 2. Prolomení zásady přípustnosti odvolání proti rozsudku prvního stupně přinesla novela č. 30/2000 Sb., a to v bagatelních věcech. Bagatelní věci byly vymezeny hranicí peněžitého plnění nepřevyšující 2.000,- Kč, přičemž se k příslušenství pohledávky (tj. k úrokům z prodlení, poplatku z prodlení a nákladům spojeným s uplatněním pohledávky včetně nákladů řízení) nepřihlíží.⁷³

Tato výjimka, v odborné literatuře⁷⁴ běžně označovaná jako nepřípustnost odvolání v tzv. bagatelních věcech, prolomuje zásadu dvouinstančnosti řízení, která není, jak dále uvedeno, zásadou vztahující se nutně k občanskému soudnímu řádu.

Jak uvádí důvodová zpráva k výše zmíněné novele: „*jedná se o tak málo významné věci, v nichž ke správnému a spravedlivému rozhodnutí postačuje řízení v*

⁷² DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - komentář*. II. díl. 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006. s. 1050.

⁷³ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. Díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1076.

⁷⁴ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 436 nebo MACKOVÁ, A. *Opravné prostředky po novele OSŘ provedené zákonem č. 30/2000 Sb. Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, s. 28.

*jediném stupni, přičemž přezkoumání takových rozhodnutí odvolacím soudem by představovalo jen průtah v uspokojení oprávněných věřitelů.*⁷⁵

Novelou č. 7/2009 Sb. byla s účinností od 1.7.2009 zvýšena hranice peněžitého plnění pro možnost podat odvolání z 2.000,- Kč na 10.000,-Kč s argumentací, že stávající částka je v současné době již nepřiměřená.

Pro posouzení přípustnosti je rozhodná výše plnění v době rozhodování soudu prvního stupně, tedy částka, kterou žalobce požadoval zaplatit v době, kdy soud prvního stupně vyhlásil rozsudek. Dále je třeba uvést, že pro přípustnost není významné, zda a v jakém rozsahu soud prvního stupně žalobě vyhověl nebo zcela zamítl. Z judikovaného případu⁷⁶ rovněž vyplývá, že odvolání není přípustné proti vedlejším výrokům rozsudku o lhůtě k plnění a o nákladech řízení.

Objevily se názory, že v případě tzv. bagatelních věcí (tedy koncepci jednostupňového soudního řízení) jde o rozpor s ústavními předpisy, zejména s právem na soudní ochranu a s právem na spravedlivý proces podle čl. 36 LZPS. K pochybnostem o ústavnosti se Ústavní soud vyjádřil v několika svých nálezech a usneseních. Došel k názoru, že „z ústavněprávního hlediska není soudní řízení povinně dvoustupňové, s výjimkou věcí trestních, u kterých tento požadavek vyplývá z čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Jednostupňové soudnictví nikterak nevybočuje z ústavních mezí.“⁷⁷ Odborná literatura k tomu dále dodává: „Z našeho ústavního pořádku ani z Evropské Úmluvy z roku 1950 obecné právo na dvouinstanční proces nevyplývá; je snahou o minimalizování možných pochybení v rozhodnutí soudu první instance, a to i za cenu celkového prodloužení řízení, jeho prodražení, a narušení právní jistoty.“⁷⁸

Také kombinace nemožnosti odvolání proti rozsudku v tzv. bagatelních věcech se zjednodušeným odůvodněním (§ 175 odst. 4) těchto rozsudků by mohlo vést k rizikům svévole při aplikaci práva soudem prvního stupně.⁷⁹ Lze se domnívat, že nemožnost odvolání se v bagatelních věcech není na úkor právům účastníků, jak

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

⁷⁶ R 45/2002.

⁷⁷ Nález III. ÚS 150/03.

⁷⁸ KÜHN, Z., DERKA, L. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1.1.2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*. 2001, č. 8, s. 380.

⁷⁹ Tamtéž s. 380.

dovodil Ústavní soud, avšak je sporná otázka nemožnosti odvolání se v daných případech do výroku o nákladech řízení (k tomu viz níže v souvislosti s krácením částek nákladů řízení u bagatelních věcí v praxi).

Po nabytí účinnosti novely č. 30/2000 Sb. upozornil Králík⁸⁰ na nejednotnou aplikaci ustanovení § 202 odst. 2 v souvislosti s rozhodováním o výroku o nákladech řízení obsažený v platebním rozkazu. Podle citovaného autora nebylo rozhodování soudů v případě, kdy byla žalovanému uložena povinnost zaplatit jistinu do 2.000,- Kč jednotné. Soudy v té době dovozovaly, že odvolání proti výroku o nákladech řízení není v takovém případě přípustné. Králík byl toho názoru, že odvolání proti výroku o nákladech je přípustné s argumentací, že by opačným výkladem došlo k setření rozdílu mezi odporem a odvoláním. Kromě toho dle autora v praxi často docházelo k tomu, že náklady řízení představovaly vyšší částku, než byla hodnota jistiny, která byla platebním rozkazem uplatňována. V dnešní době byl tento aplikační problém setřen, je však dle mého názoru vhodné na něj poznamenat v souvislosti s argumentací Králíka - právem na spravedlivý proces, který je dle Winterové⁸¹ základem vývoje civilního procesu. Domnívám se, že Králíkova argumentace má svou logiku, a to především s ohledem na zmiňované právo na spravedlivý proces, které má základ v Listině základních práv a svobod⁸². Dále je nutné podotknout, že pokud by zákonodárce zamýšlel nemožnost odvolání do nákladového výroku u platebního rozkazu, byl by tak zcela jistě uvedl výslovně, aby o tom nebylo pochyb.⁸³ K předcházení nedorozumění pak v praxi soudy v platebním rozkazu poučují jak o možnosti podání odporu (a tím zrušení platebního rozkazu zcela), tak o možnosti podání odvolání do výroku o nákladech řízení.⁸⁴

⁸⁰ KRÁLÍK, M. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. *Právní rozhledy*. 2002, č. 8, s. 381.

⁸¹ WINTEROVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 12 a násl.

⁸² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁸³ CHMELÍČEK, Petr. *Odvolání v civilním procesu*. Praha, 2003. s. 19. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

⁸⁴ Znění poučení Platebního rozkazu: „Včas podaným odporem se platební rozkaz v plném rozsahu ruší a soud k projednání a rozhodnutí věci nařídí jednání. Opožděně podaný odpor nebo odpor podaný tím, kdo k němu není oprávněn, soud usnesením odmítne. Platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor nebo proti němuž podaný odpor byl soudem odmítnut, má účinky pravomocného rozsudku. Proti výroku o náhradě nákladů řízení a výroku o povinnosti zaplatit soudní poplatek je možno podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení k Městskému soudu v Praze prostřednictvím Obvodního soudu pro Prahu 9.

Zvýšení hranice bagatelních věcí byla široce diskutovanou a dlouho očekávanou změnou. Dle důvodové zprávy k novele č. 7/2009 Sb. „*je částka 2000,- Kč v současné době nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem.*“⁸⁵ V této souvislosti je také nutné vzít v úvahu nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, které se vztahuje na přeshraniční případy. Za drobný nárok je považován předmět řízení nepřesahující částku 2.000 EUR.⁸⁶

Otázka výše 10.000,- Kč, coby hranice tzv. bagatelních věcí, je z pohledu právníků - praktiků i teoretiků - a laiků velmi sporná. Stav společnosti je hlavním kritériem při stanovení její výše. Je společnost připravená na takové razantní zvýšení částky u bagatelních sporů? Je částka 10.000,- Kč přiměřená dnešním poměrům, vývoji společnosti, reálnému a nominálnímu nárůstu důchodů obyvatel, popřípadě krizi, a dalším společenským faktorům?

Lze předpokládat, že novou, vyšší hranicí se sníží počet odvolání a zkrátí se tím soudní řízení. Pak vyvstává otázka, zda je rychlost řízení tím zamýšleným výsledkem, ačkoliv bude na úkor práv účastníků. Najdou se však zastánci pro stanovení ještě vyšší částky, a to s ohledem na výši drobného nároku dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. července 2007. Mohli bychom poté uvažovat např. o částce 50.000 až 60.000,- Kč, čímž by došlo ke sjednocení výše tzv. bagatelních věcí v Evropské unii, na půdě soudů k „ještě rychlejšímu“ řízení a obřemenění odvolacích soudů (když se jedná o obsahově stejná rozhodnutí jako u plnění do výše 10.000,- Kč, zvláště u celé řady spotřebitelských sporů). Často se však jedná o principiální spory, a pokud není další obrany, je cesta k té ústavní vždy otevřená. Z tohoto pohledu je především nutné vycházet z účelu vhodným pro samotné účastníky řízení. Proto se mi zdá vhodnější mírnější hranice pro stanovení bagatelní věci, a to částka 5.000,- Kč, a to

Nesplní-li povinný dobrovolně tímto platebním rozkazem uložené povinnosti, může se oprávněný domáhat nařízení výkonu rozhodnutí.

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb.

⁸⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, čl. 2 bod 1, dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007R0861:CS:NOT>>.

především s ohledem na šetření práv účastníků a dále s odkazem na výši škody nikoliv nepatrné dle trestního zákoníku.⁸⁷

V rámci připomínek k návrhu novely č. 7/2009 Sb. zazněl i návrh⁸⁸, aby byla vyloučena možnost podání odvolání i v těch případech, kdy předmětem řízení před soudem prvního stupně byla částka vyšší než 10.000,- Kč, ale předmětem odvolacího řízení je částka bagatelní (nižší než 10.000,- Kč) včetně příslušenství (pokud by bylo omezeno na konkrétní dobu a je jasné, že jeho výše nemůže dosáhnout uvedené částky). Jde tedy o obdobnou úpravu, jaká již platí pro dovolací řízení, resp. je dovolacím soudem vykládána tak, že rozhodujícím pro „bagatelnost“ je předmět dovolacího řízení. *„Zkušenosti z dosavadní praxe jsou takové, že nejsou zřídka případy, kdy o podstatné části nároku bylo rozhodnuto soudem prvního stupně pravomocně a odvolací řízení probíhá pouze o nepodstatné části původního nároku.“*⁸⁹ Nejenže předmětná připomínka by představovala novum v odvolacím řízení, ale vedla by především ke zvýšení administrativní zátěže soudů při posuzování přípustnosti odvolání, neboť kvantifikace příslušenství může být i u sporů, kde jistina je tvořena zanedbatelnou částkou, obtížná. I dnes se lze setkat s případy, kdy některé soudy prvních stupňů nezkoumají podmínky odvolání tak, jak by měly, a zastávají cestu co nejrychleji předložit spis odvolacímu soudu. Tímto mimo jiné dochází i k tzv. „vrácení věci bez věcného vyřízení“, kdy odvolací soud věc vrací zpět soudu prvního stupně s neformálním pokynem, co soud prvního stupně opomněl provést. Lze se domnívat, že je tak vhodné vycházet z jistiny a nikoli z příslušenství, které není samostatným žalobním nárokem.

Výjimkou z omezení práva podat odvolání jsou rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání (tzv. kontumační rozsudek). Odvolání proti těmto rozsudkům je možné, ale pouze ze zákonem stanovených odvolacích důvodů, které jsou značně omezeny (§ 205b). U těchto druhů rozsudků dochází často k nadměrnému formalismu soudů s prvky libovůle, mající za následek odepření spravedlnosti a porušení základního práva účastníka na soudní a jinou právní ochranu, zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny

⁸⁷ Způsobením škody nikoli nepatrné se rozumí následek ve formě škody nejméně v částce 5 000 Kč, což vyplývá z výkladového pravidla v § 138 odst. 1 TZ pro určení hranic výše škody. Jde o nejnižší hranici škody podle trestního zákoníku.

⁸⁸ Krajský soud v Brně. Vypořádání připomínek soudů k návrhu změny o.s.ř.

⁸⁹ Tamtéž s. 45.

základních práv a svobod, jako například v případě Čepro,⁹⁰ kdy soud rozhodnutím o odmítnutí odvolání stěžovatelky pro opožděnost, bez řádného vypořádání se s jejími argumenty, znemožnil stěžovateli předložit důkazy k prokázání oprávněnosti její obrany.

Pro úplnost je nutné ještě dodat, že zákaz, resp. omezení u tzv. bagatelních věcí se nevztahuje na rozsudky, kterými bylo rozhodnuto o nepeněžitém plnění, i když hodnota nepeněžitého plnění nepřesahuje 2.000,- Kč resp. po novele č. 7/2009 Sb. 10.000,- Kč. Zákon totiž výslovně mluví o *peněžitém plnění* a analogické použití tohoto ustanovení na „nepeněžitě plnění“ by tak bylo v rozporu se zákonem.⁹¹

Osobně vidím problém u tzv. bagatelních věcí v nákladech řízení, když při zastoupení advokátem náklady nezdědky přesahují žalovanou částku⁹² a vzhledem k tomu, že náklady řízení jsou příslušenstvím pohledávky, není ani proti tomuto výroku odvolání přípustné. Ze své praxe mám zkušenosti pozorovat tendence soudů prvních stupňů nepřiznávat žalobcům zákonem stanovenou výši nákladů řízení dle vyhlášky č. 484/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ale tuto výši zkracovat s odkazem na ustanovení § 151 odst. 2. S odkazem na § 151 odst. 2 tak některé soudy určují výši nákladů řízení podle vyhl. č. 177/1996 Sb. s odůvodněním, že náklady, které mají být přiznány úspěšnému účastníkovi řízení, musí být vynaloženy účelně. Rozvádějí, že dne 1.1.2009 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Čl. 16 tohoto nařízení stanoví, že náklady řízení nese strana, která neměla úspěch ve věci. Soud však straně, která měla úspěch ve věci, nepřizná náhradu nákladů v rozsahu, v němž nebyly nutně vynaložené nebo nebyly přiměřené ve vztahu k nároku. Toto nařízení se vztahuje na spory, v nichž jsou projednávány nároky nepřesahující v době podání žaloby částku 2.000,- EUR a je přímo aplikovatelné a závazné pro české soudy. Soudy pak docházejí k závěru, že není

⁹⁰ I. ÚS 394/2005, rozsudek ze dne 20.11.2007, dostupný z WWW :

<<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=57023&pos=3&cnt=8&typ=result>>.

⁹¹ Srov. DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 9, mimořádná příloha, s. 2.

⁹² Za pomoci vyhlášky č. 484/2000 Sb., o odměňování advokátů, v platném znění, se můžeme dopočítat k minimálním nákladům za daný spor. Vyhláška totiž stanoví sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem, a to takto: je-li předmětem řízení peněžitá částka do 1.000 Kč, činí sazba odměny 4.500 Kč; v případě 2.000 Kč se dostáváme na sazbu 6.000 Kč; přímou úměrou sazba klesá. Pokud tedy tímto způsobem sečteme náklady stran sporu, připojíme soudní poplatek za odvolací řízení, dojdeme k částce až 20.000 Kč, ne-li výše za řešení pouhé tzv. „bagatelní věci“.

sporu o tom, že zásada přiměřenosti nákladů k předmětu sporu musí být aplikována ve všech obdobných sporech, tedy i vnitrostátních. Není tak dle jejich úvahy myslitelné, aby v obdobných případech bylo soudem postupováno rozdílně jen s ohledem na bydliště či sídlo účastníka řízení. Závěr o účelnosti vynaložení nákladů řízení pak dle soudů vyplývá i z konstantní judikatury NS ČR – např. usnesení sp. zn. 30 Cdo 915/2007, 33 Odo 1456/2006 (a mnoho dalších), a analogicky i z nálezu pléna Ústavního soudu ČR ve věci odměn soudních exekutorů (sp. zn. Pl. ÚS 8/06).⁹³ S tímto názorem se ovšem neztotožňuji, když dle mého názoru jsou advokáti v tomto pohledu kráceni na svých právech, a především pak ve spojení s rozhodnutím v bagatelních věcech se do takového výroku ani nemohou odvolat.

5.1.2.2. NEPŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ PROTI USNESENÍ

Ustanovení § 202 odst. 1 obsahuje výčet usnesení soudu prvního stupně, proti kterým není odvolání přípustné. Kromě usnesení o schválení smíru⁹⁴ se vesměs jedná o rozhodnutí procesní povahy⁹⁵. Zatímco rozhodnutí uvedená pod písmeny b) až o) jsou jasně definována a při jejich aplikaci se vychází z dikce zákona, u rozhodnutí pod písm. a) může dojít k pochybnostem.⁹⁶ Obecně se totiž pod písmenem a) uvádí, že odvolání není přípustné proti usnesením, jimiž se upravuje vedení řízení. Jedná se především o usnesení o předvolání, o prominutí pořádkové pokuty (§ 53 odst. 2), o nařízení jednání (§ 115 odst. 1) o přiznání osvobození od soudních poplatků (§ 138 odst. 1). Obecně jde o usnesení, která nemohou mít vliv na rozhodnutí ve věci samé, nemohou přivodit

⁹³ Ústavní soud ČR mimo jiné uvedl, že „ústavně konformní úprava odměn exekutora by neměla vycházet pouze z přímé závislosti odměny na výši vymoženého plnění, ale odrážet i složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce.“

⁹⁴ § 202 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

⁹⁵ Usnesení, jímž se upravuje vedení řízení (jedná se zejména o předvolání, o prominutí pořádkové pokuty (§ 53 odst. 2), o nařízení jednání (§ 115 odst. 1), o přiznání osvobození od soudních poplatků (§ 138 odst. 1) - jde o rozhodnutí, které v zájmu hospodárnosti řízení vyžadují rychlého řešení a jimiž soud není vázán a může je změnit bez podání odvolání; byl k řízení přibrán další účastník (§ 94 odst. 3) - tj. pouze v případě nesporných řízení. Naopak proti usnesení o zamítnutí návrhu na přibrání účastníka je odvolání přípustné; bylo zahájeno řízení bez návrhu (§ 81 odst. 1) - např. řízení o dědictví, řízení opatrovnícké či řízení ve věcech péče o nezletilé; byl účastník vyzván, aby neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité podání doplnil nebo opravil (§ 43 odst. 1); bylo prominuto zmeškání lhůty (§ 58 odst. 1) - kdyby však soud návrh na prominutí zmeškání lhůty zamítl, bylo by proti takovému usnesení odvolání přípustné; byla nebo nebyla připuštěna změna návrhu (§ 95 odst. 2); bylo rozhodnuto o svědečném nebo o nárocích podle § 139 odst. 3, a to z důvodu hospodárnosti řízení, protože v praxi jde zpravidla o velmi malé nároky; byl zamítnut návrh na přerušení řízení podle § 109 nebo podle § 110 a násl.

⁹⁶ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1076.

vážnější újmu na právech účastníků a týkají se otázek, které je v zájmu hospodárního vedení řízení rychle vyřešit. Soud těmito rozhodnutími není vázán a může je změnit bez podání odvolání. V případě usnesení o přibrání dalšího účastníka do řízení (§ 94 odst. 2) v nesporných řízeních není odvolání přípustné, ale naopak proti usnesení o zamítnutí návrhu na přibrání účastníka odvolání přípustné je. Obdobně tak odvolání není přípustné podle § 202 odst. 1 písm. i) proti usnesení, kterým byl zamítnut návrh na přerušování řízení, avšak proti usnesení, kterým soud prvního stupně řízení přerušil, lze odvolání podat.

Novela č. 7/2009 Sb. doplnila ustanovení § 202 o případy usnesení, proti kterým není odvolání přípustné. Jedná se o usnesení, jímž bylo rozhodnuto, že doručení je neúčinné (neúčinnost doručení je upravena v § 50d o novelizované právní úpravě); usnesení, kterým byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu; a usnesení, kterým bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu (§ 174b). Změna k nově uložené povinnosti účastníkům složit zálohu na náklady důkazu je dle předkladatele „*ve prospěch zásady rychlosti řízení, tedy aby otázka placení nákladů nebránila projednání věci samé v přiměřené lhůtě*“.⁹⁷

Krajské soudy v rámci svých připomínek k navrhovaným změnám k novele č. 7/2009 Sb. u § 202 odst. 1 navrhovaly zařazení ještě dalších případů, např.: usnesení o přiznání znalečného nebo tlumočného; usnesení o povinnosti složit zálohu na provedení důkazu dle nově novelizovaného ustanovení § 141 odst. 1.

Nepřipustění odvolání proti usnesení, jímž byla uložena účastníku povinnost složit zálohu na náklady důkazu, považují za nevhodné. Zálohy mohou být stanoveny i poměrně vysoké. Takové rozhodnutí je vymahatelné/ vykonatelné a účastník přitom nemá procesní obrany proti správnosti takového výroku. Účastník, kterému byla uložena povinnost složit zálohu na provedení důkazu má jedinou možnost jak se této povinnosti zprostit, a to přes žádost o osvobození od soudních poplatků v rámci kterého by byl „osvobozen“ i od placení záloh. U daného případu vyvstává i otázka, co dělat v případě, kdy důkaz je navrhován oběma stranami (např. znalecký posudek ohledně ceny nemovitosti v případě rozdělení podílového spoluvlastnictví, popř. u vypořádání společného jmění manželů) a povinnost složení zálohy je uložena oběma stranám, když

⁹⁷ Důvodová zpráva k navrhované změně o.s.ř. zákonem č. 7/2009 Sb.

jedna strana zálohu nesloží. Usnesení o povinnosti ke složení zálohy je vykonatelné a vyvstává otázka ohledně dalšího postupu. Může (nebo musí?) soud dát pokyn k jejímu vymáhání a poté provést důkaz znaleckým posudkem, anebo důkaz navržený účastníky neprovede s odkazem na ustanovení § 141 odst. 1? Domnívám se, že s ohledem na rychlost a hospodárnost řízení by soud měl pokračovat v řízení a odstranit překážky, které mu v tom brání. Tedy v první řadě ustanovit znalce a provést důkaz a současně vymáhat zálohu po účastníkovi, který ji nezaplatil, a to především s ohledem na okolnosti případu, kdy bez znaleckého posudku nemůže rozhodnout.

Konečně je třeba uvést, že ustanovení § 202 odst. 1 neobsahuje taxativní výčet rozhodnutí, proti nimž nelze podat odvolání.⁹⁸ Další usnesení, proti nimž nelze podat odvolání tak nalezneme v řadě dalších ustanovení občanského soudního řádu (např.: § 17 o vyloučení zapisovatele, jiného zaměstnance soudu, znalce nebo tlumočníka, § 175h odst. 3 o zastavení dědického řízení, aj.).⁹⁹

5.1.2.3. PŘÍPUSTNOST ODVOLÁNÍ JEN PROTI VÝROKŮM

Konečně pak podle § 202 odst. 3 nelze podat odvolání jen proti důvodům rozhodnutí. Odvolání může směřovat výlučně proti výroku rozhodnutí, neboť právě jen tato část nabývá právní moci a vykonatelnosti. Pokud účastník napadá důvody rozhodnutí, může tak učinit pouze spolu s výrokem. V praxi se může stát, že soud opomine do rozhodnutí uvést výrok. V takovém případě, kdy výrok chybí pouze v písemném vyhotovení, ačkoliv byl vyhlášen, je namístě, aby soud z úřední činnosti nebo na návrh účastníka rozhodnutí opravil dle § 164, kdy se bude zřejmě jednat o chybu v psaní, popř. o zjevnou nesprávnost. Pokud však nebylo o nějaké části předmětu řízení rozhodnuto vůbec (např. o nákladech řízení), může soud z vlastní iniciativy nebo na návrh účastníka doplnit rozsudek (rozhodnutí), který nenabyl právní moci (§ 166).

⁹⁸ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 438.

⁹⁹ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1076.

5.1.3. DODRŽENÍ LHŮTY

Lhůta k podání odvolání činí podle občanského soudního řádu 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí soudu prvního stupně. To, že lhůta k podání odvolání se odvíjí ode dne doručení napadeného rozhodnutí, nevylučuje podání odvolání i v případě, že bylo podáno před započatím běhu této lhůty, tedy v době od vyhlášení rozhodnutí do jeho doručení. K soudu první instance se podává proto, že i tento soud má v odvolacím řízení určité povinnosti (§ 208 a násl.). Jedná se převážně o přípravné úkony (viz kapitola 9.1).

Odvolání se adresuje soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Lhůta k podání odvolání je zachována, jestliže odvolání bylo podáno v této lhůtě u příslušného odvolacího soudu, tedy u soudu, který je místně i věcně příslušný odvolání projednat. Jestliže bylo odvolání podáno u soudu jiného, je podáno včas pouze v případě, když tento soud odešle toto odvolání ve lhůtě k podání odvolání soudu, jehož rozhodnutí se napadá, nebo příslušnému soudu odvolacímu. Do běhu odvolací lhůty se nezapočítává den, kdy bylo rozhodnutí doručeno účastníku. K počítání lhůty je pak rozhodující den podání odvolání k přepravě prostřednictvím držitele poštovní (nebo jiné) licence nebo u soudu; jedná se o procesní lhůtu (§ 57 odst. 3).

Úprava odvolací lhůty však pamatuje i na některé zvláštnosti. Těmi jsou lhůty pro případ vad poučení o podání odvolání nebo v případě vydání dodatečného opravného usnesení týkajícího se výroku (nebo označení účastníků v záhlaví) rozhodnutí. Lhůta kratší než 15 dnů však nikdy nepřichází v úvahu.

V případě vydání opravného usnesení týkající se výroku rozhodnutí nastane taková situace, že běží nová lhůta k podání odvolání, a to znovu od právní moci tohoto opravného usnesení. Tento následek nastane i v případě, že opravované rozhodnutí již nabylo právní moci. *„Začíná-li doručením opravného usnesení znovu běžet lhůta k podání odvolání proti opravenému rozhodnutí nebo jeho opravené části, musejí být účastníci řízení též znovu poučeni o možnosti podat v příslušné lhůtě proti opravenému (výroku) rozhodnutí odvolání (§ 204 odst. 1 věta druhá). Jestliže se tak nestane, je*

*poučení o odvolání obsažené v opravném usnesení nesprávné a odvolání proti opravenému rozhodnutí lze podat do tří měsíců od doručení rozhodnutí“.*¹⁰⁰

O druhý případ delší odvolací lhůty se jedná, když soud neprávě poučí (nepoučí vůbec) účastníka o délce a možnosti podání odvolání nebo poučí-li soud účastníka tak, že podání odvolání není přípustné; potom odvolací lhůta trvá tři měsíce od doručení rozhodnutí, které obsahovalo vadné poučení. Vadným poučením judikatura¹⁰¹ nemyslí jen poučení o lhůtě k odvolání ale i údaj o tom, u kterého soudu má být odvolání podáno. Nesprávné poučení soudu o přípustnosti podání odvolání v tam, kde podle zákonné úpravy odvolání přípustné není (např. v tzv. bagatelních věcech) nezakládá reps. nemůže založit toto nesprávné poučení právo účastníků se odvolat. V případě takového podání odvolání je třeba toto jako nepřípustné podle § 218 písm. c) odmítnout. Za situace dvou po sobě doručených rozhodnutí je třeba zvážit, které z těchto dvou po sobě jdoucích doručeních založilo účinky řádného doručení. K tomu judikatura uvádí, že „jestliže z obsahu spisu nevyplývalo, proč soud prvního stupně – ač zásilka nebyla vrácena jako nedoručitelná s odůvodněním, že účastník nemá na adrese bydliště, případně že se na této adrese nezdržuje- rozsudek doručil znovu, nemůže odvolací soud bez dalšího šetření uzavřít, že již první doručení založilo účinky řádného doručení.“¹⁰²

Od zmíněných příkladů je třeba rozlišit situaci, kdy poučení obsahuje nesprávnou delší lhůtu; odvolání je potom včasné, bylo-li podáno v této, nesprávně delší lhůtě.

Zákon ještě pamatuje na prominutí zmeškání lhůty k podání odvolání soudem, který napadené rozhodnutí vydal. Spolu se žádostí o prominutí zmeškání lhůty musí žadatel podat i odvolání, jak plyne z díkce § 58. Prominout zmeškání lhůty však nelze u odvolání proti rozsudku ve věcech týkajících se osobního stavu účastníků, a to z důvodů právní jistoty v těchto věcech. Nelze proto prominout lhůtu k podání odvolání proti rozsudku, kterým bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že není, anebo kterým bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství. Po uplynutí odvolací lhůty a nabytí právní moci rozhodnutí by totiž mohlo např. dojít

¹⁰⁰ Usnesení NS ze dne 25.11.1999, sp. zn. 20 Cdo 2491/99.

¹⁰¹ Usnesení NS ze dne 31.7.1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96, R 28/1998.

¹⁰² R 39/01, srov. také Usnesení NS ze dne 30.10.2002, sp. zn. 33 Odo 326/2001.

k uzavření nového manželství.¹⁰³ O těchto případech se hovoří jako o rozhodnutích v tzv. věcech manželských. Z totožných důvodů zákon zakazuje v těchto případech i aplikaci ustanovení § 58 odst. 2 věty druhé.

5.2. SUBJEKTIVNÍ PODMÍNKY PŘÍPUSTNOSTI ODVOLÁNÍ

Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání vyjadřují okruh osob oprávněných podat odvolání. Zákon v této souvislosti výslovně uvádí účastníka, jehož návrhu nebylo alespoň částečně vyhověno.

Vedle účastníka řízení jsou k podání odvolání legitimováni vedlejší účastníci (§ 203 odst. 1), státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen „Úřad“) v případech a za podmínek stanovených zákonem (§ 203 odst. 3). Jestliže státní zastupitelství a Úřad samy nejsou účastníkem řízení, mohou tak učinit jen ve věcech, ve kterých vstoupili do řízení podle § 35 odst. 1, a jen tehdy, pokud k tomu došlo dříve, než uplynula odvolací lhůta všem účastníkům.

Vedlejší účastník může podat odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jen jestliže se jím podporovaný účastník odvolání nevzdal, nebo jestliže s odvoláním vedlejšího účastníka nevyjádřil nesouhlas. Je tím vyjádřen smysl vedlejšího účastenství, tedy „pomoc“ jedné ze stran sporu řízení; proto nelze připustit podání odvolání proti vůli účastníka.

Zkoumat subjektivní legitimaci je třeba též v souvislosti se společenstvím účastníků. V tomto případě bude rozhodovat, zda jde o společenství samostatné nebo nerozlučné. Podá-li odvolání jeden z nerozlučných společníků, má odvolání účinky pro všechny nerozlučné společníky. V druhé variantě se budou účinky podaného odvolání jedním účastníkem vztahovat jen k jeho postavení.

Odborná literatura¹⁰⁴ přiznává legitimaci k odvolání též osobám, které se účastní na řízení, ale nejsou přitom účastníky celého řízení (např. znalci, svědci, tlumočníci, plátce mzdy povinného), ovšem jen proti těm rozhodnutím soudu prvního stupně, která

¹⁰³ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1081.

¹⁰⁴ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, 9, mimořádná příloha, s. 3.

se týkají jejich práv a povinností, a také jen tehdy, jestliže zákon proti těmto rozhodnutím přípustnost odvolání nevylučuje (§ 202). Tyto osoby nazýváme osobami „zúčastněnými“.

Rozdílná úprava subjektivní legitimace je obsažena v ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí a zvláštních právních předpisech (ZKV, InsZ).

V rámci výkladu tohoto tématu je nutné se zmínit i o zastoupení účastníka v odvolacím řízení. V českém civilním procesu platí zásada, že účastník musí být odborně zastoupen pouze v řízení dovolacím. U odvolání tento požadavek zákon nevyžaduje, je tedy zcela na úvaze účastníka, zda se nechá zastoupit nebo ne. Domnívám se, že s ohledem na nároky, které klade civilní proces na účastníky řízení, není dnešní úprava vhodná.¹⁰⁵ V případě, kdy si má každý chránit svá práva sám – zásada *vigilantibus iura* - (koncepce novely č. 7/2009 Sb.), je laik více či méně odkázán na advokátní (právní) pomoc. V daném směru bych v zavedení povinnosti právního zastoupení viděla možnost kvalitnější a rychlejší práce soudů (což je i zájmem účastníků) a především zvýšení ochrany práv účastníků.

¹⁰⁵ K polemice zastoupení účastníků v řízení: WINTEROVÁ, A. Z veřejného slyšení na téma „Koncepce reformy soudnictví“. *Právní praxe*. 2000, 1, Praha. s. 62; MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. BECK, 2000. s. 161; PIKOVÁ, P. Právo nemajetných občanů na právní ochranu – o právu chudých v minulosti i současnosti. *Bulletin advokacie*. 2000, 3, Praha, s. 39.

6. PODÁNÍ ODVOLÁNÍ

6.1. FORMA A NÁLEŽITOSTI ODVOLÁNÍ

Odvolací návrh musí splňovat zákonem stanovené náležitosti jak pro obsahovou, tak pro formální stránku odvolání.

Pro formu odvolání stanoví právní úprava náležitosti v podstatě shodně s jinými podáními: „Podání je možno učinit písemně nebo ústně. Písemné podání se činí v listinné nebo elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě, telegraficky nebo telefaxem. Ústní podání se činí do protokolu. Ústně do protokolu je možno podání učinit, jde-li o návrh na zahájení řízení o povolení uzavřít manželství, o určení a popření rodičovství, o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, o osvojení a řízení, které lze zahájit i bez návrhu, a návrhy na výkon rozhodnutí v těchto řízeních vydaných“¹⁰⁶. Podání obsahující návrh ve věci samé učiněné telegraficky je třeba písemně doplnit nejpozději do tří dnů. U odvolání učiněného v elektronické podobě není stanoveno, že musí být opatřen zaručeným elektronickým podpisem ve smyslu zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, proto platí, že je-li písemné podání učiněno telefaxem nebo v elektronické podobě, je třeba v téže lhůtě jej doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění. K těmto podáním, pokud nebyla ve stanovené lhůtě doplněna, soud nepřihlíží. Tři denní lhůta se vztahuje i na odvolání podané v telegrafické podobě, které musí odvolatel písemně potvrdit. Pokud se tak nestane, soud k odvolání nebude přihlížet. Pro podání v elektronické podobě opatřeného zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb zákon nevyžaduje předložení jeho originálu.

Pokud jde o obsahovou stránku, musí odvolání obsahovat náležitosti, které lze rozlišit jako náležitosti obecné a zvláštní. Odvolání musí v první řadě obsahovat náležitosti, které zákon vyžaduje pro všechna podání adresovaná soudu (obecné

¹⁰⁶ § 42 odst. 1 o.s.ř.

náležitosti¹⁰⁷). Musí z něj být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsáno a datováno, a musí k němu být připojen potřebný počet stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal soudu, a aby každý účastník dostal po jednom stejnopisu, je-li to třeba. Nedostatek podpisu lze dle judikatury¹⁰⁸ zhojit i podepsaným doplněním odvolání, jestliže je souvislost s dřívějším nepodepsaným nepochybná, a jestliže se jím sleduje, aby vada původního podání byla odstraněna.

Zvláštními náležitostmi rozumíme náležitosti specifické jen pro odvolání. V odvolání tak musí být uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se napadá; v čem je spatřována nesprávnost rozhodnutí nebo postupu soudu, tedy odvolací důvod; a odvolací návrh (petit) - čeho se odvolatel domáhá, tedy zda navrhuje změnu rozhodnutí soudu prvního stupně a jakou, zrušení a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení, zastavení řízení nebo postoupení věci věcně příslušnému soudu. Pokud rozhodnutí obsahuje více výroků, musí odvolatel označit ty výroky, které napadá¹⁰⁹. Odvolání proti rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, lze odůvodnit pouze tvrzenými skutečnostmi podle taxativního výčtu (viz kapitola 6.2).

Častým jevem v praxi je podání tzv. „blanketního odvolání“, kdy odvolatel ve lhůtě k podání odvolání podá neodůvodněné odvolání. Takové podání je třeba považovat za neúplné a je nutné odvolatele vyzvat k odstranění vad a doplnění odvolání (§ 43). Pokud odvolatel na výzvu soudu ve lhůtě mu stanovené odvolání nedoplní, předloží soud prvního stupně věc soudu odvolacímu (§ 209), který odvolání odmítne. Zde je třeba poukázat na legislativní mezeru, kdy je účastníku umožněno podat ve lhůtě i jen blanketní odvolání s tím, že jej do určité doby doplní či nedoplní a soud jej poté musí vyzývat. De lege ferenda by stála za uvažování nová a přísnější úprava, která by nepřipouštěla podání neodůvodněných odvolání, popř. by tak bylo postiženo jejich neúčinností.

V souvislosti s podáním odvolání je třeba upozornit, že podání odvolání je zpoplatněno, což nikterak nevylučuje možnost osvobození od soudních poplatků podle

¹⁰⁷ § 42 odst. 4 o.s.ř.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2000, sp. zn. 20 Cdo 2409/2000, SJ 84/2002.

¹⁰⁹ Viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1998, sp. zn. 20 Cdo 887/98: Jestliže účastník podal proti rozhodnutí s jediným výrokem o věci samé, pak - jde-li o nárok na nedělitelné plnění a je-li z obsahu odvolání zřejmé, že jím není napaden pouze výrok o nákladech řízení - bylo rozhodnutí napadeno v plném rozsahu.

zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (viz kapitola 9.1 a násl.)

6.2. ODVOLACÍ DŮVODY

Odvolací důvody, tedy vady napadeného rozhodnutí, taxativně vyjmenovává ustanovení § 205 odst. 2. Je otázkou, zda taxativní úprava byla zvolena vhodně, jestliže již ze samotné podstaty odvolání jakožto univerzálního opravného prostředku lze dovodit, že jím lze napadnout rozhodnutí z obou druhů vad (skutkových i právních), jímž napadené rozhodnutí může trpět. Myšlenka, že by se taxativním výčtem mělo omezit množství odvolacích důvodů, není akceptovatelná. Na druhou stranu je však nutné podotknout, že odvolací důvody jsou koncipovány natolik vyčerpávajícím způsobem, že je téměř nemožné, aby nedošlo k podřazení konkrétní vady pod vyjmenované odvolací důvody v ustanovení § 205 odst. 2. Odvolatel však nemusí podřadit odvolací důvod pod jednu z uvedených možností, které stanoví § 205 odst. 2, postačí, pokud své odvolání odůvodní vlastními slovy a podřazení pod určitý odvolací důvod pak provede soud (*iura novit curia*). Odvolací důvody, vypočtené v § 205 odst. 2, lze podle jejich obsahu a smyslu rozdělit na důvody týkající se podmínek řízení [§ 205a odst. 2 písm. a)], na důvody týkající se nedostatků ve zjištění skutkového stavu věci [§ 205 odst. 2 písm. b), d), e) a f)], na jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 205 odst. 2 písm. c)], a důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci [§ 205 odst. 2 písm. g)].¹¹⁰

Zákonem taxativně uvedené odvolací důvody¹¹¹ jsou způsobilé jen pro odvolání proti rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé; toto omezení neplatí pro tzv. řízení nesporná podle § 120 odst. 2. Pro odvolání proti rozhodnutí procesní povahy nejsou důvody zákonem omezeny, lze tudíž uvést jakékoli důvody (resp. musí uvést alespoň nějaký důvod), v nichž je spatřována nesprávnost rozhodnutí. Jde-li o odvolání proti rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání, platí pro ně ještě širší omezení (§ 205b), tedy odvolacím důvodem mohou být jen vady uvedené v ustanovení

¹¹⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1628.

¹¹¹ § 205 odst. 2 o.s.ř.

§ 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání (§ 153a, § 153b).

Pokud jde o uvedení odvolacího důvodu, postačí, když účastník uvede alespoň jeden odvolací důvod, proč rozhodnutí soudu prvního stupně napadá. Neuvedl-li by odvolatel žádný odvolací důvod i přes výzvu soudu, nebylo by možné meritorní rozhodnutí přezkoumat a odvolací soud by odvolání odmítl.

Odvolacím důvodem ani odvolacím návrhem není odvolací soud vázán. To znamená, že je odvolatel oprávněn měnit a doplňovat důvody odvolání (i odvolací návrh) až do rozhodnutí o odvolání a odvolací soud může, není-li stanoveno jinak, přezkoumat rozhodnutí soudu prvního stupně také z důvodů, které nebyly uplatněny v odvolání. Oprávněním změnit odvolací důvody však není dotčen zákaz uplatnění nových skutečností nebo důkazů. Může-li odvolatel uplatnit ve sporných věcech¹¹² nové skutečnosti nebo důkazy jen za podmínek uvedených v § 205a, nemohou být nepřípustné nové skutečnosti nebo důkazy účinně uplatněny ani při změně odvolacích důvodů ve smyslu § 205 odst. 3.¹¹³

Naproti tomu není odvolatel po uplynutí odvolací lhůty oprávněn měnit rozsah (kvantitativní stránka), v jakém je rozhodnutí napadeno, a meze, ve kterých se domáhá přezkoumání rozhodnutí (viz níže). Podstatnou náležitostí odvolání je tedy uvedení rozsahu odvolání. Z odvolání musí vyplývat, zda směřuje proti výroku napadeného rozhodnutí jako celku, či zda se jím napadá jen jeho část (a to především v případě rozhodnutí o více výroků nebo i jen jednoho výroku obsahujícího nákladový výrok). Nemůže-li být odvolání účinně podáno po uplynutí odvolací lhůty, je vyloučeno, aby odvolatel pomocí změny v rozsahu již podaného odvolání zpochybnil také výroky rozhodnutí, které původně nebyly napadeny. Změní-li odvolatel v rozporu s § 205 odst. 4 rozsah, v jakém se rozhodnutí soudu prvního stupně napadá, jde o nepřípustný úkon, k němuž odvolací soud nepřihlédne (srov. § 41a odst. 3).¹¹⁴

¹¹² Naproti tomu u věcí vyjmenovaných v § 120 odst. 3 lze rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumat i na základě těch skutečností a důkazů, které v řízení před soudem prvního stupně uplatněny nebyl. Usnesení NS ze dne 24.1.2006, sp. zn. 30 Cdo 2043/2005.

¹¹³ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1633.

¹¹⁴ Tamtéž. s. 1633.

6.3. ZÁSADA NEÚPLNÉ APELACE – ZÁKAZ NOVOT

Odvolání, jak již bylo shora zmíněno, je ve sporném řízení založeno na principu neúplné apelace. Podstatu neúplné apelace lze stručně charakterizovat tak, že odvolatel nesmí (až na stanovené výjimky) v odvolání uvádět nové skutečnosti a důkazy (tzv. novoty), a že v odvolacím řízení nelze přihlížet k novým skutečnostem a důkazům, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně.

V případech řízení vykonávacího, řízení ve věcech uvedených v ustanovení § 120 odst. 2 (nesporné věci) nebo u odvolání proti rozhodnutí procesní povahy je ale rozhodováno na principu úplné apelace; to znamená, že odvolacím důvodem mohou být i skutečnosti a důkazy neuplatněné před soudem prvního stupně.

6.4. KONCENTRACE ŘÍZENÍ

System neúplné apelace není ze své podstaty ničím jiným než koncentrací řízení.¹¹⁵ Zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „novela č. 30/2000 Sb.“), byly do platné právní úpravy civilního procesu zavedeny koncentrační prvky, mající za cíl posílit odpovědnost účastníků za průběh řízení, a to především jejich aktivitou. Touto novelou byla zavedena tzv. zákonná koncentrace a tzv. koncentrace vhodná (či soudcovská). V případě koncentrace zákonné byl v ust. § 118b stanoven výčet řízení, ve kterých jsou účastníci povinni uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání do skončení prvního jednání ve věci, přičemž k později uplatněným skutečnostem a důkazům nebyl soud oprávněn přihlížet.¹¹⁶ Koncentrace vhodná pak byla upravena v ust. § 118c odst. 1, kdy i v dalších sporných řízeních mohl soud na návrh účastníka uložit druhému účastníkovi, docházelo-li díky

¹¹⁵ BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1.7.2009. *Bulletin advokacie*. 2009, 12, s. 27.

¹¹⁶ Ve věcech ochrany osobnosti podle občanského zákoníku, ve věcech ochrany proti uveřejňování informací, které jsou zneužitím svobody projevu, slova a tisku, popřípadě ochrany práv třetích osob podle právních předpisů o hromadných informačních prostředcích, v incidenčních sporech v rámci insolvenčního řízení, o základu věci ve sporech o ochranu hospodářské soutěže, o základu věci ve sporech o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, o základu věci ve sporech z porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství a v dalších případech stanovených zákonem.

jeho nečinnosti k průtahům v řízení, povinnost tvrdit všechny rozhodné skutečnosti a označit všechny důkazy, a to ve lhůtě soudem stanovené. Při nesplnění této povinnosti v případě obou koncentračních prvků účastníka „stíhala“ nemožnost soudu přihlížet k později uplatněným skutečnostem.¹¹⁷ Dále došlo k zavedení tzv. kvalifikované výzvy k písemnému vyjádření,¹¹⁸ která účastníka v případě nevyhovění výzvě soudu v jím určené lhůtě sankcionovala fikcí uznání nároku. Koncentrace zákonná se v praxi ukázala jako efektivní nástroj pro rychlé vedení řízení, nicméně omezený jen na poměrně marginální část sporné agendy.¹¹⁹

Zákonem č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „novela č. 7/2009 Sb.“) byla mimo jiné provedena též novelizace koncentrace řízení. Novela č. 7/2009 Sb. rozšířila okruh instrumentů sloužících k přípravě jednání o přípravné jednání v institucionalizované podobě (dosavadní přípravný rok podle § 114c byl jen možností bez odpovídajících sankcí pro účastníky a nebyl náležitě využíván) avšak zrušila soudcovskou koncentraci. Především tato novelizace přinesla univerzální koncentraci řízení pro všechna sporná řízení, a to buď zásadně ke skončení přípravného jednání, anebo jestliže přípravné jednání nebylo provedeno, ke skončení prvního jednání ve věci.¹²⁰ (Až doposud totiž platilo, že účastníci mohou tvrdit skutečnosti a navrhopvat důkazy do skončení řízení před soudem prvního stupně, tedy dokud soud neposkytl účastníkům poučení podle § 119a).

Koncentraci řízení zákon uplatňuje dvojím způsobem. Ve věcech, v nichž proběhlo přípravné jednání, nastává koncentrace ke skončení přípravného jednání, popř. ke skončení lhůty soudem stanovené. Tu soud poskytne pouze z důležitých důvodů na žádost některého z účastníků řízení, maximálně však v délce trvání 30 dnů.¹²¹ Tato lhůta je zákonná a její maximální délka nesmí být delší než 30 dnů. To ovšem neznamená, že v případě soudem poskytnuté lhůty kratší, nelze lhůtu prodloužit do zákonem stanovených 30 dnů. Ke koncentraci v daném případě nedochází, pokud účastníci nebyli

¹¹⁷ I zde však existuje výjimka v podobě ust. § 118c odst. 2 o. s. ř. a v ust. § 118b odst. 1 poslední věta o. s. ř.

¹¹⁸ Ust. § 114b o. s. ř.

¹¹⁹ SKOPAL, Roman. *Nové procesní instituty provedené novelou OSŘ - koncentrace řízení*, dostupné z WWW: <http://obcanskepravo.juristic.cz/665063/clanek/obcan5>.

¹²⁰ BUREŠ, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 779.

¹²¹ § 114c odst. 4 věty druhé o.s.ř.

poučení podle § 114c odst. 5, tedy nebyli-li řádně poučeni před skončením přípravného jednání o tom, že koncentrace řízení nastává ke skončení přípravného jednání.¹²²

Ve všech ostatních případech (kdy se nekonalo přípravné jednání) nastává koncentrace řízení skončením prvního jednání ve věci. Ačkoliv zákon výslovně nevyžaduje, aby byli účastníci soudem na koncentraci řízení upozorněni, lze z ustanovení § 5 usuzovat, že by tak soud měl učinit již v rámci předvolání účastníků k jednání. Také v rámci prvního jednání ve věci může soud na žádost účastníka poskytnout dodatečnou lhůtu k doplnění tvrzení a označení důkazů; ta však na rozdíl od lhůty stanovené v přípravném řízení není limitována, a může být delší než 30 dnů.

Z obou výše zmíněných typů koncentrací a tedy k nemožnosti soudu přihlížet k později uplatněným skutečnostem a důkazům pak ustanovení § 118b upravuje výjimky. Tyto výjimky se téměř shodují s výjimkami z neúplné apelace (viz níže). Jak za řízení před soudem prvního stupně, tak i v řízení odvolacím mohou účastníci uplatňovat i jako nové ty skutečnosti a důkazy, jimiž účastník hodlá zpochybnit věrohodnost provedených důkazních prostředků, a z povahy věci také ty skutečnosti a důkazy, které nastaly nebo vznikly později (po koncentraci v řízení před soudem prvního stupně anebo po rozhodnutí soudu prvního stupně), popřípadě, které nemohl bez své viny včas uvést.¹²³ Dále se jedná i o skutečnosti nebo důkazy které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností dle § 118a odst. 2, kdy předseda senátu má za to, že věc lze posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru. Další výjimky z koncentrace řízení jsou upraveny v § 118b odst. 3. Koncentrace řízení se neuplatní ve věcech upravených v § 120 odst. 2 s ohledem na vyšetřovací zásadu tato řízení ovládající, a dále v případě, že účastníci nebyli řádně poučeni podle § 118b odst. 2 části druhé za středníkem¹²⁴ nebo podle § 114c odst. 5.

¹²² BUREŠ, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 840.

¹²³ BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1.7.2009. *Bulletin Advokacie*. 2009, 12, s. 27.

¹²⁴ V případě přistoupení účastníka či záměny účastníků je možné uvést další skutečnosti a důkazy ve vztahu s novými účastníky do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka, a které se ve věci konalo. O tomto musí být účastníci poučeni v předvolání k tomuto jednání; nebudou-li takto poučeni, neplatí omezení koncentrací řízení.

Nelze též opomenout, že se koncentrace vztahuje na skutečnosti o věci samé a ne na skutečnosti rozhodné pro náhradu nákladů řízení a podle Winterové¹²⁵ ani na skutečnosti vážící se k příslušenství pohledávky. Stejně omezení jako na odvolatele se vztahuje i na ostatní účastníky. To vystihuje zásada rovnosti účastníků, podle níž musí pro všechny platit stejná procesní pravidla.

Souhrnná novela (novela č. 7/2009 Sb.) občanského soudního řádu podstatným způsobem zasáhla do režimu poznávání a prokazování skutečností důležitých pro rozhodnutí věci. Zákonodárce počítá s tím, že ve většině civilních sporů může přispět ke zrychlení řízení především tím, že se na účastníky kladou zvýšené nároky a zvyšuje se jejich odpovědnost. Zákazem novot se zamezilo „schovávání si“ relevantních tvrzení a důkazů až do odvolacího řízení, které přinášelo oddalování konečného rozhodnutí a zbytečně vysoké náklady soudní ochrany. Svoboda se však domnívá, že toto zrychlení řízení bude na úkor skutečného dokazování.¹²⁶ Svoboda tvrdí, že „*navrhovaná koncentrace podle § 114c totiž znemožňuje soudu a především účastníkům reagovat novými tvrzeními a důkazy na pozdější skutkový a důkazní vývoj.*“¹²⁷ Samotné uplatnění koncentrace řízení může soud limitovat v možnosti zjištění skutečného skutkového stavu, přičemž by pak docházelo k posílení procesu nad hmotné právo.

V souvislosti s argumentací Svobody (viz shora) se lze domnívat, že obligatorní koncentrace všech civilních řízení, ať už v rámci přípravy řízení, či do skončení prvního jednání ve věci samé, povede k „profesionalizaci“ civilního procesu. To sebou ovšem ponese i mnohem vyšší požadavky na znalost nejen hmotněprávních, ale hlavně i procesněprávních předpisů. Jen stěží si lze představit účastníka bez právního vzdělání, který ve všech nutných souvislostech pochopí institut koncentrace řízení a z něj plynoucí důsledky, a který je schopen soudu v rámci přípravy jednání sdělit vše podstatné (rozuměj rozhodné skutečnosti a důkazy). Právě zde však dochází k značnému rozkolu v tom, co pod pojmem „vše podstatné“ chápe zákon, potažmo právník a co laik. V tomto ohledu lze i očekávat, že značná část řízení se odkloní

¹²⁵ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin Advokacie*. 2001, č. 4, s. 13.

¹²⁶ SVOBODA, K. Další novela OSŘ – změny v režimech koncentrace. *Právní zpravodaj*. 2008, č. 5, s. 14.

¹²⁷ Tamtéž. s. 14.

od merita věci a strany budou spíše namítat nedodržení podmínek koncentrace řízení, obzvláště pak v odvolacích řízeních.

Je vhodné, aby ke koncentraci řízení došlo v určitém stadiu řízení nebo za určitých okolností (např. při zaviněných průtazích ze strany účastníků). Ale je otázkou, zda by měla koncentrace nastat již při prvním jednání (popř. v přípravném jednání) před soudem. Pro skutkově složité věci, v nichž nelze předpokládat, jak se vyvine důkazní situace po provedení všech včas navržených důkazů, to může být ke konci prvního jednání ve věci příliš brzy.¹²⁸ Možná by bylo příhodnější, aby ke koncentraci řízení došlo i nadále až skončením řízení před soudem prvního stupně, aby nedocházelo ke zrychlení řízení na úkor skutečného dokazování.¹²⁹ Winterová má za to, že zásadní prvky koncentrace je sice třeba stanovit zákonem, ale stačilo by ji stanovit volněji a variantně tak, aby bylo ponecháno na soudci, jaký postup zvolí s přihlédnutím k povaze věci a míře součinnosti účastníků. Soudce musí mít volnost uvážení, zda určité doplnění ještě v rámci prvostupňového řízení přijme nebo ne.¹³⁰ Je tak otázkou, zda se zákonodárce neměl např. pokusit o modifikaci soudcovské koncentrace (§ 118c ve znění do novely č. 7/2009 Sb.) a umožnit využití soudcovské koncentrace i bez návrhu některého z účastníků a zároveň možnosti podání odvolání proti usnesení o nařízení této koncentrace.¹³¹

6.5. UPLATNĚNÍ NOVÝCH SKUTEČNOSTÍ A DŮKAZŮ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

Podle § 205 odst. 2 písm. f) lze odvolání odůvodnit tím, že soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny. Nové skutečnosti a důkazy je možné v odvolacím řízení (jakožto způsobilým odvolacím důvodem) uplatnit za splnění podmínek ustanovení § 205a.

¹²⁸ SVOBODA, K. Další novela OSŘ – změny v režimech koncentrace. *Právní zpravodaj*. 2008, 5, s. 14.

¹²⁹ VLK, V. Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. Pokusem o opravu o.s.ř. *Bulletin advokacie*. 2009, 11, s. 39.

¹³⁰ WINTEROVÁ, A. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 19, s. 706.

¹³¹ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, 19, s. 611.

Skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, může odvolatel účinně uplatnit v odvolání tehdy, jde-li o takové, které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu; dále jestliže jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Podmínky řízení soud zkoumá kdykoliv za řízení.¹³² Jedná se o zásadní předpoklady pro řízení před soudem, které musí být splněny a zkoumány v každém stadiu řízení. Jestliže soud zjistí nedostatek podmínek řízení, nemůže rozhodnout ve věci samé a řízení musí zastavit, jedná-li se o takový nedostatek, který nelze odstranit, nebo který sice lze odstranit, ale který se přes k tomu učiněná vhodná opatření nepodařilo odstranit.¹³³ Nedostatek podmínek řízení nelze tedy přehlížet ani v odvolacím řízení, kde se uplatňuje systém neúplné apelace. Proto lze i v odvolacím řízení uvádět nové skutečnosti a důkazy týkající se podmínek řízení. V případě věcné nepřislusnosti, vyloučení soudce (nebo přisedícího) nebo nesprávného obsazení soudu brání rovněž tyto tzv. vady zmatečnosti v meritorním rozhodnutí.

Vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jsou např. vady uvedené v ustanovení § 219a odst. 1 písm. b), c), d), dále např. odnětí možnosti účastníka jednat před soudem.¹³⁴ V tomto případě ustupuje princip zákazu novot zájmu na přezkoumání správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně.

Rovněž jde o případ, kdy jsou novoty způsobilé zpochybnit věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně. Hodnocení důkazů soudem je založeno na zásadě volného hodnocení důkazů.¹³⁵ Soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.¹³⁶

Závěr soudu o věrohodnosti důkazního prostředku je často rozhodující pro zjištění skutkového stavu věci. Účastníci tak mají možnost reagovat na hodnocení

¹³² § 103 o.s.ř.

¹³³ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. Mimořádná příloha, 2001, 9, s. 9.

¹³⁴ WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 576.

¹³⁵ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1641.

¹³⁶ § 132 o.s.ř.

důkazních prostředků, které soud ve svém rozhodnutí provedl. Které prostředky zjištění skutkového stavu považoval soud za věrohodné, se účastník dozví až z odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku, a proto je třeba mu umožnit se proti takovému hodnocení odvolat.¹³⁷ Je nutné však zdůraznit, že takové odvolání není možné pouze do odůvodnění rozhodnutí. Zpochybnit věrohodnost důkazních prostředků lze toliko jen těch, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně, tedy těch, které byly pro jeho rozhodnutí významné. Možnost navrhopat další důkazní prostředky ke zpochybnění provedených důkazních prostředků mají účastníci již v řízení před soudem první instance, a to i když jde o některou z forem koncentrace řízení (§ 118b).¹³⁸ Zpochybněním¹³⁹ věrohodnosti důkazních prostředků tedy rozumíme tvrzení a pomocí důkazů prokázání takových skutečností, které vyvrací závěry soudu prvního stupně o tom, že určitý důkazní prostředek je nebo není věrohodný,¹⁴⁰ ne však to, že na základě nových skutečností a důkazů má být skutkový stav věci zjištěn jinak než jak ho zjistil soud prvního stupně na základě jím provedeného hodnocení důkazů.¹⁴¹

Jde také o skutečnosti a důkazy, kterými má být splněna povinnost tvrzení¹⁴² a důkazní¹⁴³ povinnost účastníka, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch, a že odvolatel nebyl řádně poučen podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3. Předpokladem pro uplatnění této výjimky ze zákazu uplatňování nových skutečností a důkazů je, že odvolatel neměl dle obsahu rozhodnutí soudu prvního stupně (v odůvodnění) ve věci úspěch právě a jen pro neunesení břemene tvrzení nebo důkazního břemene. Poučení podle § 118a odst. 1 až 3 soud poskytuje pouze při přípravném jednání prováděném podle § 114c nebo při jednání.¹⁴⁴ To znamená, že účastník, který se k těmto úkonům nedostavil (ani jeho zástupce), tím soudu zabránil také v tom, aby mu poskytl poučení o jeho povinnosti

¹³⁷ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 271.

¹³⁸ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Linde, 2004. s. 446.

¹³⁹ Tím může být např. tvrzení, že znalec byl při podání posudku „ovlivněn“ úplatkem; že svědek vypovídal pod vlivem návodu nebo pohrůžky ze strany některého z účastníků.

¹⁴⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1642.

¹⁴¹ Rozsudek NS ze dne 16.7.2003 sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

¹⁴² § 101 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

¹⁴³ § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o.s.ř.

¹⁴⁴ Tak tedy pokud soud rozhodne ve věci samé bez nařízení jednání podle § 115a o.s.ř., řídí se v odvolacím řízení projednání věci systémem neúplné apelace – SJ, 2004, č. 50 – MS v Praze 20 Co 566/2003.

tvrzení a o důkazní povinnosti, i kdyby to stav řízení vyžadoval.¹⁴⁵ Za této situace pak tato výjimka z neúplné apelace dána není, i kdyby věc byla rozhodnuta v neprospěch odvolatele pro neunesení břemene tvrzení nebo důkazního břemene, protože soud prvního stupně tu poučovací povinnost dle § 118a odst. 1, 2 a 3 vůbec neměl. Beneš připomíná, že „*soudy prvního stupně by tak neměly zapomínat, aby důsledně plnily tuto svoji poučovací povinnost.*“¹⁴⁶

V souvislosti s koncentrací řízení je třeba zmínit i zvláštní poučovací povinnost o neúplné apelaci. Podle ustanovení § 119a odst. 1 musí být účastníci poučeni o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést před vyhlášením rozhodnutí soudu prvního stupně. Smyslem poučovací povinnosti podle § 119a odst. 1 bylo před zavedením univerzální zásady koncentrace řízení (před změnami účinnými od 1. 7. 2009) poskytnout účastníkům ještě „poslední“ možnost ke splnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti v řízení před soudem prvního stupně.¹⁴⁷ S účinností novely č. 7/2009 Sb. bylo toto ustanovení modifikováno tak, že ve sporných věcech nyní poučení podle § 119a odst. 1 přichází v úvahu jedině za předpokladu, že řízení není vůbec koncentrováno, protože soud neposkytl správné poučení při přípravném jednání, popřípadě jestliže se nové skutečnosti či důkazy, které by na základě poučení účastníci mohli navrhnout či označit, týkají některé z dalších výjimek z koncentrace řízení, resp. jestliže si soud uvědomil, že v rámci přípravného jednání neposkytl řádně poučení podle § 118a odst. 1 a 3 a napravuje to poučením podle § 119a. Bylo-li tedy řízení již koncentrováno ať už skončením přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci, směřuje toto poučení soudu jen k uplatnění takových tvrzení a důkazů, které jsou (byly) v době do vyhlášení (vydání) rozhodnutí přípustné.¹⁴⁸ Soud tedy smí přihlédnout ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118 odst. 2. Nebyli-li účastníci řádně poučeni (ač se dostavili na jednání) podle výše uvedeného, nejsou pak nijak

¹⁴⁵ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1643.

¹⁴⁶ BENEŠ, V. Zrychlení soudního řízení. *Právní rádce*. 2005, 5, s. 23.

¹⁴⁷ BUREŠ, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009 s. 856.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 1643.

v uplatňování novot v odvolacím řízení omezení; celé odvolací řízení by se pak řídilo pravidly úplné apelace.¹⁴⁹

Poslední výjimkou ze zákazu uplatňování nových skutečností v odvolacím řízení jsou skutečnosti a důkazy, které nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně dle § 205a odst. 1 písm. f). Tyto skutečnosti musí být v řízení skutečně nové, neboť v době vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně ještě neexistovaly a nemohly tedy být v době řízení před soudem prvního stupně uplatněny.¹⁵⁰ Jedná se - obecně vzato - o důvod žaloby na obnovu řízení, ale jak uvádí důvodová zpráva k novele č. 30/2000 Sb., „jejich novost lze bez průtahů zjistit“ a „je proto možné připustit, aby k nim bylo v odvolacím řízení přihlíženo a aby je účastník nemusel vždy uplatňovat až návrhem na obnovu řízení a čekat tak na právní moc rozhodnutí“.¹⁵¹ Pokud však skutečnosti a důkazy, o nichž se účastník dozvěděl až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, nastaly (vznikly) již před vyhlášením (vydáním) rozhodnutí soudu prvního stupně, nejedná se o nové skutečnosti a nelze je uplatnit v odvolání, ale pouze žalobou na obnovu řízení.¹⁵²

¹⁴⁹ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. Mimořádná příloha, 2001, 9, s. 10.

¹⁵⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1644.

¹⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

¹⁵² SJ, 2003 – VS v Praze 11 Cmo 294/2001.

7. ÚČINKY ODVOLÁNÍ

Zákonná úprava spojuje s včasným a přípustným odvoláním dva základní účinky odvolání. Teorie¹⁵³ je běžně označuje jako účinek suspenzivní (odkladný) a devolutivní (odvalivý).

Při podání odporu proti platebnímu rozkazu nebo elektronickému platebnímu rozkazu nenastávají suspenzivní a devolutivní účinky tohoto úkonu. Byl-li odpor podán včas k němu legitimovanou osobou, platební rozkaz a elektronický platební rozkaz se zrušují a soud nařídí jednání (s námitkou proti směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu se spojuje pouze suspenzivní účinek, nikoliv však devolutivní účinek, neboť o námitkách rozhoduje vždy soud prvního stupně, který směnečný nebo šekový platební rozkaz vydal).¹⁵⁴

7.1. SUSPENZIVNÍ ÚČINEK

Suspenzivní účinek odvolání spočívá v tom, že se v důsledku odvolání odkládá právní moc napadeného rozhodnutí do doby, než o odvolání rozhodne odvolací soud. Odvoláním se zpravidla odkládá i vykonatelnost rozhodnutí. Vykonatelnost rozhodnutí se odkládá, kromě předběžně vykonatelných rozsudků¹⁵⁵, jestliže by bylo rozhodnutí vykonatelné po právní moci. Jiné pravidlo platí u usnesení, která jsou zásadně vykonatelná bez ohledu na právní moc, neboť lhůta k plnění se počítá od jeho doručení.¹⁵⁶ I zde však najdeme výjimky.¹⁵⁷ Neodkládá-li se spolu s odvoláním i vykonatelnost rozhodnutí, znamená to, že podle napadeného rozhodnutí může být

¹⁵³ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 449.

¹⁵⁴ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1652.

¹⁵⁵ Předběžně vykonatelnými jsou např. rozsudky odsuzující k navrácení nezletilého dítěte, vydané v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí podle § 193a. V § 211b je obsažen institut „odkladu předběžné vykonatelnosti“, jenž odvolacímu soudu umožňuje, aby odložil předběžnou vykonatelnost tohoto rozsudku, nedošlo-li dosud k navrácení dítěte. Rozhodnutí odvolacího soudu o odkladu předběžné vykonatelnosti rozsudku tak ve svých důsledcích znamená, že se uplatní suspenzivní účinek odvolání u vykonatelnosti rozhodnutí, které je ze zákona předběžně vykonatelné.

¹⁵⁶ § 171 odst. 1 o.s.ř.

¹⁵⁷ Výjimkou jsou usnesení, která jsou podle zákona vykonatelná až po právní moci dle § 171 odst. 3 o.s.ř., jako je tomu např. u usnesení o náhradě nákladů řízení (§ 151 odst. 5).

nařízen a proveden výkon rozhodnutí, i když dosud nenabylo právní moci.¹⁵⁸ K oddálení právní moci a vykonatelnosti nedojde, je-li podáno osobou neoprávněnou, nepřipustné nebo opožděně podané odvolání.

Zásadně platí, že suspenzivní účinek se týká celého napadeného rozhodnutí.¹⁵⁹ Se zmíněným pravidlem se ovšem pojí výjimky. Z ustanovení § 206 odst. 2 a 3 totiž plyne, že účinky odvolání nenastávají v případech tzv. oddělené právní moci, kdy podané odvolání nenabývá suspenzivního účinku ve vztahu ke všem výrokům napadeného rozhodnutí. Jde o situaci, kdy bylo rozhodnuto o několika právech (věcech) se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, kteří jsou samostatnými společníky¹⁶⁰; to vše za předpokladu, že odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo pouze na některé účastníky.¹⁶¹ Druhým případem, kdy není právní moc ostatních výroků (bez ohledu na povahu vztahu mezi účastníky a na vztah mezi více současně projednávanými právy) dotčena, je, jestliže odvolání směřuje pouze proti výroku o nákladech řízení, o příslušenství pohledávky (úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním dle § 121 odst. 3), o lhůtě k plnění nebo o vyslovení předběžné vykonatelnosti rozsudku. V těchto případech není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena.

Právem se samostatným skutkovým základem se v první řadě rozumí spor nebo jiná právní věc, která vychází z jiných skutkových tvrzení, jimiž byla uplatněna, než další spory nebo právní věci, o nichž bylo společně rozhodnuto.¹⁶² Macur rozlišuje práva se samostatným základem i na základě právních předpisů.¹⁶³ O rozhodnutí o několika právech se samostatným skutkovým základem jde např. tehdy, bylo-li rozhodnuto současně o nároku na náhradu škody a o nároku na plnění vyplývající ze smlouvy. Bez ohledu na to, že povinnost žalovaného byla v tomto případě určena jedním výrokem na zaplacení peněžité částky, jde o rozhodnutí o dvou právech se samostatným skutkovým základem. Jindy se mohou stát shodné konkrétní skutkové

¹⁵⁸ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1652.

¹⁵⁹ § 206 odst. 1 o.s.ř.

¹⁶⁰ § 91 odst. 1 o.s.ř.

¹⁶¹ DAVID, L.; IŠTAVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1096.

¹⁶² DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1653.

¹⁶³ MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 35 a násl.

okolnosti základem pro vymezení práv a povinností vycházejících z různých právních předpisů (např. soud rozhodne jednak o povinnosti plnit ze smlouvy, jednak o smluvní pokutě).¹⁶⁴

Specifický případ v této souvislosti představuje tzv. štěpení práva. Došlo-li k rozštěpení původně jediného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem v důsledku toho, že odvolatel využil svého práva podat proti rozhodnutí o dělitelném plnění odvolání jen zčásti, neboť svůj odvolací návrh kvantitativně ohraničil jen na část plnění, o němž bylo soudem prvního stupně rozhodnuto, vstupuje v právní moc ta část prvostupňového rozhodnutí, v níž měl odvolatel úspěch, jakož i ta část, která je pro něj nepříznivá, a kterou odvoláním nenapadl.

Suspenzivní účinek odvolání dopadá na napadené rozhodnutí soudu prvního stupně jen v rozsahu, v němž je odvolatel napadl.

Uvedená situace může nastat např. tehdy, jestliže soud prvního stupně v rozsudku žalovanému uložil, aby zaplatil žalobci 10.000,- Kč a žalobu o zaplacení dalších 5.000,- Kč zamítl, a jestliže odvoláním napadl tento rozsudek jen v rozsahu, v jakém byla žaloba o zaplacení částky 3.000,- Kč zamítnuta. Protože se žalovaný neodvolal proti výroku rozsudku, kterým bylo žalobě vyhověno, nabyt v tomto rozsahu bez ohledu na odvolání podané žalobcem rozsudek soudu prvního stupně právní moci. Žalobce byl subjektivně legitimován k odvolání proti celému zamítavému výroku; protože svého práva využil jen zčásti a odvoláním napadl rozsudek soudu prvního stupně pouze co do částky 3.000,- Kč a se zamítnutím žaloby o dalších 2.000,- Kč neprojevil nesouhlas, došlo tím k rozštěpení původně jednotného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem; účinky podaného odvolání se proto týkají jen výroku rozsudku o zamítnutí žaloby na zaplacení 3.000,- Kč a ohledně dalších 2.000,- Kč nabyt zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně právní moci.¹⁶⁵

Argumentace ohledně štěpení práva na dvě nová práva se samostatným skutkovým základem byla v literatuře¹⁶⁶ podrobena kritice a zpochybňují ji i autoři

¹⁶⁴ DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL L., MAZANEC, M. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2000. s. 648.

¹⁶⁵ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. s. 1653.

¹⁶⁶ K tomuto blíže viz MACUR, J. K výkladu pojmu práva se samostatným skutkovým základem. *Socialistická zákonnost*, 1987, s. 14 až 18; MACUR, J. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a*

komentáře Wolters Kluwer¹⁶⁷, když mají za to, že rozhodnutí soudu prvního stupně nabývá právní moci v rozsahu, v jakém nebylo napadeno. Koncepce štěpení práva tak měla suplovat nedostatek výslovného zákazu reformatio in peius v původním znění občanského soudního řádu¹⁶⁸, když za současné právní úpravy dle jejich názoru již třeba není - vázanost odvolacího soudu rozsahem odvolání vyplývá z § 212. V této souvislosti se domnívám, že zákaz reformatio in peius předurčuje, že suspenzivní účinky nastávají pouze v rozsahu odvolacích návrhů.

K oddělené právní moci některých výroků dochází také tehdy, jestliže se rozhodnutí soudu prvního stupně týká společníků a odvolání se vztahuje jen na některé z nich. Účinky podaného odvolání závisí na povaze společenství účastníků. Týká-li se rozhodnutí více účastníků, z nichž každý jedná sám za sebe (samostatného společenství¹⁶⁹), má odvolání právní účinky jen vůči odvolateli a ve vztahu k ostatním účastníkům nabývá právní moci. Odvolání podané jedním z nerozlučných společníků¹⁷⁰ má právní účinky pro všechny společníky vystupující na jeho straně. Rozhodnutí má proto právní účinky vůči všem nerozlučným společníkům odvolatele, neboť povaha nerozlučného společenství vyžaduje, aby zůstalo zachováno pro odvolací řízení.¹⁷¹

Je-li však na rozhodnutí o napadeném výroku rozhodnutí závislý jiný výrok, který nebyl odvoláním dotčen nebo vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, nastávají účinky odvolání též ve vztahu k výroku, který pro svoji závislost na napadeném výroku nemůže sám o sobě obstát nebo výroku, u něhož způsob vypořádání vztahu mezi účastníky podle právního předpisu znamená, že musí být přezkoumán spolu s napadeným výrokiem. V prvním případě má odvolání účinek vůči závislým výrokům, aniž by odvolatel musel tyto výroky výslovně napadnout. Závislými byly do 1.8.1998 například výrok o výchově a výživě nezletilého dítěte na výroku o rozvodu, v dnešní právní úpravě se setkáváme např. se závislostí

hmotného. Brno : Masarykova univerzita, 1993. s. 98 a 99. Zpochybňuje se především základní předpoklad, že soud může svým rozhodnutím nově vytvořit dvě práva se samostatným skutkovým základem.

¹⁶⁷ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád*. Komentář. II. Díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1099.

¹⁶⁸ Z roku 1963.

¹⁶⁹ § 91 odst. 1.

¹⁷⁰ § 91 odst. 2.

¹⁷¹ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. Díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1653.

výroku o výživě a výchově dítěte na výroku rozsudku o určení otcovství, výroku o výživném dítěte na výroku o jeho výchově, výroku o náhradě mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru, výroku o náhradě škody z neplatného usnesení valné hromady na určení neplatnosti usnesení valné hromady, anebo výroku o potvrzení nabytí dědictví na určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku apod.

Druhý případ se týká zvláštního druhu společenství určeného hmotným právem, například vypořádání podílových spoluvlastníků podle ustanovení § 142 občanského zákoníku, vypořádání společného jmění manželů (§ 149, § 150 odst. 3 OZ).

7.2. DEVOLUTIVNÍ ÚČINEK

Devolutivní účinek spočívá v tom, že povinnost rozhodnout dále v řízení o věci, spočívající v projednání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně a v rozhodnutí o něm, přechází ze soudu prvního stupně na odvolací soud.¹⁷² Zákon v některých případech připouští, aby o odvolání rozhodl soud prvního stupně, jehož rozhodnutí bylo napadeno. Soud prvního stupně může např. rozhodnout o podaném odvolání, jde-li o odvolání opožděné (srov. § 208), nebo je-li přípustná tzv. autoremedura (srov. § 210a a § 95 InsZ).

Už z logiky opravného řízení nelze připustit, aby soud přezkoumával správnost rozhodnutí, které sám vydal. Proto o odvolání rozhoduje odvolací soud, u kterého většinou působí soudci s delší praxí a s větší rozhodovací zkušeností. Zde problematiku rozčleňujeme do dvou okruhů: který soud a který soudce bude o odvolání rozhodovat. Funkční příslušnost soudu je stanovena s ohledem na to, jestli v prvním stupni rozhodoval okresní nebo krajský soud. V prvním případě je odvolacím soudem krajský soud (Městský soud v Praze), ve druhém případě pak vrchní soud (k tomuto viz otázka organizace soudnictví, která v této práci není rozebírána¹⁷³).

¹⁷² DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1651.

¹⁷³ K tomu např. STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita. Vydavatelství Doplněk, 2003; SCHELLEOVÁ, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Linde a.s., 2007; ZOULÍK, F. *Soudy a*

Věnujeme-li se otázce obsazení odvolacího soudu, je situace velmi jednoduchá: o odvolání rozhodují vždy tříčlenné senáty složené ze soudců. Sám vykonává určité funkce pouze předseda senátu, ten však nikdy nesmí sám rozhodnout ve věci. Určitou výjimkou, kdy lze rozhodnout o odvolání prostřednictvím jediné osoby, může přicházet v úvahu pouze v rámci přípravné fáze odvolacího řízení (tedy kdy se odvolání nachází ještě u prvoinstančního soudu), a to v případě odvolání podaného opožděně (§ 208 odst. 1), pokud prvostupňový soud rozhoduje samosoudcem, což je většina případů.

8. DISPOZIČNÍ ÚKONY ÚČASTNÍKA VE VZTAHU K ODVOLÁNÍ

V rámci institutu odvolání je nutné se zmínit i o procesních úkonech, kterými účastníci nakládají řízením nebo jeho předmětem. Hovoříme tzv. o dispozičních úkonech. Tyto úkony vždy směřují vůči soudu.¹⁷⁴ K dispozičním procesním úkonům účastníka ve vztahu k odvolání řadíme: vzdání se odvolání, zpětvzetí odvolání a zpětvzetí návrhu na zahájení řízení.

Účastník řízení může v občanském soudním řízení nejen podat odvolání, ale i se ho vzdát. Odvolání se ovšem může vzdát pouze ten, kdo je subjektivně legitimován k jeho podání.¹⁷⁵ Odvolání se tedy v první řadě může vzdát jen ten účastník, vůči němuž je výrok rozhodnutí soudu prvního stupně zcela nebo z části nepříznivý. Účastník, kterému bylo rozhodnutím plně vyhověno, není k odvolání subjektivně legitimován a už z tohoto důvodu se práva, které nemá, nemůže ani vzdát. Subjektivně legitimovaní ke vzdání se odvolání mohou být další osoby k němu zákonem legitimované, tj. vedlejší účastník, státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jestliže ve smyslu § 93, § 35 nebo § 35a vstoupili do řízení. Odvolání se lze vzdát jen podáním adresovaným soudu. Lze tak učinit přímo během jednání ústně do protokolu nebo kdykoli poté, dokud účastníku běží odvolací lhůta. Vzdání se odvolání má právní účinky, jen jestliže bylo učiněno v době po vyhlášení rozhodnutí, popřípadě po vydání rozhodnutí, které soud prvního stupně nevyhlašuje.¹⁷⁶ Účastník, který se odvolání jednou vzdal, jej nemůže již podat.¹⁷⁷ V případě podání odvolání po té, co se ho účastník již vzdal, je na odvolání soudem pohlíženo jako podané osobou neoprávněnou a soud takové odvolání odmítne. Na vzdání se odvolání bylo dříve pohlíženo jako na neodvolatelný procesní úkon, avšak s ohledem na znění § 41a odst. 4 je namístě usuzovat, že i vzdání se odvolání lze odvolat, ovšem pouze tehdy, dojde-li odvolání

¹⁷⁴ WINTEROVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Linde, 2004. s. 198.

¹⁷⁵ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1109.

¹⁷⁶ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. s. 1661.

¹⁷⁷ K tomu viz KS v Brně, pobočka ve Zlíně sp. zn. 60 Co 225/2005.

soudu nejpozději současně s tímto procesním úkonem.¹⁷⁸ Vzdání se odvolání v případě, že se všichni účastníci vzdají práva na podání odvolání, se promítá i do písemného vyhotovení rozhodnutí soudem, kdy ten v odůvodnění rozhodnutí uvede jen předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení. Pokud účastník podá odvolání, není možné, aby se práva odvolání vzdal, může jej pouze vzít zpět.

Odvolání, které účastník (nebo jiný subjekt k němu legitimovaný) podal, může také vzít zpět. Odvolání je též možné vzít zpět až do okamžiku, než odvolací soud o odvolání rozhodl, tedy do vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu, popřípadě do jeho vydání, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu bylo přijato, aniž by bylo (muselo být) vyhlášeno. Vezme-li účastník odvolání zpět, odvolací soud usnesením odvolací řízení zcela, popřípadě v rozsahu zpětvzetí, zastaví. Na rozdíl od zpětvzetí žaloby se však u zpětvzetí odvolání nevyžaduje souhlas druhé strany se zastavením řízení. Kdo odvolání vzal zpět, nemůže ho podat znovu, neboť k němu v důsledku tohoto svého procesního úkonu ztratil do budoucna subjektivní legitimaci. Takové podání odvolání by soud musel odmítnout jako podané osobou neoprávněnou. Judikatura¹⁷⁹ však připouští výjimku z tohoto pravidla v situaci, kdy odvolatel vzal zpět své odvolání, ale odvoláním napadené rozhodnutí bylo posléze změněno opravným usnesením. V důsledku provedené opravy se totiž mohla změnit právní situace odvolatele oproti době, kdy vzal odvolání zpět.

Pokud vezme účastník své odvolání zpět, zastaví odvolací soud řízení a původní rozhodnutí nabude právní moci, jako kdyby k odvolání nedošlo; to neplatí u rozsudku, kterým bylo manželství rozvedeno, vysloveno, že manželství tu není, nebo že je neplatné (eventuálně registrované partnerství). Právní moc těchto rozsudků nastává dnem doručení usnesení odvolacího soudu o zastavení odvolacího řízení. V případě, kdy odvolatel vezme své odvolání zpět až po rozhodnutí odvolacího soudu, resp. jeho vyhlášení (popř. jeho vydání, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu bylo přijato, aniž by bylo vyhlášeno), rozhodne soud o jeho neúčinnosti.

¹⁷⁸ LAVICKÝ, P. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1110.

¹⁷⁹ Usnesení NS ze dne 24.2.2004 sp. zn. 25 Cdo 209/2004.

Jestliže odvolání vezme zpět některý ze samostatných společníků, má zpětvzetí účinky jen pro tohoto společníka. V případě nerozlučného společenství je nezbytné, aby odvolání vzali zpět všichni společníci.¹⁸⁰

Žalobce může vzít svůj návrh na zahájení řízení zpět kdykoli za řízení do doby než bude věc pravomocně skončena, tedy i v odvolacím řízení. Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení žalobcem (navrhovatelem) lze odvolacím soudem připustit v případě, že na straně druhého účastníka nejsou vážné důvody proti tomuto zpětvzetí. Zákon blíže nestanoví, co lze za vážné důvody na straně druhého účastníka považovat. S přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu a k povaze uplatňovaného nároku je proto třeba vždy zvážit, zda nesouhlas se zpětvzetím žaloby je založen na právním nebo jiném (např. morálním, ekonomickém) zájmu žalované strany, odůvodňující požadavek, aby o žalobě bylo meritorně rozhodnuto i přes nedostatek vůle žalobce. Soud tak v každém konkrétním případě posoudí a určí, zda vážnými důvody budou okolnosti subjektivní či objektivní povahy.¹⁸¹ Nejsou-li důvody druhého účastníka vážné nebo nenamítá-li nic proti připuštění zpětvzetí a odvolací soud je připustí, odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a řízení zastaví (§ 222a). Kdyby soud usoudil, že důvody nesouhlasu žalovaného jsou vážné, rozhodne odvolací soud o tom, že zpětvzetí žaloby není účinné a po právní moci tohoto rozhodnutí bude pokračovat v odvolacím řízení. Je však nutné vzít v úvahu případ, kdy odvolání bylo podáno opožděně, bylo nepřípustné nebo podáno neoprávněnou osobou. Zde je potom třeba odvolání odmítnout aniž by bylo možné (vzhledem k tomu, že nenastal suspenzivní účinek odvolání) ke zpětvzetí žaloby přihlídnout.

V případě zpětvzetí návrhu na zahájení řízení o rozvod manželství, neplatnost manželství nebo určení, zda manželství je či není, soud nebere v úvahu stanovisko ostatních účastníků.¹⁸²

¹⁸⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1662.

¹⁸¹ Usnesení NS ze dne 16.9.1999, sp. zn. 25 Cdo 1792/99, Usnesení NS ze dne 25.7.2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003.

¹⁸² § 222a odst. 3 o.s.ř.

Na rozdíl od rozhodování o zpětvzetí žaloby podle ustanovení § 96 není při postupu podle ustanovení § 222a významné, zda ke zpětvzetí došlo před jednáním o odvolání nebo až po jeho zahájení.¹⁸³

¹⁸³ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. Mimořádná příloha. 2001, 9, s. 22-23.

9. ODVOLACÍ ŘÍZENÍ

Odvolání, jak již bylo zmíněno, je řádný opravný prostředek proti nepravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně. Odvolací řízení lze proto považovat za pokračování nalézacího řízení uskutečněného před soudem první instance. Vzhledem k důslednému uplatnění zásady dispoziční ve sporném řízení nelze odvolací řízení zahájit bez odvolacího návrhu. Odvolací řízení je pak zahájeno dnem, kdy soudu odvolání došlo (§ 211 a § 82 odst. 1).¹⁸⁴

Pro řízení u odvolacího soudu se podle ustanovení občanského soudního řádu použije přiměřeně právní úprava o řízení před soudem prvního stupně, není-li stanoveno něco jiného.¹⁸⁵ Samozřejmě nebude možno použít všechna ustanovení občanského soudního řádu upravující řízení v prvním stupni. Aplikace některých obecných ustanovení není s ohledem na specifika odvolacího řízení možná vůbec, protože jsou výhradně spojena s činností soudu prvního stupně (např. ustanovení o zahájení řízení bez návrhu), anebo protože jsou přímo zákonem vyloučená. Ustanovení občanského soudního řádu, která pro odvolací řízení neplatí, uvádí ustanovení § 216 odst. 1; jedná se o ustanovení § 92, § 97, § 98.

V ustanovení § 92 se jedná o instituty přistoupení a záměny účastníků řízení. Tím se zajišťuje, aby odvolací řízení proběhlo zásadně se stejnými účastníky jako v řízení před soudem prvního stupně a byl tak utvrzen smysl původního prvoinstančního řízení. Nic však nebrání změně okruhu účastníků v důsledku procesního nástupnictví (singulární či univerzální sukcese).¹⁸⁶

Ustanovení § 97 a § 98 upravuje vzájemný návrh a námitku započtení. Ty nejsou s ohledem na zákaz novot (viz kapitola 6.3) v odvolacím řízení přípustné.

V odvolacím řízení nelze dále podle ustanovení § 216 odst. 2 uplatnit nový nárok. I když z ustanovení § 211 vyplývá, že je možné přiměřeně použít ustanovení § 95 o změně žaloby, odvolací soud nesmí připustit takovou změnu, která by znamenala

¹⁸⁴ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, 9, mimořádná příloha. s. 10.

¹⁸⁵ § 211 o.s.ř.

¹⁸⁶ § 107 a § 107a o.s.ř.

uplatnění nového nároku.¹⁸⁷ Možnost připuštění ostatních změn žaloby je navíc ovlivněna systémem neúplné apelace, a tedy omezeními § 205a odst. 1.

Podle ustanovení § 216 odst. 3 není důvodem pro přerušení řízení, jestliže se účastníci nebo některý z nich nedostaví k jednání u odvolacího soudu. Je tomu tak proto, že osobní účast účastníků není v odvolacím řízení nezbytná, jde především o přezkum prvoinstančního řízení. Avšak tzv. klid řízení dle § 110 je v odvolacím řízení možný za předpokladu shodného návrhu účastníků.

Občanský soudní řád obsahuje zvláštní ustanovení vztahující se pouze na toto řízení.

Na řízení o odvolání se podílí nejen soud odvolací, ale i soud prvního stupně. Občanský soudní řád svými ustanoveními pověřil soud prvního stupně některými úkony, vesměs úkony přípravnými, které umožňují odvolacímu soudu postupovat v odvolacím řízení bez zbytečných průtahů. Soud prvního stupně tedy o odvolání nerozhoduje, s výjimkou tzv. autoremedury (kapitola 9.1.4). Novela č. 30/2000 Sb. zavedla úlohu soudu prvního stupně v případech odmítnutí opožděně podaného odvolání, o kterém do 31.12.2000 rozhodoval vždy až odvolací soud.

Autoři komentáře C.H. BECK¹⁸⁸ rozlišují u odvolacího řízení tři relativně samostatné fáze. První začíná dnem zahájení odvolacího řízení a končí předložením věci odvolacímu soudu; potřebné úkony v této fázi odvolacího řízení provádí soud prvního stupně. Druhá fáze představuje vlastní řízení před odvolacím soudem; začíná předložením věci odvolacímu soudu a končí rozhodnutím odvolacího soudu o podaném odvolání a vypracováním písemného vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu. Třetí fáze v občanském soudním řádu označená jako „další průběh řízení“ probíhá u soudu prvního stupně; spočívá v tom, že soud prvního stupně doručí rozhodnutí o odvolání, pokud jej nedoručil přímo odvolací soud a v dalším projednání věci, jestliže odvolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo věc postoupil věcně příslušnému soudu.

¹⁸⁷ R 56/1998: Změna návrhu, kterou žalobce uplatňuje nový nárok (nárok, jenž nemá žádnou skutkovou souvislost s dříve uplatněným nárokem), není v odvolacím řízení přípustná.

¹⁸⁸ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol. cit. dílo. s. 1097.

9.1. ÚKONY SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ

Obecně lze smysl činnosti soudu prvního stupně charakterizovat jako vytváření podmínek pro rozhodnutí odvolacího soudu, ať již s nařízením odvolacího jednání, či bez něho v případě rozhodování jen na základě obsahu spisu. Je si však potřeba uvědomit, že podíl soudu prvního stupně na odvolacím řízení není nezanedbatelný. Ve Winterové civilním právu procesním¹⁸⁹ se zdůrazňuje, že soud prvního stupně má zpravidla blíže k účastníkům, což má význam z hlediska úspory nákladů řízení.

*„Odvolací řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došlo odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně.“*¹⁹⁰ Soud prvního stupně (resp. předseda senátu soudu, dále též asistent soudce, justiční čekatel, vyšší soudní úředník, který napadené rozhodnutí vydal) je povinen zabývat se objektivními a subjektivními podmínkami jakmile mu dojde odvolání, odstranit vady odvolání a před předložením věci odvolacímu soudu provést další úkony potřebné k projednání odvolání a k rozhodnutí o něm odvolacím soudem. Na soudu prvního stupně je i uvážení o tom, zda nemůže sám o odvolání rozhodnout formou tzv. autoremedury.

O speciální úpravu¹⁹¹ se jedná v případě odvolání proti rozhodnutí vydaných justičními čekateli, asistenty soudců, vyššími soudními úředníky, kterému může předseda senátu zcela vyhovět. Takové rozhodnutí se považuje za rozhodnutí soudu prvního stupně a lze je (opětovně) napadnout odvoláním. V praxi by pak v předkládací zprávě mělo být v případech rozhodnutí vydaných „odborným aparátem“ uvedena poznámka o tom, že se soudce ztotožňuje s rozhodnutím „odborného aparátu“ a věc předložit k rozhodnutí o odvolání odvolacímu soudu.

9.1.1. VČASNOST ODVOLÁNÍ

Soud prvního stupně se nejdříve musí zabývat tím, jestli odvolání bylo podáno včas. Nově formulované ustanovení § 208 odst. 1 svěřuje posuzování včasnosti odvolání zásadně předsedovi senátu soudu prvního stupně. Důvod této úpravy, jež představuje určitý odklon od standardně působících devolutivních účinků odvolání, je

¹⁸⁹ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 453.

¹⁹⁰ § 211 a § 82 odst. 1 o.s.ř.

¹⁹¹ § 374 odst. 3 os.ř.

spatřován především v tom, že skutečnosti rozhodné pro běh odvolací lhůty (především pak podmínky řádného doručení) zjišťoval dříve až soud odvolací, a k správnosti jejich posouzení docházelo až v řízení dovolacím, což se ukázalo být z procesně praktického hlediska nepřiléhavé.

Odvolání je opožděné, jestliže je odvolatel podal po uplynutí odvolací lhůty¹⁹² (k délce a běhu odvolací lhůty viz kapitola 5.1.3). Komentářová literatura i judikatura se shodují v tom, že „*odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně je účinné i tehdy, jestliže bylo podáno po vyhlášení rozhodnutí dříve, než odvolateli bylo doručeno písemné vyhotovení tohoto rozhodnutí; je nerozhodné, že v době podání odvolání ještě nezačala běžet odvolací lhůta*“¹⁹³, a to i kdyby po doručení odvolání znovu nepodal.

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje; tedy u soudu prvního stupně. Z dikce ustanovení § 208 odst. 2 je zřejmé, že stejné účinky jako podání odvolání u soudu prvního stupně nastávají tehdy, podá-li odvolatel odvolání (ať osobně nebo prostřednictvím držitele poštovní licence) u odvolacího soudu (tj. u soudu, který je funkčně příslušný k rozhodnutí o podaném odvolání) nebo ústně do protokolu u nepříslušného soudu. Odborná literatura k tomu dodává, že „*bylo-li odvolání podáno u jiného soudu jinak než ústně do protokolu, u státního zastupitelství nebo orgánu veřejné správy, nemá toto odvolání účinky řádně a včas podaného odvolání, jestliže nebylo v odvolací lhůtě předáno soudu prvního stupně nebo odvolacímu soudu nebo alespoň předáno tomu, kdo má povinnost jim podání ve smyslu ustanovení § 57 odst. 3 o.s.ř. doručit (například držiteli poštovní licence)*“¹⁹⁴

V případě odvolání proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o předběžném opatření podle ustanovení § 76a (nařízení předběžného opatření ve věcech nezletilých) platí zvláštní úprava. Odvolání proti tomuto usnesení má účinky řádného a včasného odvolání mimo výše uvedené též tehdy, bylo-li včas podáno u soudu, který je příslušný

¹⁹² Blíže viz Usnesení NS ze dne 31.8.1999, sp. zn. 26 Cdo 1910/99 a Usnesení NS ze dne 27.10.1998 sp. zn. 20 Cdo 748/98 (R 42/1999), které říká: „soud nesmí odmítnout odvolání pro opožděnost dříve, než bude pravomocně rozhodnuto o žádosti odvolatele o prominutí zmeškání lhůty k podání odvolání“.

¹⁹³ SJ 30/1997.

¹⁹⁴ DRÁPAL, L. cit. dílo. s. 11; srovnej viz R 23/1986: Podal-li účastník občanského soudního řízení odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně u nepříslušného okresního soudu jinak než do protokolu, nemá toto odvolání účinky řádně a včas podaného odvolání, pokud nebylo ve lhůtě podle ustanovení § 204 odst. 1 o.s.ř. předáno tímto nepříslušným soudem soudu příslušnému nebo orgánu, který má povinnost podání doručit ve smyslu ustanovení § 57 odst. 3 o.s.ř. (např. poště).

k řízení ve věcech péče o nezletilého podle § 88 písm. c), neboť soud příslušný k nařízení předběžného opatření věc předá po provedení výkonu rozhodnutí právě tomuto soudu.

Pokud soud prvního stupně dospěje k závěru, že odvolání bylo podáno opožděně, rozhodne usnesením o odmítnutí odvolání. Skončí-li se tímto odvolací řízením, je povinen současně rozhodnout o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Právní úprava, která byla do občanského soudního řádu zavedena s účinností novely č. 30/2000 Sb. připustila odvolání proti usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání pro opožděnost (§ 202 odst. 1 a contrario), což potvrzuje i judikatura.¹⁹⁵ Protože jde o usnesení jen procesní povahy, platí pro jeho přezkoumání systém úplné apelace.

Dospěje-li soud prvního stupně k závěru, že odvolání bylo podáno včas, postupuje dále podle ustanovení § 209 a § 210 a předloží věc odvolacímu soudu spolu s předkládací zprávou, ve které výslovně sdělí, že považuje odvolání za podané ve lhůtě. Občanský soudní řád tímto způsobem zajišťuje, aby se soud prvního stupně otázkou včasnosti odvolání vždy zabýval. „Neobsahuje-li předkládací zpráva uvedený údaj, může (ale nemusí) odvolací soud vrátit věc soudu prvního stupně s pokynem (tzv. věcné vrácení věci), aby se včasností podaného odvolání řádně zabýval, nebo aby v potřebném směru doplnil svou předkládací zprávu.“¹⁹⁶

Závěrem soudu prvního stupně v předkládací zprávě o tom, že odvolání bylo podáno včas, není odvolací soud vázán a sám může odvolání pro opožděnost odmítnout, pokud shledá k tomuto důvody (§ 218a). Zde se jedná o jiný než shora uvedený případ, a tak nelze proti takovému usnesení odvolacího soudu podat odvolání.

V prvním případě shora uvedeném o odmítnutí odvolání rozhodoval soud prvního stupně, proti kterémuž rozhodnutí o odmítnutí je tedy přípustné odvolání jakožto rozhodnutí procesní povahy. V druhém případě se však jedná o rozhodnutí odvolacího soudu, který po posouzení důvodů dospěje k odlišnému závěru a odvolání pro opožděnost odmítne (přímo bez vrácení věci soudu prvního stupně). S tímto

¹⁹⁵ Usnesení NS ze dne 28.8.2002, sp. zn 26 Cdo 1540/2002: „Usnesení, jímž okresní soud odmítl podle § 208 odst. 1 OSŘ odvolání účastníka jako opožděné, je rozhodnutím soudu prvního stupně, proti němuž je přípustný řádný opravný prostředek-odvolání“.

¹⁹⁶ DRÁPAL, L. cit. dílo. s. 11.

stanoviskem souhlasí i Drápal, který uvádí, že proti usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání není přípustné odvolání ani dovolání, ale za podmínek uvedených v ustanovení § 229 odst. 4 však může být napadeno žalobou pro zmatečnost¹⁹⁷, k jejímuž projednání v prvním stupni je příslušný krajský soud (v Praze Městský soud). Toto tvrzení podporuje ve věci dovolání též soudní praxe.¹⁹⁸

9.1.2. ODSTRAŇOVÁNÍ VAD ODVOLÁNÍ

Má-li soud prvního stupně za to, že odvolání bylo podáno včas, musí se dále zabývat tím, zda odvolání nebylo podáno někým, kdo k němu není oprávněn, zda odvolání nesměruje proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné a zda odvolání nemá vady, zejména takové, které by bránily pokračování v odvolacím řízení. Znamená to, že odvolání musí mít všechny potřebné náležitosti, které zákon vyžaduje; tedy jednak obecné pro jakékoliv podání soudu dle ustanovení § 42 odst. 4, jednak zvláštní náležitosti potřebné pro odvolání požadované § 205 odst. 1.

Zákon soudu prvního stupně ukládá, aby se otázkou legitimace a přípustnosti odvolání zabýval vždy, i když není v těchto případech oprávněn rozhodnout o odmítnutí. Provádění dalších úkonů ve věci by totiž bylo procesně neekonomické v případě odmítnutí odvolání z výše zmíněných důvodů.

Vady odvolání předseda senátu soudu prvního stupně odstraňuje postupem uvedeným v ustanovení § 43 (srov. § 209 první věta). Ve smyslu tohoto ustanovení předseda senátu usnesením vyzve odvolatele k odstranění zjištěných vad odvolání. Výzva se doručuje pouze odvolateli a odvolání proti tomuto vytýkácímu usnesení není přípustné. Drápal ve svém článku konkretizuje: „*Usnesení musí vedle formálních náležitostí obsahovat údaje o tom, v čem je odvolání neúplné, popřípadě proč je nesrozumitelné, neurčité nebo nesprávné; poučení o tom, jak je třeba doplnění nebo opravy odvolání provést, určení lhůty k odstranění vady odvolání a poučení, že odvolání bude odmítnuto, jestliže nebude včas opraveno nebo doplněno.*“¹⁹⁹

¹⁹⁷ § 235a odst. 1

¹⁹⁸ SJ 57/2005: „Dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání proti svému rozsudku pro opožděnost (§ 208 odst. 1 OSŘ), není podle o.s.ř. ve znění účinném od 1. ledna 2001 přípustné.“

¹⁹⁹ DRÁPAL, L. cit. dílo, s. 10 násl.; R 36/1999: „Výzva k odstranění vad podání musí obsahovat údaje o tom, v čem je podání nesprávné nebo neúplné, poučení, jak je třeba opravu nebo doplnění provést, a

Odmítnout lze odvolání jen tehdy, má-li odvolání takové vady, které brání pokračování v odvolacím řízení. Kdy v řízení nebude možné pro vady pokračovat, závisí na individuálním posouzení obsahu každého podání.

Věcnému projednání odvolání nebrání nedostatek v označení odvolacího soudu (určení odvolacího soudu vyplývá z ustanovení § 10) nebo v datování odvolání, neoznačení soudu, u něhož se odvolání podává, jestliže odvolání bylo podáno u soudu prvního stupně nebo u soudu, který má povinnost mu podání postoupit. Pokračování odvolacího řízení rovněž nebrání, jestliže v odvolání není uvedena věc, které se odvolání týká, lze-li věc dovodit z jiných údajů (např. z označení rozhodnutí, proti němuž odvolání směřuje). A konečně mu nemusí bránit ani neuvedení odvolacího návrhu v odvolání.

Pokračování odvolacího řízení však brání zejména nedostatek v označení rozhodnutí, proti kterému odvolání směřuje, jestliže napadené rozhodnutí není v odvolání natolik individualizováno, aby je bylo možné s přihlédnutím k obsahu odvolání, popř. k obsahu spisu odlišit od jiných rozhodnutí. Dále mu brání neuvedení rozsahu, v jakém se rozhodnutí odvoláním napadá, jestliže z obsahu odvolání nelze dovodit, které výroky rozhodnutí odvolatel napadá. A konečně také neuvedení odvolacích důvodů v odvolání proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jež bylo vydáno ve sporném řízení nebo ve věci výkonu rozhodnutí (tj. nejde-li o odvolání ve věci uvedené v § 120 odst. 2 nebo o odvolání proti usnesení jen procesní povahy); neprojednatelnost takto vadného odvolání vyplývá z § 212a odst. 2.²⁰⁰

Neuvedení údajů o tom, v čem je spatřována nesprávnost rozhodnutí nebo postupu soudu prvního stupně napříště nezpůsobuje neprojednatelnost odvolání jen proti rozhodnutím ve věci samé vydaným v řízení nesporném (srov. § 120 odst. 2) a proti usnesením jen procesní povahy.

Z dikce ustanovení § 209 dále plyne postup soudu prvního stupně při nemožnosti odstranění vad odvolání. Soud prvního stupně totiž není oprávněn

poučení o tom, že řízení bude zastaveno [nyní podání odmítnuto], jestliže podání nebude včas opraveno nebo doplněno; výzvu činí soud formou usnesení. Výzva soudu k odstranění vad podání musí obsahovat i určení přiměřené lhůty, ve které má účastník nesprávné nebo neúplné podání opravit nebo doplnit. Postrádá-li výzva k odstranění vad podání tuto lhůtu, nemůže soud řízení zastavit [nyní podání odmítnout] podle ustanovení § 43 odst. 2 věty první o.s.ř.“

²⁰⁰ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol. cit. dílo. s. 1103.

v uvedených případech o odvolání rozhodovat. Proto po uplynutí odvolací lhůty všech oprávněných účastníků přistoupí soud prvního stupně k předložení věci odvolacímu soudu s předkládací zprávou, ve které jsou konkretizovány skutečnosti vedoucí k jeho závěrům. O odmítnutí odvolání pro jeho vady [§ 211 a § 43 odst. 2, nebo podle § 218 písm. b) a c)] rozhoduje vždy jen odvolací soud.

Je třeba uvést, že soud prvního stupně se rovněž musí zabývat otázkou zaplacení soudního poplatku z odvolání. Není-li odvolatel od soudního poplatku osvobozen nebo nejedná-li se o odvolání ve věci od soudních poplatků osvobozené, je povinen ho zaplatit. Jestliže odvolání poplatku podléhá, je splatný podáním odvolání. Není-li soudní poplatek odvolatelem zaplacen, vyzve jej soud prvního stupně k zaplacení poplatku v určené lhůtě a zároveň ho upozorní, že jinak bude odvolací řízení zastaveno. Nebude-li soudní poplatek přes dodatečnou výzvu zaplacen a nepůjde-li o některou ze zákonných výjimek (případy v nichž zákon dovoluje projednat odvolání bez úhrady soudního poplatku)²⁰¹, soud prvního stupně usnesením odvolací řízení zastaví (§ 3 odst. 2, § 9 odst. 1 zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů). Proti tomuto usnesení se lze odvolat. „*Pokud odvolatel v odvolací lhůtě poplatek zaplatí, soud prvního stupně usnesení o zastavení odvolacího řízení zruší (§ 9 odst. 7 SoudP)*“²⁰² a dále postupuje podle ustanovení § 209 a § 210.

Soudnímu poplatku podléhá i odvolání opožděné a je třeba ho vybrat i u odvolání nepřipustného a podaného osobou neoprávněnou. Výjimkou, kdy se poplatek neplatí, je odvolání odmítnuté soudem pro vady dle ustanovení § 43 odst. 2.

Pro úplnost je nutné doplnit, že k doručení stejnopisu (viz následující kapitola) odvolání ostatním účastníkům řízení by měl soud přistoupit až po zaplacení soudního poplatku za podané odvolání. Smyslem tohoto postupu je zamezení vzniku nebo zvýšení nákladů, ke kterým může doručením stejnopisu odvolání a případně provedením dalších úkonů dojít.

V praxi častý problém nastává při souběhu vad odvolání a nezaplacení soudního poplatku. V takovém případě postupuje soud prvního stupně tak, že vyzve odvolatele

²⁰¹ např. dle § 9 odst. 4 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, kdy je osobě neznámého pobytu, popřípadě osobě, které nelze doručit ustanoven opatrovník.

²⁰² WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Linde, 2007. s. 624.

nejprve k odstranění zjištěných vad odvolání a teprve po jejich odstranění vyzve odvolatele k zaplacení soudního poplatku. Soudy se tak vyhýbají neefektivnímu vracení soudních poplatků v případě odmítnutí odvolání pro vady.

Další praktická situace nastává v případě nedořešení poplatkové povinnosti soudem prvního stupně. Řešení stanovuje ustanovení § 9 odst. 2 SoudP : „Zjistí-li odvolací soud, poté co mu byla věc předložena k rozhodnutí o odvolání, že nebyl zaplacen poplatek splatný podáním odvolání, vyzve poplatníka, aby ve lhůtě, kterou mu určí, zaplatil poplatek soudu, který rozhodl o věci v prvním stupni. Po doručení výzvy vrátí věc tomuto soudu s pokynem, aby ji znovu předložil po zaplacení poplatku. Soud, jemuž byla věc vrácena, je výzvou odvolacího soudu vázán a po marném uplynutí v ní určené lhůty řízení zastaví (viz také níže). Jinými slovy tedy odvolací soud vyměří soudní poplatek za odvolání, ale ten je následně placen soudu prvního stupně (poplatek vybere soud prvního stupně). Zde se nabízí myšlenka nové úpravy této problematiky, když, dle mého názoru, dochází ke zbytečnému předávání spisu mezi soudy a tedy i k průtahům řízení. Nastane-li situace, že soud prvního stupně nevyměří soudní poplatek za odvolání ve správné výši, popř. vůbec, měl by tuto nesprávnost napravit sám odvolací soud, aniž by spis vracel soudu prvního stupně. K újmě účastníků na jejich procesních právech nemůže tímto dojít a důsledek, který tedy připadá v úvahu, je pouze zrychlení řízení.

Je zřejmé, že nejsou-li splněny předpoklady pro odmítnutí odvolání usnesením odvolacího soudu, provede soud prvního stupně další úkony (viz následující kapitola) než předloží zprávu odvolacímu soudu.

9.1.3. DALŠÍ ÚKONY SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ

Smyslem úkonů podle ustanovení § 210 je vytvoření takových podmínek soudem prvního stupně, aby odvolací soud mohl bez dalšího nařídít jednání (případně rozhodnout jen na základě spisu tam, kde se podle § 214 odst. 2 a 3 nebo § 254 odst. 4 rozhoduje bez jednání).

Nejsou-li splněny podmínky pro odmítnutí odvolání soudem prvního stupně podle § 208 nebo odvolacím soudem podle § 209 a § 43, § 218 písm. b) a § 218 písm. c), soud prvního stupně doručí ostatním účastníkům stejnopis odvolání, směřuje-li proti

rozsudku soudu prvního stupně nebo usnesení ve věci samé (§ 210 odst. 1). V případě usnesení procesní povahy soud první instance tuto povinnost nemá, má však na základě novely č. 7/2009 Sb. možnost tak učinit pokud tak pokládá za účelné a vhodné.²⁰³ Je možno rozšířit tento výklad o další příklady, kdy doručení stejnopisu odvolání není nutné - odvolání nepřípustné, podané opožděně, podané neoprávněnou osobou (§ 209).²⁰⁴

Soud prvního stupně dále zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení (jedná se o případy skutečností, které mohly nastat po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, např. když účastník ztratil způsobilost být účastníkem) a opatří zprávy a listiny, jichž se odvolatel nebo jiní účastníci dovolávají, zvláště pokud je účastníci nemohou opatřit bez součinnosti soudu a mají-li význam pro odvolací řízení. Pokud nemá za to, že je potřeba provést jiná šetření, která mohou přispět k urychlenému projednání a rozhodnutí věci odvolacím soudem k otázkám, které mají být objasněny, předloží věc s předkládací zprávou odvolacímu soudu. Předkládací zprávu soud prvního stupně soudu odvolacímu nepředkládá, jestliže o odvolání rozhodl sám.

Dle judikatury²⁰⁵ „se odvolání proti rozsudku doručuje ve stejnopise všem ostatním účastníkům, nejen tedy odpůrci odvolatele. To přirozeně neplatí tam, kde je napadena ta část výroku rozsudku a nenapadená část má samostatný skutkový základ (nyní jde o § 212 o.s.ř.); v takovém případě není třeba doručovat stejnopis odvolání ostatním účastníkům, jichž se odvolání nemůže týkat.“ Autoři komentáře C. H. Beck zastávají stanovisko, že „se kromě účastníků doručuje stejnopis odvolání vedlejším účastníkům, kteří podporují účastníka, vůči němuž působí suspenzivní účinky odvolání, jakož i státnímu zastupitelství nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, jestliže vstoupili do řízení před soudem prvního stupně nebo do odvolacího řízení.“²⁰⁶

Zde může vyvstat otázka, jak soud postupuje v případě podaného vyjádření k odvolání. Na rozdíl od předchozího případu, zde zákon soudu prvního stupně neukládá, aby podaná vyjádření doručoval; (nic ovšem nebrání tomu, aby soud prvního

²⁰³ § 210 odst. 1 věta druhá o.s.ř.

²⁰⁴ WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. Vydání. Praha : Linde, 2007. s. 624.

²⁰⁵ S III s. 340.

²⁰⁶ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol.. cit. dílo. s. 1106.

stupně přistoupil k doručení vyjádření, pokud to považuje za přínosné). Proto se stejnopisy vyjádření založí většinou jen do spisu.

Novelou č. 7/2009 Sb. se rozšířila možnost doručení odvolání proti usnesení procesní povahy i těm účastníkům, jejichž práv a povinností se týká, je-li to s ohledem na okolnosti případu či povahu věci vhodné a účelné.²⁰⁷

Tímto ustanovením se otevřela možnost soudu posoudit vhodnost a účelnost postupu při doručování odvolání do nemeritorních rozhodnutí ostatním účastníkům, tedy aby zde byla dána možnost úvahy soudu, zda je uvedený postup potřebný. Dřívější znění totiž nestanovilo povinnost doručování nemeritorních rozhodnutí ostatním účastníkům a soudy k danému ustanovení přistupovaly čistě formalistickým způsobem.

Novelizované znění je tak v souladu s právním názorem Ústavního soudu²⁰⁸, když předchozí znění ustanovení § 210 odst. 1 je, jak judikoval Ústavní soud, v rozporu s právem na spravedlivý proces. Podle Ústavního soudu „*Ustanovení § 210 odst. 1 o. s. ř. (před novelou č. 7/2009 Sb.) představuje kogentní příkaz pro soud prvního stupně, aby v případech, kdy odvolání směřuje proti rozhodnutí ve věci samé, je doručil ostatním účastníkům. Ze zákona tedy sice nevyplývá povinnost soudu doručovat opisy odvolání směřující proti nikoliv meritorním rozhodnutím ostatním účastníkům řízení, to však neznamená, že tak soud prvního stupně nemůže učinit na základě úvahy (ústavně souladné) o vhodnosti a účelnosti takového opatření s ohledem na okolnosti případu či specifikum věci ...*“²⁰⁹ a odkazuje na specifické okolnosti jako je např. dosavadní vývoj sporu v první instanci, který zřetelně naznačuje, že protistrana zaujímá k argumentům uváděným v odvolání zřetelně nesouhlasný postoj a odlišně je právně a skutkově hodnotí. Dále uvádí „*situaci, kdy prvoinstanční rozhodnutí nevyhovělo nebo vyhovělo pouze zčásti nárokům žalobce uplatněným v petitu žaloby a v podaném odvolání se žalobce domáhá změny výroku o nákladech řízení ve svůj prospěch, vyžaduje, aby*

²⁰⁷ § 210 odst. 1 o.s.ř.

²⁰⁸ III. ÚS 639/06 ze dne 25. ledna 2007 : „Rovněž řízení o nákladech řízení je svou povahou kontradiktorní. Z principu rovnosti účastníků v kontradiktorním soudním řízení, resp. z principu rovnosti zbraní vyplývá, že za situace, kdy dosavadní vývoj sporu, povaha napadeného rozhodnutí a argumenty uváděné v odvolání naznačují, že eventuální vyjádření účastníků k podanému odvolání mohou ovlivnit druhoinstanční rozhodnutí, je soud povinen doručit odvolání podané do výroku o nákladech řízení ostatním účastníkům, aby měli stejnou možnost k uplatnění svých práv. Soud je povinen takto postupovat přesto, že z procesního předpisu, konkrétně z ustanovení § 210 odst. 1 o. s. ř., tato povinnost přímo nevyplývá“.

²⁰⁹ III. ÚS 639/06

žalovaný byl s argumenty odvolatele seznámen a mohl se k nim vyjádřit - pokud lze očekávat, že jeho vyjádření může přispět k náležitému posouzení věci.“²¹⁰ Doručením stejnopisu odvolání se má protistraně umožnit, aby byla seznámena se skutkovými a právními argumenty uvedenými v odvolání a aby mohla předložit soudu své skutkové a právní protiargumenty.

Evropský soud pro lidská práva, který v souvislosti s rovností účastníků řízení používá pojem "rovnost zbraní" jako jeden z prvků širšího pojetí spravedlivého procesu, se k tomu vyjádřil např. v případě Beer proti Rakousku (2004, stížnost č. 30428/96) či Baumann proti Rakousku (2001, stížnost č. 76809/01)²¹¹. Evropský soud pro lidská práva v uvedených případech konstatoval, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je aplikovatelný i na rozhodování o nákladech řízení (za předpokladu, že předmětem tohoto řízení byla občanská práva a závazky), a že k porušení tohoto článku došlo tím, že odvolací soud nezaslal odvolání do výroku o nákladech řízení protistraně a nedal jí tak možnost, aby se k němu vyjádřila a uplatnila svá tvrzení a důkazy.

Jakmile uplyne lhůta k podání odvolání všem účastníkům (vedlejším účastníkům, státnímu zastupitelství, Úřadu pro zastupování ve věcech majetkových), a jsou-li provedeny všechny výše zmíněné úkony, předloží předseda senátu věc s předkládací zprávou²¹² soudu odvolacímu.

To se děje tak, že se spis včetně vyjádření a výsledků šetření spolu se zprávou zašle odvolacímu soudu. Ve zprávě, která je stručnější než zpráva podle ustanovení § 209, se přitom uvede, kdy bylo napadené rozhodnutí doručené a kdy bylo podáno odvolání a jakým způsobem. Důvodem takového postupu je, aby z těchto údajů vyplýval jasně formulovaný závěr, že odvolání bylo podáno včas. Dochází zde vlastně k vyjádření § 208 odst. 1, podle něhož opožděně podané odvolání již není odmítáno soudem druhého stupně, ale předsedou senátu soudu prvního stupně.

Autoři komentáře C. H. Beck²¹³ zastávají názor, že součástí předkládací zprávy musí být rovněž údaj o zaplacení soudního poplatku z odvolání; nebo sdělení o tom, proč soud prvního stupně odvolací řízení nezastavil (podle § 9 odst. 1 SoudP), ačkoliv

²¹⁰ Tamtéž

²¹¹ Obě rozhodnutí jsou dostupná v elektronické verzi na WWW : <<http://hudoc.echr.coe.int>>.

²¹² Viz Příloha „Předkládací zpráva“.

²¹³ DRÁPAL, L. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 7. vydání. Praha : C.H.BECK, 2006. s. 1107.

soudní poplatek z odvolání zaplacen nebyl. „*Vyjádření o soudním poplatku z odvolání v předkládací zprávě je nezbytné proto, aby odvolací soud mohl kvalifikovaně zvážit, zda má sám odvolatele vyzvat k zaplacení soudního poplatku podle § 9 odst. 2 SoudP. Smyslem usnesení podle § 9 odst. 2 SoudP je závazným způsobem předejít případnému sporu o výši poplatku mezi odvolacím soudem a soudem prvního stupně, který je věcně příslušný k zastavení odvolacího řízení pro neuhrazení soudního poplatku.*“²¹⁴ V případě nezdaru soudu prvního stupně s odstraňováním vad odvolání by tak mělo v předkládací zprávě být uvedeno, že soudní poplatek za odvolání nebyl vybrán s ohledem na vady odvolání, které tak má být odmítnuto.

Konečně lze shrnout, že všechny tyto úkony mají pouze přípravný charakter a judikatura²¹⁵ k tomuto zdůrazňuje, že se nejedná o provádění důkazů (§ 122 až 131).

V případě, že nedojde k rozhodnutí věci formou autoremedury podle § 210a (viz kapitola 9.1.4), je tímto rozhodování přesunuto na odvolací soud.

9.1.4. AUTOREMEDURA

Autoremedura je procesní postup soudu prvního stupně. Můžeme ji charakterizovat jako nápravu vlastního rozhodnutí ve prospěch toho, kdo podal opravný prostředek. Předpokladem takového postupu je, že soud prvního stupně napadené usnesení změnil tak, že odvolání bude v celém rozsahu vyhověno. Jde o rychlejší nápravu vadného rozhodnutí, neboť ji provádí soud, který napadené rozhodnutí sám vydal a není tedy třeba věc předkládat odvolacímu soudu. Podmínkou však je, že tím nesmí utrpět újmu na svých právech ostatní účastníci řízení. Proto také zákon umožňuje autoremeduru jen v určitých, taxativně vymezených případech. Příkladem může být usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek; v žádném případě nejde o výzvu soudu prvního stupně podle zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích. Další skupinou jsou usnesení, z něhož nenabyla dosud žádná práva jiná osoba než odvolatel; jedná se např. o usnesení, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na prominutí zmeškání lhůty, nebo kterým bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudních poplatků.²¹⁶

²¹⁴ Tamtéž s. 1107.

²¹⁵ R 21/1977.

²¹⁶ Z dalších: usnesení o odmítnutí žaloby, popř. jiného návrhu na zahájení řízení; usnesení o odmítnutí odvolání; usnesení o předběžném opatření dle § 76a o.s.ř.

V praxi dochází zpravidla ke změně usnesení o uložení pořádkového opatření. Nejčastěji totiž bývá ukládáno pořádkové opatření, tedy pokuta, účastníkům nebo svědkům, kteří se bez náležité omluvy nedostavili k soudu nebo nesplnili nějakou povinnost uloženou jim soudem. Když se pokuta účastníkovi uloží a ten se „poučí“ a dostaví se k soudu, soudce dle svého uvážení může takové pořádkové opatření zrušit.

Kromě případů uvedených v ustanovení § 210a může předseda senátu (samosoudce) soudu prvního stupně též zcela vyhovět odvolání podanému proti rozhodnutí, které vydal justiční čekatel, asistent soudce, vyšší soudní úředník, nebo jiní zaměstnanci soudů jménem soudu (srov. § 36a odst. 5 ZSS a § 374 odst. 3). Rozhodnutí o odvolání podle výše uvedeného postupu představuje znovu rozhodnutí soudu prvního stupně a lze ho napadnout odvoláním, jak již bylo vyloženo shora.

Jestliže jsou splněny všechny uvedené podmínky, je soud prvního stupně povinen využít možnosti autoremedury v zájmu hospodárnosti řízení. Z výše uvedeného vyplývá, že v těchto případech podané odvolání nemá svůj obvyklý devolutivní účinek.

9.2. ŘÍZENÍ U ODVOLACÍHO SOUDU

Odvolací soud samostatně přezkoumá správnost zjištění soudu prvního stupně, které se týkají odvolání. Jestliže odvolací návrh vykazuje všechny náležitosti a jsou-li splněny procesní podmínky přípustnosti odvolání, pokračuje odvolací soud v řízení. V opačném případě soud usnesením odvolání odmítne.

K projednání odvolání odvolací soud zásadně nařizuje jednání, ke kterému předvolá účastníky, jichž se odvolání týká. Ustanovení § 214 odst. 2 obsahuje taxativně vymezené výjimky, při kterých se jednání nenařizuje. Bez nařízení jednání je tak možné rozhodnout například, jestliže se odmítá odvolání, a to pro jeho vady, které nebyly odstraněny, a které brání pokračování v odvolacím řízení, dále pokud se odvolání odmítá pro nepřípustnost, opožděnost nebo proto, že bylo podáno osobou neoprávněnou. Dále se jednání nenařizuje, pokud se odvolací řízení přerušuje nebo zastavuje (zastavuje se z důvodů zpětvzetí odvolání nebo z důvodů nesplnění podmínek řízení). Jiná situace ovšem ale je, když se zrušuje rozhodnutí soudu prvního stupně a zastavuje řízení dle § 104 odst. 1, zde je pak odvolací jednání nutné. Lze usuzovat, že

by se důvody měly kromě zpětvzetí odvolání týkat i např. zpětvzetí žaloby v případě, že s ním žalovaný souhlasí. Jednání se nenařizuje ani v případech, kdy odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření nebo jinému usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé. Pokud odvolací soud zrušuje rozhodnutí podle § 219a odst. 1 a současně rozhoduje o vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení podle § 221 odst. 1 písm. a), o postoupení věci věcně příslušnému soudu nebo o zastavení řízení podle § 221 odst. 1 písm. c) anebo pokud se odvolání týká toliko nákladů řízení, lhůty k plnění nebo předběžné vykonatelnosti, rozhoduje odvolací soud též bez nařízení jednání.

Novelou č. 59/2005 Sb. došlo ke změně ustanovení § 214 odst. 2 písm. c). Odvolacímu soudu bylo umožněno rozhodnout bez nařízení jednání v případech, kdy odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, které se podle zákona vydává bez nařízení jednání, nebo kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé. Dle nové právní úpravy pak odvolání musí směřovat proti usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo rozhodnutí o předběžném opatření nebo jinému usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé. Ve všech dalších případech, kdy soud prvního stupně rozhodl ve věci samé bez jednání, musí odvolací soud nařídit jednání. Jednání není třeba nařizovat v případech dle § 214 odst. 3.

Jednání není třeba nařizovat tehdy, bylo-li odvolání podáno jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali nebo s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.²¹⁷ Jednání ovšem bude zásadně nařízeno, opakuje-li nebo doplňuje-li odvolací soud dokazování, a to i proti vůli účastníků. Zvláštní situace ovšem může nastat, pokud soud prvního stupně rozhodl bez jednání a jednání mělo být nařízeno. To pak lze reparovat před odvolacím soudem, a není proto důvodem pro zrušení rozhodnutí. Odvolací soud nařídí jednání a tuto vadu tak odstraní.

Průběh odvolacího jednání je upraven jen částečně. Ustanovení občanského soudního řádu o jednání před soudem prvního stupně se použijí pro odvolací jednání přiměřeně. Podrobnější pravidla jsou stanovena v ustanovení § 215.

²¹⁷ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2006. s. 455.

Předvolání k jednání před odvolacím soudem musí být účastníkům doručeno tak, aby měli dostatek času k přípravě na toto jednání, zpravidla nejméně deset dnů před jeho konáním. Po zjištění přítomnosti účastníků, přednesu odvolání a vyjádření k odvolání podá předseda senátu nebo jím pověřený člen senátu zprávu o dosavadním průběhu řízení ve vztahu k uplatněným odvolacím důvodům či jiným odvolacím důvodům, které sám odvolací soud chce zkoumat (uplatněnými odvolacími důvody vázán není). Další průběh závisí na případném provádění dokazování (viz níže). Na závěr jednání předseda senátu vyzve účastníky, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a právní stránce.

Novela č. 59/2005 Sb. dále určitým způsobem posunula poučovací povinnost podle ustanovení § 118a do odvolacího řízení. Je to patrné v § 205a, kde se činí další výjimka z neúplné apelace písmenem d), kde jsou připuštěny nové skutečnosti a důkazy, kterými má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a přitom nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3. Jestliže odvolatel nebyl řádně poučen podle ustanovení § 118a soudem prvního stupně a netvrdil všechny rozhodné skutečnosti nebo nenavrl potřebné důkazy, pak tak může učinit v odvolacím řízení. Jde o další výjimku z neúplné apelace. Současně je v § 213b odvolacímu soudu uloženo postupovat podle § 118a s výjimkou případů, kdy tento postup nemůže vést k uplatnění nových skutečností a nových důkazů v rozporu s ustanovením § 205a nebo § 211a nebo k uplatnění procesních práv, která jsou za odvolacího řízení nepřijatelná. Tím jsou míněny procesní úkony vyloučené v odvolacím řízení ustanovením § 216. V případě, že soud prvního stupně nepoučil podle ustanovení § 118a, ač poučit měl, tak tato povinnost přechází na odvolací soud, poněvadž v tomto případě je dána výjimka z neúplné apelace pokud jde o takové skutečnosti, že kvůli nim odvolatel prohrál spor. Porušení poučení dle § 118a odst. 1 až 3 soudem prvního stupně je vadou řízení, a tedy možným důvodem pro zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplývá z odlišného právního názoru odvolacího soudu (§ 213b odst. 2). Tam, kde jde o splnění těchto poučovacích povinností v rámci téhož posouzení věci, je na soudu odvolacím, aby poučení doplnil. Jen tehdy, je-li tu odlišný právní názor odvolacího soudu, který vyžaduje nové, jiné skutečnosti a jiné důkazy, než které byly

dosud uvažovány, lze považovat toto porušení ustanovení za vadu řízení a s případným zrušením rozhodnutí soudu prvního stupně vrátit (de lege ferenda ovšem i změnou rozhodnutí).

Lze se domnívat, že i v posledně uvedeném příkladu, tj. v případě nové právní kvalifikace odvolacího soudu, která by vyžadovala uvést další tvrzení nebo důkazy, než byly dosud uvažovány, by se v případě nedostatku poučení soudem prvního stupně nemuselo jednat o vadu řízení vedoucí ke zrušení a vrácení věci soudu prvního stupně, a odvolací soud by rozhodnutí mohl za určitých předpokladů tuto vadu zhojit a meritorně rozhodnout – tedy rozhodnutí soudu prvního stupně změnit. Uvedené by bylo možné pouze při úvaze, že by odvolací soud účastníkům na jednání vysvětlil v souladu s principem předvídatelnosti soudních rozhodnutí a zákazu tzv. překvapivého rozhodnutí důvody nové právní kvalifikace tak, aby na ni mohli následně reagovat a současně v případech, při nichž lze považovat s ohledem na minimální rozsah možného doplnění dokazování odvolacím soudem tuto vadu řízení za méně podstatnou.²¹⁸ Zákon tuto otázku výslovně neřeší a pro futuro by tak mohla zasáhnout judikatura. V této souvislosti je však nutné se zabývat otázkou, kdy má proběhnout zjištění skutečností potřebných pro rozhodnutí. Zde je třeba připomenout, že pokud si odvolací soud tyto skutečnosti zjistí sám a na základě nich rozhodne, nelze pak tato skutková zjištění napadnout odvoláním. Hovoříme tak o tzv. vzetí instance. K otázce vzetí instance se vyjádřil i Ústavní soud takto: „*pokud odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně z jiného důvodu, než z jakého byla žaloba soudem prvního stupně zamítnuta – aniž by před vydáním potvrzujícího rozsudku seznámil účastníky řízení se svým právním názorem odlišným od právního názoru soudu prvního stupně a umožnil jim se k němu vyjádřit - v podstatě porušil zásadu dvojinstančnosti řízení, a tím ve svých důsledcích zasáhla do stěžovatelova práva na spravedlivý proces.*“²¹⁹ A contrario lze usuzovat, že když odvolací soud seznámí účastníky řízení se svým právním názorem odlišným od právního názoru soudu prvního stupně a ti se k němu vyjádří a současně půjde o minimální rozsah možnosti doplnění dokazování soudem odvolacím, bylo by možné, aby odvolací soud rozhodl meritorně.

²¹⁸JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. II. Díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1139.

²¹⁹I. ÚS 336/99.

Tomu nebrání ani zásada dvojinstančnosti, která není dle komentáře C. H. BECK²²⁰ obecnou zásadou občanského soudního řízení a už vůbec ne ústavní zásadou vztahující se k občanskému soudnímu řízení. Obecně lze předpokládat, že skutkový základ věci lze spolehlivěji zjistit, bude-li předmětem soudního jednání vícekrát. Lze však konstatovat, že existenci zákazu vzetí instance nelze paušálně dovodit. Souhlasím s názorem, že z pojmu dvojinstančnosti lze usuzovat, že daná věc může být projednána dvakrát, nelze však z něj dovodit, že by účastník měl právo na to, aby jeho věc byla rozhodnuta ve skutkových otázkách dvakrát stejně.²²¹ Předně lze konstatovat, že soud prvního stupně, vázán právním názorem odvolacího soudu po zrušení a vrácení jeho věci k dalšímu řízení, sice postupuje dle úvahy odvolacího soudu, avšak se nelze spolehnout na to, že by opětovné řízení před soudem prvního stupně bylo kvalitnější, když si soud prvního stupně na danou věc již jednou „udělal“ svůj názor a je jím i nadále kolikrát ovlivněn.²²²

Závěrečnou otázkou tedy je, za jakých podmínek má odvolací soud rozhodnout sám a kdy již by měl napadené rozhodnutí zrušit a ponechat rozhodnutí na soudu prvního stupně. Podle mého názoru by v případech pochybností ohledně rozsahu dalšího dokazování měl být upřednostněn kasační způsob rozhodování. Pokud se však jedná o dokazování rozsahem a časem nenáročné, mám za to, že ani zákonná úprava nebrání tomu, aby skutkový základ věci doplnil odvolací soud a sám o věci meritorně rozhodl, ačkoliv proti těmto skutkovým poznáním nebude možné podat řádný opravný prostředek. Skutkový základ věci zjištěný soudem první instance musí být odvolacím soudem hodnocen jako celek, musí se zabývat jak skutkovým poznatkům zjištěným před soudem prvního stupně, tak před odvolacím soudem, není proto důvodu proč v daných věcech meritorně nerozhodnout.

9.2.1. DOKAZOVÁNÍ

S průběhem jednání souvisí otázka dokazování. Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, a tak může dospět k jiným

²²⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1719.

²²¹ CHMELÍČEK, Petr. *Odvolání v civilním procesu*. Praha, 2003. s. 77. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

²²² Tamtéž s. 77.

skutkovým zjištěním a závěrům než soud prvního stupně. Skutkový stav se ovšem nemůže dle zavedené judikatury změnit bez dalšího jen na základě odchylného hodnocení, aniž by došlo k vlastnímu provedení dokazování.²²³ Jestliže však odvolací soud v posuzované věci z tohoto zákonného postupu vykročí, pak dle Ústavního soudu odvolací soud při hodnocení důkazů zatíží své rozhodnutí a řízení mu předcházející vážnou vadou a současně jedná v rozporu s principy řádného a spravedlivého procesu chráněnými čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Dle Ústavního soudu tak „*odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, pokud se však miní odchýlit od skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně na základě svědeckého důkazu před soudem prvního stupně provedeného, je nutno, aby důkazy svědecké sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případně odlišné zhodnocení svědeckého důkazu.*“²²⁴

Předmětem dokazování mohou být jednak skutečnosti, které byly tvrzeny již za řízení před soudem prvního stupně, jednak skutečnosti nové, jestliže byly uplatněny v souladu s ustanovením § 205a nebo § 211a.²²⁵

Za účelem zjištění skutkového stavu může odvolací soud důkazy zopakovat (tedy provést důkazy, které již byly provedeny za řízení před soudem prvního stupně) nebo je doplnit (tedy provést důkazy, které sice byly za řízení před soudem prvního stupně označeny, ale dosud nebyly provedeny - vše však jen tehdy, šlo-li o důkazy provedené nebo navržené u soudu prvního stupně v souladu s pravidly koncentrace řízení, jakož i provést důkazy, které byly označeny až za odvolacího řízení, jde-li o důkazy z pohledu § 205a a 211a přípustné). Ve věci samé se uplatňuje úprava dle

²²³ K tomu viz SJ 11/2001: Ustanovení § 213 odst. 1 o.s.ř. o tom, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, neznamená – zejména s přihlédnutím k zásadám přimosti a ústnosti - že by se odvolací soud mohl bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění, jež soud prvního stupně čerpal z výpovědí účastníků a svědků, kteří byli slyšeni při jednání. Jestliže o tom uvažuje, musí důkazy přímo provedené soudem prvního stupně opakovat, popřípadě doplnit (§ 213 odst. 2). K tomu dále judikatura NS ze dne 27.6.1968, sp. zn. 2 Cz 11/68.

²²⁴ ÚS sp. zn. IV. ÚS 275/98.

²²⁵ K tomu viz SJ 18/2005: Ve věcech, v nichž je odvolací řízení ovládáno zásadou neúplné apelace, platí, že skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou způsobilým odvolacím důvodem jen v případech uvedených v ustanovení § 205a odst. 1 OSŘ, že jiní účastníci než odvolatel mohou u odvolacího soudu namítat skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jen za podmínek ustanovení § 205a OSŘ nebo tehdy, neplatí-li pro odvolatele omezení odvolacích důvodů podle ustanovení § 205a odst. 1 OSŘ (§ 211a), že při zjišťování skutkového stavu odvolací soud nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky uplatněny v rozporu s ustanovením § 205a nebo § 211a, a že k přípustným novým skutečnostem a důkazům smí odvolací soud přihlídnout, jen když byly uplatněny (§ 212a odst. 3).

ustanovení § 213, kde je rozlišováno zopakování dokazování v případě, že se má dospět k odlišnému skutkovému zjištění, dále zopakování důkazů, které provedl soud prvního stupně, ale neučinil z nich žádná skutková zjištění a doplnění dokazování o důkazy účastníky dosud nenavrženými.

Pokud má odvolací soud za to, že důkazy nasvědčují jinému skutkovému zjištění, než soud prvního stupně uvedl, pak se mu klade povinnost zopakovat provedené důkazy a dle ustanovení § 213a se mu ukládá, aby tak provedl sám. Nemůže využít dožádaný soud ani soud prvního stupně.

Jestliže nastane situace, že soud prvního stupně provedl důkazy, ale neučinil z nich skutkové zjištění (kdy při hodnocení důkazů pominul skutečnosti z něj vyplývající nebo z jiných důvodů - pro „nadbytečnost“, nebo proto, že byl z hlediska právního posouzení věci „nerozhodný“), pak k nim může odvolací soud přihlédnout jen tehdy, pokud tyto důkazy zopakuje. Současně je povinen je zopakovat jen za předpokladu, že se týkají skutečností, o nichž soud provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel. Zde se tedy míří na takovou typovou situaci, kdy soud prvního stupně provedl řadu důkazů a jen z některých učinil skutkové zjištění a ty ostatní pominul. Pokud na těchto důkazech žádné skutkové zjištění soud prvního stupně nezaložil, nemůže k těmto důkazům přihlížet ani odvolací soud. To se týká případů, kdy jde o opakování důkazů v tom smyslu, že důkazy byly provedeny před soudem prvního stupně.

Úprava účinná od 1.7.2009 v ustanovení § 213 odst. 4 míří na případy, kdy jde o důkazy, které byly navrženy před soudem prvního stupně, popř. jsou přípustné za odvolacího řízení a nebyly soudem prvního stupně provedeny. Odvolacímu soudu se v daném ustanovení ukládá provést tyto navržené důkazy, pokud jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, s výjimkou případů, jde-li o rozsáhlé doplnění dokazování a současně, že ke skutečnosti, která má být prokázána dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování.

Za podmínky, že odvolací soud doplňuje dokazování, může tak provést sám, prostřednictvím soudu prvního stupně nebo soudu dožádaného. Toto se týká rozsudků a usnesení ve věci samé. Nikoli procesních rozhodnutí.

Drápal zastává názor, že není třeba opakovat důkazy, kterými byl proveden důkaz před soudem prvního stupně, a byly zachyceny v listinné podobě. Předně uvádí, že přečtením listiny dospívají soudci všech stupňů ke stejným poznatkům jako soud prvního stupně, protože tam žádná nepřesnost není adekvátní. Určité nespřesnosti však může způsobit protokolace výpovědi vyslýchané osoby, a to především tím, že nelze zachytit, jak vyslýchaná osoba na soudce, který důkazy hodnotí, působí a jaký z ní má dojem. Např. do jaké míry vypovídá přesvědčivě, do jaké míry kličkuje a reaguje na otázky. Proto je nutné opakování těch důkazů, kde působí tyto elementy, pokud jsou relevantní – výslech účastníka, svědků, event. výpověď znalce.²²⁶ V současné době by těmto problémům mělo být zamezeno s ohledem na novou úpravu protokolace (novela č. 7/2009 Sb.), kdy dle ust. § 40 se jednání před soudem zaznamenávají ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu (dále jen „záznam“). Teprve v případě, kdy záznam není možné provést, sepisuje se protokol. Ačkoliv záměr zákonodárce byl pokrokový, v praxi se záznamy neprovádějí, když na většině soudů chybí technické zázemí - vybavení a finanční prostředky. Záznamy jsou tak prováděny přednostně v trestních věcech a civilní soudci jsou nadále nuceni veškeré úkony v jednací síni protokolovat. Je však otázkou, zda soudcům s delší soudní praxí nevyhovuje protokolace namísto pořizování záznamů více.

9.2.2. PŘEZKUMNÁ ČINNOST ODVOLACÍHO SOUDU

Co se týká přezkumné činnosti odvolacího soudu, jsou jeho meze určeny ustanovením § 212 v návaznosti na § 153 odst. 2 a § 206 odst. 2.

Odvolací soud přezkoumá napadené rozhodnutí z hlediska skutkového i právního. Platí zásada, že odvolací soud je vázán rozsahem odvolání. Rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu v podstatě určuje odvolatel jednak tím, jakou část rozhodnutí napadne a dále tím, že vymezí rozsah, v jakém má být rozhodnutí soudu prvního stupně odvolacím soudem přezkoumáno (tzv. kvantitativní stránka odvolání). Pokud jde o tzv. kvalitativní stránku, tedy o návrh na způsob rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání, není odvolací soud v tomto směru vázán.

²²⁶ Parafráze Přednášky JUDr. Drahomíra Drápala, Brno dne 1.2.2005.

Vázanost odvolacího soudu odvolatelovým rozsahem neplatí však bezvýjimečně. Existují výjimky, jejichž výčet je taxativní.²²⁷

Odvolací soud předně není vázán rozsahem odvolacího návrhu ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu. Ve většině případů se jedná o řízení nesporná.²²⁸ Je pro ně charakteristické, že se v těchto řízeních postupuje z úřední povinnosti, že v nich nejde jen o vyřešení sporu, ale především o úpravu poměrů mezi účastníky, na kterém je obecný zájem. Je proto dána možnost, aby soud přezkoumal odvolání „*bez ohledu na to, v jakém rozsahu je odvolatel svým odvoláním napadl.*“²²⁹

O druhou výjimku jde v případě, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který výslovně odvoláním dotčen nebyl. Tradičně je jím např. výrok o výchově a výživě dítěte, který je závislý na výroku rozsudku o určení otcovství, výrok o výživném dítěte na výroku o jeho výchově, výrok o náhradě mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru, výrok o náhradě škody z neplatného usnesení valné hromady na určení neplatnosti usnesení valné hromady, výrok o potvrzení nabytí dědictví na určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku apod.²³⁰ (k závislému výroku více viz kapitola 7.1. suspenzivní účinek).

Další výjimkou je nerozlučné společenství (§ 91 odst. 2), tedy kdy jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní, třebaže odvolání podal jen některý z účastníků.²³¹

²²⁷ § 212 o.s.ř.

²²⁸ § 81 o.s.ř. - řízení zde vyjmenovaná a další, která stanoví o.s.ř. (§ 120 odst. 2) nebo jiný zákon a o další věci, u nichž zákon stanoví, že řízení může být zahájeno bez návrhu, např. ve věcech obchodního rejstříku podle § 200b odst. 1 (toto řízení soud může zahájit i bez návrhu, má-li být dosažena shoda mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem), ve věcech některých otázek obchodních společností, družstev a jiných právnických osob podle § 200e [jde o řízení, která jsou uvedena v § 9 odst. 3 písm. b), d), e), f) a g), přičemž bez návrhu lze zahájit jen ta řízení, o nichž zákon nestanoví, že se zahajují jen na návrh], ve věci neplatnosti manželství podle § 11 odst. 1, § 12 a § 13 odst. 1 ZOR, o určení, zda tu manželství je či není podle § 17a ZOR nebo ve věci neplatnosti registrovaného partnerství, popř. o určení, že nevzniklo (§ 7 odst. 2 RegP). K tomu též judikatura: R 1/1975.

²²⁹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol., cit. dílo, s. 1119.

²³⁰ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1696.

²³¹ Usnesení NS ze dne 29.7.1998, sp. zn. 20 Cdo 1753/98.

Konečně poslední výjimkou je případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví nebo vypořádání společného jmění manželů).

O zvláštní situaci půjde při tzv. štěpení práva, tedy v případě výroku rozhodnutí, kterým se rozhoduje o dělitelném plnění, je-li odvoláním napaden jen v určitém rozsahu.

„I když občanský soudní řád výslovný zákaz reformatio in peius v odvolacím řízení nestanovuje, lze ze zásady vázanosti odvolacího soudu mezemi odvolacích návrhů tento zákaz obecně vyvodit.“²³² Podle názoru teorie²³³ ovšem platí, že tato změna k horšímu může nastat ve výše uvedených výjimkách z vázanosti odvolacího soudu uplatněným rozsahem.

Odvolací soud je zásadně oprávněn přezkoumávat napadené rozhodnutí i z hlediska jiných důvodů, než které byly v odvolání uplatněny. Omezení z této zásady stanoví občanský soudní řád v § 212a.

Je-li odvoláním napaden rozsudek nebo usnesení ve věci samé, které byly vydané v řízeních neuvedených v ustanovení § 120 odst. 2, musí odvolatel ve svém odvolání uvést alespoň nějaký odvolací důvod. Neuvede-li odvolatel žádné odvolací důvody (tedy podá tzv. blanketní odvolání) a ani způsobem upraveným v § 209 a § 43 nebude zjednána náprava, jde o takovou vadu, která brání dalšímu pokračování v odvolacím řízení.²³⁴ V takovém případě se uvedená zásada neuplatní. Odvolací soud proto takto neúplné odvolání podle § 211 a § 43 odst. 2 odmítne.²³⁵

Druhé omezení obsažené v ustanovení § 212a odst. 3 vyplývá z uplatnění systému neúplné apelace. Ve věcech neuvedených v § 120 odst. 2 lze přihlédnout k novým skutečnostem a důkazům jen tehdy, byly-li uplatněny, a to v souladu s § 205a nebo § 211a. Znamená to, že odvolací soud nemůže vzít při projednání odvolání a při rozhodování o něm v úvahu nové skutečnosti nebo nové důkazy, i když jsou z pohledu

²³² HANDL, V., RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád, Komentář*. II. díl. Praha : Panorama, 1985. s. 70.

²³³ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2006. s. 487.

²³⁴ K tomu usnesení NS ze dne 27.5.1999, sp. zn. 20 Cdo 987/99 nebo Usnesení NS ze dne 14.5.2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004.

²³⁵ WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 590.

ustanovení § 205a a § 211a přípustné, a i když vyšly za odvolacího řízení najevo, jestliže je žádný z účastníků v odvolání, ve vyjádření k odvolání nebo jinak za odvolacího řízení neuplatnil.²³⁶

Ustanovení § 212a odst. 4 stanoví, že u rozsudků pro uznání a pro zmeškání je přezkoumávání v odvolacím řízení omezeno jen na vady, které jsou u těchto rozhodnutí ve smyslu § 205b způsobilým odvolacím důvodem, tedy jen z pohledu vad uvedených v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečností nebo důkazů, jež prokazují, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání uvedené v § 153a nebo 153b [např. ty, které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti, vyloučení soudce (přisedícího), obsazení soudu anebo nesplnění zákonem stanovených předpokladů pro jejich vydání].

Dle ustanovení § 212a odst. 5 může odvolací soud rovněž posoudit řízení a rozhodnutí soudu prvního stupně z hlediska vad, pro které by bylo možné podat žalobu pro zmatečnost. K jiným než zmatečnostním vadám (tj. v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) nebo v odst. 3 neuvedeným vadám) přihlíží odvolací soud pouze tehdy, pokud by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci²³⁷, a jestliže takovou vadu nemohl odvolací soud napravit, a to i v případě, že nebyly odvoláním uplatněny. Jiná vada řízení než zmatečnost může např. spočívat v tom, že „soud prvního stupně přihlédl v rozporu s § 118b ke skutečnostem a důkazům, které účastník uplatnil poté, co nastala koncentrace řízení před soudem prvního stupně“²³⁸ nebo v tom, že při provádění dokazování nebylo postupováno v souladu s příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu (např. osoba, která měla být vyslechnuta jako svědek, byla slyšena jako účastník řízení, svědek nebyl o svých povinnostech řádně poučen, důkaz listinou byl proveden v rozporu s § 129 odst. 1 apod.), nebo že účastníku nebyla vůbec nebo řádně doručena písemnost, která mu podle zákona měla být doručena. Jinou vadu řízení než zmatečnost ve smyslu § 212a odst. 5 představuje dle autorů komentáře C. H. Beck²³⁹ rovněž nesplnění poučovací povinnosti soudem prvního stupně podle § 114c odst. 3

²³⁶ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. Mimořádná příloha. 2001, 9. s. 14.

²³⁷ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004. s. 457.

²³⁸ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1706.

²³⁹ Tamtéž s. 1707.

písm. b) a § 118a odst. 1, 2 a 3, jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplynula z odlišného právního názoru odvolacího soudu (§ 213b odst. 2)²⁴⁰

Poslední výjimku uvádí ustanovení § 212a odst. 6: usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé (procesní usnesení), lze přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení. Toto ustanovení je projevem zákona směřující k zabránění tzv. překvapivých rozhodnutí odvolacího soudu v posuzování procesních otázek. Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud nesmí přihlídnout k takovým důvodům, které by vedly k odlišným závěrům, než o kterých se vyslovil ve výroku svého usnesení soud prvního stupně.²⁴¹ Dle judikatury²⁴² je tak vyloučeno, „aby odvolací soud vydal rozhodnutí o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci (§ 7, § 104 odst. 1 o. s. ř.), nemá-li přezkoumávané rozhodnutí soudu prvního stupně (usnesení o osvobození od soudních poplatků) povahu rozhodnutí, jímž se řízení končí nebo jímž se otázka ukončení řízení alespoň řešila.“ Dále je příkladně nemožné, aby odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně o vyslovení místní nepříslušnosti tak, že by řízení zastavil. Nebo že by změnil usnesení soudu prvního stupně o uložení pořádkové pokuty tak, že by řízení přerušil; anebo změnil usnesení o procesním nástupnictví tak, že by rozhodl ve věci samé, atd.

Diskutabilním bodem v rámci příprav novely č. 7/2009 Sb. byla otázka zavedení nového odstavce v ustanovení § 212a (odst. 7), tedy, že „k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu prvního stupně smí odvolací soud přihlídnout, jen jestliže byla namítnuta“. Toto ustanovení mělo dle důvodové zprávy²⁴³ za cíl snížit počet zrušených rozhodnutí z důvodu nepřezkoumatelnosti. Taková koncepce ale ze strany soudů neměla odezvu a z návrhu sněmovního tisku byl odstavec 7 nakonec vypuštěn.

Doplnění § 212a o odstavec 7 by bylo dle mého názoru příliš svazující a rizikem takové úpravy by bylo, že např. z přezkoumávaného rozhodnutí by nebylo vůbec zřejmé, z jakého skutkového stavu soud vyšel (nebo např. by nebylo vůbec odůvodněno). Odvolací soud by bez námítky nemohl uvedenou vadu vůbec zohlednit. Těžko by se pak mohl vyjadřovat k tomu, s jakými (skutkovými a právními) závěry

²⁴⁰ K tomu viz předchozí výklad kapitoly 9.2.

²⁴¹ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1708.

²⁴² Usnesení NS ze dne 19.9.2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001.

²⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb.

soudu prvního stupně se ztotožňuje a s jakými nikoliv. Tím by se jeho přezkumná funkce odsunula a v zásadě by šlo o to, že by si podle obsahu spisu učinil své (jakoby prvostupňové) rozhodnutí, které by porovnal s výrokem přezkoumávaného rozhodnutí a podle zjištění shody či neshody o něm rozhodl.

K tomu se ve svých připomínkách vyjádřily i odvolací soudy, když uvedly, že: „*řádné odůvodnění rozhodnutí lze posuzovat objektivně a toto navrhované ustanovení by bylo zřejmě neústavní, když dle dlouhodobé ustálené judikatury Ústavního soudu²⁴⁴ je řádné odůvodnění rozhodnutí požadavkem vyplývajícím z hlavy páté (§ 36 odst. 1) Listiny základních práv a svobod i čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod zakotvující právo na spravedlivý proces. Objektivně nepřezkoumatelné rozhodnutí pak ve vztahu k účastníkům představuje odeprání práva na soudní ochranu.²⁴⁵ Tento výklad je uplatňován nejen při přezkumu rozhodnutí ve věci samé, ale i v závislých výrocích (náklady řízení).*“²⁴⁶

Lze se domnívat, že rozhodnutí soudu prvního stupně se nestává nepřezkoumatelné tím, že tuto skutečnost některý z účastníků namítne, ale že se nepřezkoumatelné stalo již v důsledku vadného postupu soudu v prvním stupni při vyhotovení jeho rozhodnutí. Rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumává soud odvolací a nikoli účastníci řízení. Pro účastníky řízení může být rozhodnutí maximálně nesrozumitelné, nikoli však nepřezkoumatelné. Účastníci nejsou vždy schopni posoudit (a v praxi se to také jednoznačně ukazuje), zda rozhodnutí je či není přezkoumatelné, to je povinen posoudit jen odvolací soud. Bylo by proto nežádoucí, aby k nepřezkoumatelnosti mohl odvolací soud přihlížet jen tehdy, pokud se v odvolání taková námitka objeví.

Nemožnost zrušit nepřezkoumatelné rozhodnutí soudem ex offio by tak znamenalo s ohledem na ustanovení § 213 ve své podstatě nahrazení přezkumné činnosti odvolacího soudu provedením nalézacího řízení a popření smyslu odvolacího řízení. Tato úprava by vedla k popření smyslu odůvodnění rozhodnutí soudů prvního

²⁴⁴ ÚS ČR I. ÚS 116/2005.

²⁴⁵ Odvolací soud nemá nahrazovat soud prvního stupně a zbavovat účastníky možnosti přezkoumávání skutkových a právních závěrů (srov. R 40/2002, rozhodnutí NS ze dne 26.8.2003, sp. zn. 32 Odo 639/2002).

²⁴⁶ Vypořádání připomínek soudů k návrhu zákona, kterým se mění o.s.ř., s. 46, 47.

stupně a odvolací soud by nakonec musel celé řízení sám realizovat, včetně vyjádření důvodů, pro které bylo ve věci konkrétním způsobem rozhodnuto.

Kromě shora uvedeného by taková koncepce mohla vést i k tomu, že by všichni namítali nepřezkoumatelnost jen z opatrnosti. Zavedení takového ustanovení by tedy nakonec vůbec nesplnilo cíle dle důvodové zprávy. Závěrem lze shrnout, že vyloučení takové koncepce tak lze považovat za správné.

10. ROZHODNUTÍ ODVOLACÍHO SOUDU

Jak bylo uvedeno shora, na odvolacím řízení se podílí jak soud prvního stupně, tak soud odvolací. Ačkoli rozhodnout o odvolání je úkolem soudu odvolacího, soud prvního stupně rozhoduje o odmítnutí odvolání pro opožděnost a zastavuje řízení pro nezaplacení soudního poplatku podle SoudP, ve lhůtě soudem k tomu určené. V ostatních případech (kromě autoremedury) rozhoduje odvolací soud.

Novela č. 59/2005 Sb. zavedla s účinností od 1.4.2005 několik změn oproti dosavadní právní úpravě.

Novelou došlo k řadě podstatných změn v řízení před odvolacím soudem. Jednoduše řečeno - „*odvolací soud musí činit ve věci mnohem více úkonů, než činil dosud a mnohem více soudit, než doposud, protože výrazně ubylo neveřejných jednání a výrazně přibylo veřejných jednání.*“²⁴⁷ Novela sleduje záměr, aby ke zrušování rozhodnutí soudu prvního stupně docházelo jen výjimečně a jen tehdy, kdy je to skutečně opodstatněné - tedy posílit apelační princip na úkor kasačního principu v odvolacím řízení, čímž dochází ke změně „náhledu“ na rozhodnutí odvolacího soudu. Dosavadní úprava spočívala na tom, že odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil, bylo-li správné, nebo ho změnil (jestliže tu byla správná skutková zjištění, ale špatné právní posouzení věci nebo po doplnění dokazování byl skutkový stav zjištěn tak, aby bylo ve věci rozhodnuto) a pokud nebyly podmínky ani pro potvrzení ani pro změnu, rozhodnutí zrušil a učinil tak zejména v případech, které byly dosud demonstrativně vypočteny v § 221 odst. 1.

Nová úprava stojí podle Drápala na principu jiném. „*Odvolací soud rozhodnutí potvrdí, je-li věcně správné, odvolací soud rozhodnutí zruší, jsou-li tu důvody taxativně uvedené v § 219a odst. 1 nebo, je-li tu důvod v odst. 2 § 219a a pokud nejsou splněny podmínky pro potvrzení ani pro zrušení rozhodnutí, pak je změni (§ 220). Obrací se to v tom smyslu, že zbytkovým rozhodováním odvolacího soudu není zrušení jako dříve, ale změna rozhodnutí soudu prvního stupně.*“²⁴⁸

²⁴⁷ Citováno ze: záznamu přednášky JUDr. Drahomíra Drápala, Brno, dne 1.2.2005.

²⁴⁸ Citováno tamtéž.

V některých dalších případech přichází v úvahu i jiné způsoby rozhodnutí. Tím může být připuštění zpětvzetí návrhu na zahájení řízení nebo nařízení opravy či doplnění napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně.

Co se týče formy rozhodnutí odvolacího soudu, je jím rozsudek nebo usnesení. Rozsudkem odvolací soud rozhoduje, jestliže potvrzuje nebo mění rozsudek soudu prvního stupně. V ostatních případech rozhoduje usnesením.

10.1. ODMÍTNUTÍ ODVOLÁNÍ

Jak bylo již výše zmíněno, předpoklady pro odmítnutí odvolání z důvodu opožděného podání zkoumá soud prvního stupně. Pokud tak ale neučiní, odmítne odvolání z důvodu opožděného podání odvolací soud. Je-li třeba, provede odvolací soud v tomto případě potřebná šetření, a to buď sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně či soudu dožádaného.

Další důvody odmítnutí odvolání odvolacím soudem vyjmenovává zákon v ustanovení § 218. Odmítne tak odvolání, které bylo podáno někým, kdo k němu není oprávněn, a směřuje-li odvolání proti rozhodnutí, proti němuž není zákonem připuštěno. Obecně lze říci, že odvolací soud usnesením odmítne odvolání, když zjistí, že nejsou splněny objektivní nebo subjektivní podmínky jeho přípustnosti (viz kapitola 5). Soudní praxe postupuje podle ustanovení § 218 a odmítá též odvolání, které se stalo po jeho podání bezpředmětným.²⁴⁹

Odvolací soud v těchto případech rozhoduje bez toho, že by zkoumal věcnou stránku napadeného rozhodnutí a jemu předcházející řízení. Odmítnutím odvolání nabývá rozhodnutí právní moci v takovém znění, v jakém jej vyslovil soud prvního stupně, a to ex tunc.²⁵⁰

²⁴⁹ Usnesení NS ze dne 30.9.2004, sp. zn. 29 Odo 611/2002, srov. také BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol., cit. dílo, s. 1152.

²⁵⁰ SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces*. Praha: Linde. 1997, s. 463.

10.2. POTVRZENÍ NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ

Odvolací soud rozhodnutí potvrdí, je-li ve výroku věcně správné.²⁵¹ Výrok rozsudku nebo usnesení je věcně správný, dospěje-li odvolací soud o věci samé ke shodnému závěru jako soud prvního stupně. Pro závěr o věcné správnosti není podstatné, zda oba soudy učinily shodná skutková zjištění, zda bylo stejně použito hmotné právo, zda soudy k rozhodnutí vedly shodné důvody. Důležité je, že výrok napadeného rozhodnutí odpovídá závěru odvolacího soudu, což je přímo zdůrazněné ustanovením § 219. Tím se do textu zákona podle Waltra promítly „*závěry právní teorie*“²⁵², které však v praxi (zejména v rozhodování Ústavního soudu²⁵³) *nebyly vždy důsledně respektovány*.“²⁵⁴

Dle Nejvyššího soudu²⁵⁵ je však vadou řízení, potvrdí-li odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně z jiného důvodu, než byl důvod, o který opřel své rozhodnutí soud prvního stupně, aniž by před vydáním potvrzujícího rozsudku seznámil účastníky řízení se svým právním názorem, odlišným od právního názoru soudu prvního stupně a neumožnil jim se k němu vyjádřit.

Odvolací soud se musí zabývat i dodržením procesních předpisů soudem prvního stupně. Vady řízení mohou mít pro rozhodnutí odvolacího soudu význam jen tehdy, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a jestliže za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava. Bylo-li řízení před soudem prvního stupně postiženo takovými vadami, je to důvodem pro zrušení rozhodnutí.

Institut potvrzení věcně správného výroku rozhodnutí odvolacím soudem nevylučuje možnost potvrzení pouze určitého výroku, popřípadě jeho určité části. Není také vyloučeno použití mezitímního rozsudku tehdy, když soud prvního stupně sice správně rozhodl o základu věci, nikoli však již o výši uplatněného nároku. Pokud jde o nevyřešené (nesprávné) výroky, může odvolací soud rozhodnout jinak, např. v tomto

²⁵¹ § 219 o.s.ř.

²⁵² KRČMÁŘ, Z. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. Vydání. Praha : C. H. BECK, Praha, 2003. s. 978.

²⁵³ Nález ze dne 15.5.2003, sp. zn. III.ÚS 765/02.

²⁵⁴ WALTR, R. Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu. *Právní zpravodaj*. 2005, 2, s. 4.

²⁵⁵ Rozsudek NS ze dne 20.6.2005, sp. zn. 22 Cdo 1135/2005.

rozsahu rozhodnutí soudu první stupně změnit nebo zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10.3. ZMĚNA NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ

Jak bylo již shora uvedeno, v odvolacím řízení se projevuje apelační systém, který dává přednost změně chybného rozhodnutí soudu prvního stupně před jeho zrušením.

Odvolací soud rozsudkem napadené rozhodnutí ve věci samé změní, jestliže soud prvního stupně rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav. Tam, kde soud prvního stupně dospěl na základě správně zjištěného skutkového stavu k nesprávnému právnímu závěru, připouští tedy zákon změnu rozhodnutí. Stejně rozhodne i tehdy, kdy soud prvního stupně nezjistil skutkový stav dostatečně, ale po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout. Opakování či doplnění dokazování ovšem nesmí překročit rámec stanovený v § 213 odst. 3 a 4 a v řízeních, v nichž se uplatňuje neúplná apelace, nesmí porušit zákaz uplatňování nových skutečností a důkazů (k tomu viz kapitola 9.2).

Lze připomenout, že do nedávna byla v soudní praxi nastolena otázka dodržení principu dvojinstančnosti v případě, že odvolací soud se hodlá odchýlit od právního hodnocení věci, provedeného soudem prvního stupně. K tomu vyslovil i Ústavní soud svůj právní názor: „Změna právního náhledu odvolacího soudu je tudíž důvodem kasačního rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž z hlediska ústavněprávního se tím účastníkům otevírá možnost uplatnění práva vyjádřit se k němu, případně i předložit nové důkazy, které z pohledu dosavadního nebyly relevantní.“²⁵⁶ V obdobném duchu se vyjádřil i Nejvyšší soud, podle kterého je nutno zrušit napadené rozhodnutí, jestliže je „ke správnému rozhodnutí o věci samé zapotřebí podstatných skutkových zjištění, která neučinil soud prvního stupně, popřípadě která tento soud učinil, ale vzhledem k nesprávnému právnímu názoru, který zaujal, na nich své rozhodnutí nezaložil...“²⁵⁷. Takový přístup posiloval práva účastníků, avšak vedl k neúměrnému prodlužování a

²⁵⁶ III: ÚS 139/98, II. ÚS 369/01.

²⁵⁷ R 30/2000.

nákladnosti řízení.²⁵⁸ Novela č. 59/2005 Sb. pak vyšla z toho, že z ústavněprávního hlediska není soudní řízení (civilní) povinně dvouступňové.²⁵⁹ Novelou byla posílena oprávnění odvolacího soudu tak, že zrušení rozhodnutí prvostupňového soudu má být zcela výjimečné, jak bylo shora již uvedeno. Ačkoliv došlo k oslabení zásady dvojinstančnosti, nelze opomenout, že občanský soudní řád nadále vychází ze „*zásady předvídatelnosti rozhodnutí, která ukládá soudu zpřístupnit účastníkům právní kvalifikaci skutku konkrétním poučením o důkazní povinnosti, jestliže průběh řízení nasvědčuje tomu, že účastníkům právní názor je jiný než názor soudu.*“²⁶⁰ To znamená, že změna rozhodnutí v odvolacím řízení nesmí být v rozporu s principem předvídatelnosti, tedy že vnese-li odvolací soud do řízení zcela nové právní posouzení, o které hodlá své rozhodnutí opřít, musí na to účastníky upozornit a umožnit jim se k němu vyjádřit, popřípadě navrhnout důkazy, které ve vztahu k dosavadnímu právnímu názoru nebyly významné, a případně jim soud musí poskytnout potřebná poučení dle § 118a.²⁶¹ K tomu se vyjádřil i Ústavní soud, který s odkazem na § 5 o.s.ř. připomíná, že tato poučovací povinnost, jakožto zajištění předvídatelnosti postupu soudu, patří k postulátům ústavně zaručeného práva na řádný proces.²⁶²

Nejsou-li podmínky pro potvrzení usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření, nebo jiného usnesení, kterým nebylo rozhodnuto o věci samé, nebo pro jejich zrušení podle § 219a odst. 1 splněny, odvolací soud je změnil (§ 220 odst. 3). V této souvislosti je třeba připomenout vydávání tzv. negativních měnících rozhodnutí – tj. např. usnesení: „... se mění tak, že řízení se nepřerušuje (nezastavuje)“.²⁶³

Jako poslední případ změny napadeného rozhodnutí uvádí ustanovení § 220 situaci, kdy soud v odvolacím řízení schválí smír. Soudní smír mohou totiž účastníci uzavřít nejen za řízení před soudem prvního stupně, ale i za odvolacího řízení. V případě, že dojde k soudnímu smíru v průběhu odvolacího řízení, odvolací soud současně usnesením změnil rozhodnutí soudu prvního stupně; tedy vysloví 2 výroky - o

²⁵⁸ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1152.

²⁵⁹ IV. ÚS 101/01.

²⁶⁰ NS 30 Cdo 749/2005.

²⁶¹ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1161.

²⁶² III. ÚS 411/2005.

²⁶³ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1162.

schválení smíru a o změně napadeného rozhodnutí. V této souvislosti plyne ze soudní praxe, že „uzavření a schválení soudního smíru za odvolacího řízení nebrání ani to, že soud prvního stupně ve věci rozhodl (v souladu se zákonem) rozsudkem pro uznání podle ustanovení § 153a o.s.ř. Jen z tohoto důvodu totiž soudní smír nemůže být v rozporu s právními předpisy a účastníci mohou skončit řízení soudním smírem, i když za řízení žalovaný uznal nárok, který byl proti němu uplatněn žalobou, nebo se má ve smyslu ustanovení § 114b odst. 5 o.s.ř. za to, že tento nárok uznal.“²⁶⁴

Novela č. 59/2005 Sb. v ustanovení § 99 odst. 1 věta druhá změnila znění smíru z „o smír se má soud vždy pokusit“ na „soud usiluje o smír mezi účastníky“. Při pokusu o smír, předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní na právní úpravu a na stanoviska NS a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu. V tomto případě má usnesení původ ve snaze navrhovatele upravit provádění smíru v řízení před soudy, protože dle vyhodnocení této instituce je většina problémů v občanském řízení na sporném úseku zapříčiněna tím, že soudci málo usilují o usmíření účastníků, že se bojí usmířovat účastníky, aby nebyli nařčeni z podjatosti, popř., že pokusy o smír provádí jen formálně, čímž je dosaženo toho, že zatímco v zahraničí se smírně vyřeší 40 - 50 % věci, tak u nás je to pouze zlomek a že „na vině“ je právě ustanovení § 99.²⁶⁵ Tuto úpravu je třeba chápat tak, že má dát jasnější mantinel toho, co soudce v rámci pokusu o smír může.

10.4. ZRUŠENÍ NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ

Ke zrušení napadeného rozhodnutí dochází tehdy, nemůže-li odvolací soud rozhodnout o potvrzení nebo změně napadeného rozhodnutí, což by mělo být v odvolacím řízení pravidlem a což bylo i účelem novely občanského soudního řádu č. 59/2005 Sb. Zrušení rozhodnutí je institutem kasačního opravného řízení a v odvolacím, tj. apelačním řízení by tedy mělo být výjimkou. Novelou občanského soudního řádu č. 59/2005 Sb. došlo k omezení kasačního principu, když demonstrativní výčet důvodů

²⁶⁴ Rozhodnutí NS ze dne 8.3.2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, R 21/2006.

²⁶⁵ Důvodová zpráva reps. Připomínky k novele provedené zákonem č. 7/2009.

zrušení prvoinstančního rozhodnutí byl nahrazen výčtem taxativním (absolutním). Výčet důvodů zrušení prvostupňového rozhodnutí je nyní obsažen v § 219a.

Prvním z důvodů zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně je, že jsou zde vady řízení; řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepřislušný soud nebo vyloučený soudce anebo nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, a nově i jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava. Vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jsou zejména vady zmatečnosti vypočtené v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b), odst. 3, vady při plnění poučovací povinnosti (tj. nebude-li poskytnuto poučení tam, kde je poučení podle zákona třeba - § 5, 43, 118a), vady při dokazování, atd. Nadměrnému užívání tohoto kasačního důvodu brání omezující dovětek, že ke zrušení lze přistoupit pouze tehdy, jestliže za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava (např. tím, že odvolací soud poskytne účastníku poučení nebo příležitost vyjádřit se k důkazům, které mu měl dát soud prvního stupně)²⁶⁶ a současně jde o takovou vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Zda byly tyto podmínky splněny, je zcela na úvaze odvolacího soudu, která musí být vždy řádně odůvodněna.²⁶⁷

Dalším důvodem je skutečnost, že rozhodnutí není přezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo pro nedostatek důvodů. Rozhodnutí ve věci samé jsou nepřezkoumatelná zejména tehdy, jestliže postrádají náležitosti uvedené v § 157 odst. 2, 3 nebo 4, dále není-li výrok formulován tak, aby bylo zřejmé, jaká práva a povinnosti se jím ukládají, jeli odůvodnění rozhodnutí v rozporu s jeho výrokem, postrádá-li rozsudek odůvodnění vůbec. Za nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost ale nelze považovat rozhodnutí, které podle zákona nemusí být odůvodněno, i když v něm soud prvního stupně (nadbytečně) důvody uvedl a i když se tak stalo nesrozumitelným způsobem.²⁶⁸ Judikatura považuje za nepřezkoumatelný rozsudek, odpovídají-li v něm formulované skutkové a právní závěry skutkovým zjištěním, která soud prvního stupně z provedených důkazů učinil v předchozím rozsudku, jež odvolací soud zrušil, aniž

²⁶⁶ WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 602.

²⁶⁷ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1156.

²⁶⁸ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1770.

soud prvního stupně v novém rozhodnutí příslušná skutková zjištění zopakoval nebo na ně alespoň odkázal.²⁶⁹

Nelze-li rozhodnutí přezkoumat, nemůže odvolací soud zaujmout stanovisko k hmotněprávní a procesněprávní stránce rozhodnutí a ani účastníci proti němu nemohou náležitě formulovat odvolací důvody.

Ke zrušení dojde i tehdy, jestliže soud nepřibral za účastníka toho, kdo měl být účastníkem, a jestliže soud nepokračoval v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení. V prvním případě se odvoláním napadené rozhodnutí nevztahuje na ty účastníky, kterých se mělo týkat. Takové rozhodnutí je zpravidla nevykonatelné nebo neúčinné a musí být zrušeno. V druhém případě se jedná o nerespektování procesního nástupnictví podle § 107, a je nerozhodné zda soud prvního stupně při svém rozhodování nevěděl o tom, že účastník v průběhu řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení nebo jde o objektivní stav.²⁷⁰

Další skutečností vedoucí ke zrušení meritorního rozhodnutí dle § 219a odst. 2 je, že ke zjištění skutkového stavu věci je třeba provést další, účastníky navržené důkazy, které nemohou být ve smyslu § 213 odst. 3 a 4 provedeny v odvolacím řízení; přičemž tím nesmí být dotčeno ustanovení § 213 odst. 5, jež zakazuje odvolacímu soudu přihlížet ke skutečnostem nebo důkazům uplatněným v rozporu se zákazem novot. Jde o případy doplnění dokazování, které by bylo příliš rozsáhlé na to, aby bylo provedeno v odvolacím řízení. Pokud však má odvolací soud za to, že soud prvního stupně věc nesprávně posoudil po právní stránce a v důsledku toho nedošlo k řádnému poučení účastníků podle § 118a, může účastník po poučení navrhopat i nové důkazy, které dříve vzhledem k nesprávnému právnímu názoru soudu prvního stupně byly nevýznamné (viz kapitola 10.3. a 9.2).

S ohledem na výše uvedené důvody následuje způsob, jak může odvolací soud po zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně rozhodnout. Tento výčet je též taxativní.

Pokud odvolací soud zjistí v řízení před soudem prvního stupně nedostatek procesních podmínek, který nelze odstranit, je povinen řízení zastavit. Pokud by ale šlo

²⁶⁹ R 40/02.

²⁷⁰ DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. Mimořádná příloha. 2001, 9, s. 22.

o nedostatky podmínek řízení, které lze odstranit, odvolací soud vždy vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Byl-li důvodem zrušení nedostatek pravomoci soudu, rozhodne odvolací soud kromě zastavení řízení též o postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci náleží.

Třetí možností je vrácení věci soudu první instance. Pokud odvolací soud vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu (viz níže). O vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení rozhodne odvolací soud vždy, není-li důvod k zastavení řízení nebo postoupení věci věcně příslušnému soudu.

Právním názorem rozumíme závěr odvolacího soudu ohledně hmotného i procesního práva, na kterém spočívá rozhodnutí odvolacího soudu. Hmotněprávní stránkou právního názoru máme na mysli názor odvolacího soudu na to, který právní předpis má být aplikován na zjištěný skutkový stav. Z hlediska procesního práva půjde např. o názor odvolacího soudu, v čem spatřuje vady provedeného dokazování.

V souvislosti s vrácením věci k dalšímu jednání má odvolací soud možnost současně nařídit, aby věc v dalším řízení projednal a rozhodl jiný samosoudce (senát), než který vydal zrušené rozhodnutí, nebo věc přikázat jinému soudu prvního stupně, jemuž je nadřízen. Důvodem tohoto postupu je, že nebyl dodržen závazný právní názor, nebo že v řízení došlo k závažným vadám. V tom případě se nejedná o povinnost, ale o možnost odvolacího soudu tak rozhodnout. Otázkou je, jestli se tato úprava dá považovat za správnou. Tímto způsobem totiž může docházet k řešení různých sporů v rámci odlišných právních názorů jednotlivých soudů. Každopádně lze uzavřít, že se jedná o výjimku z ústavní zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), je třeba ji vykládat jako každou výjimku restriktivně a uvedené opatření považovat za mimořádné a vždy je konkrétně v rozhodnutí zdůvodnit.²⁷¹ Bude proto jen na soudech samotných, aby k těmto případům docházelo jen výjimečně, za opodstatněných okolností a vyvarovaly se schválností, které se mezi soudy nezdá dějí. Příkladem budiž v nedávné době causa „Justiční

²⁷¹ WALTR, R. in WINTEROVÁ, A. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. s. 606.

mafie“²⁷², kdy soudci Ceplovi byla věc odejmuta hned při prvním zrušení. Ústavní soud v daném případě jednoznačně ukázal, že možnost odejmout kauzu zákonnému soudci hned při prvním rozhodnutí musí být naprosto výjimečná: „*důvodem pro postup dle § 221 odst. 2 občanského soudního řádu mohou být pouze závažné vady, ve smyslu vad zcela zásadních a zjevných, přičemž i tento pojem je třeba vždy interpretovat restriktivně a šetřit v maximální možné míře ústavně zaručená práva účastníků řízení*“²⁷³

Pokud po zrušení napadeného rozhodnutí dojde k podstatné změně skutkového stavu věci, vázanost právním názorem se v řízení u soudu prvního stupně ovšem neuplatní.²⁷⁴

Odvolací soud není oproti napadenému rozsahu vázán uplatněným odvolacím návrhem. Odvolací soud tak může rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit, i když je navrhována jeho změna a naopak.

²⁷² Např. internetové články dostupné z <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ustavni-soud-vraci-kauzu-justicni-mafie-ceplovi-ml_144421.html>; <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/soudy-a-pravo/clanek.phtml?id=666344>>; <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/03/sestero-poznamek-k-usneseni-vs-praha-v.html>>; <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/10/nejnovejsi-rozhodnuti-v-pripadu.html>>.

²⁷³ IV. ÚS 170/08, dostupné z <www.nalus.usoud.cz>.

²⁷⁴ KRČMÁŘ, Z. in BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - Komentář*. II. díl. 6. vydání, Praha: C. H. BECK, 2003. s. 1188

11. NÁKLADY ŘÍZENÍ

Pro rozhodování o náhradě nákladů v odvolacím řízení platí přiměřeně ustanovení o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně, tedy ustanovení § 137 až 151a. I v odvolacím řízení se tedy uplatní stejné zásady placení a náhrady nákladů jako v řízení na prvním stupni, včetně možnosti osvobození od soudních poplatků.

Náhrada nákladů řízení je v civilním řízení sporném založena na zásadě úspěchu ve věci. Nahrazeny budou pouze náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Přesto, že tato zásada je uvedena pouze u § 142 odst. 1, její aplikace pro všechny případy nákladů řízení vyplývá ze zásady hospodárnosti. Co je považováno za náklady řízení upravuje ustanovení § 137.

Při posuzování úspěšnosti v odvolacím řízení je třeba přihlídnout především k tomu, co je předmětem přezkumu odvolacím soudem, který je vymezen odvoláním.²⁷⁵ Může jím být jak meritorní věc, tak i pouhá procesní otázka (např. náhrada nákladů řízení, lhůta k plnění a další), která byla předmětem rozhodování v napadeném usnesení soudu prvního stupně. Úspěšnost účastníků závisí na poměření předmětu odvolacího řízení s jeho výsledkem (obsahu odvolání ve srovnání s tím, jak odvolací soud rozhodl). Za podmínek uvedených v § 142 odst. 3 lze přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, i když měl účastník za odvolacího řízení úspěch jen částečný.

O nákladech řízení soud rozhoduje z úřední povinnosti. Soud je povinen náklady řízení vypočítat podle právním předpisů i přesto, že účastníci požadují náklady řízení v jiné výši, nebo je z neznalosti nenárokují vůbec a zároveň se jejich náhrady výslovně nevzdaly. Návrhem účastníka ohledně nákladů řízení soud není vázán, nicméně v odůvodnění rozhodnutí je vhodné se vypořádat s tím, proč byly náklady přiznány odlišně od jeho „vyúčtování“, aby byli účastníci řízení srozuměni s důvodem odlišného výpočtu nákladů řízení a předcházelo se možným odvoláním do výroku o nich.²⁷⁶

²⁷⁵ JAVŮRKOVÁ, N. in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1171.

²⁷⁶ FIALOVÁ, L. *Náklady řízení v civilním řízení sporném*. Brno, s. 72. 2008. Rigorózní práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta.

Poučovací povinnost soudu ohledně nákladů řízení je založena na znění ustanovení § 5, podle kterého soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Rozhodování o nákladech řízení je typicky procesní záležitostí, proto je soud povinen poučit účastníky zejména o tom, jaké druhy nákladů řízení mohou uplatňovat a jak je nutné je prokázat.

V souvislosti s poučovací povinností je třeba zmínit i rozhodnutí Ústavního soudu, kdy „*podle § 43 odst. 1 o.s.ř. předseda senátu usnesením účastníka vyzve, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění předseda senátu určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Mezi taková podání účastníka patří nepochybně i podklady, na jejichž základě účastník prokazuje soudu výši nákladů řízení, tedy mimo samotné vyčíslení náhrady nákladů řízení i právním zástupcem stěžovatelů předložené osvědčení o registraci daně z přidané hodnoty.*“²⁷⁷ V daném případě účastník doložil, že je plátcem DPH, osvědčením starším deseti let. Soud rozhodující o nákladech řízení mu částku odpovídající navýšení o DPH nepřiznal, protože osvědčení považoval za nevěrohodné, a to aniž by vyzval účastníka k doplnění podání. V tomto postupu soudu Ústavní soud shledal porušení ustanovení § 5, tedy že soud účastníka nepoučil dle zákona, čímž zároveň zasáhl soud do jeho ústavně zaručeného práva na řádný a ústavně souladný proces. Z výše uvedeného vyplývá, že v pochybnostech je nutno odstranit nedostatky skutkového stavu postupem podle ustanovení § 43 a teprve poté, co byl tento postup využit, je možné o nákladech řízení rozhodovat. V dalším rozhodnutí Ústavní soud zdůraznil, že ani rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen „*mechanickým posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení má být zřejmým a logickým ukončením celého soudního řízení.*“²⁷⁸

Výrok o náhradě nákladů odvolacího řízení musí být vždy řádně odůvodněn tak, aby bylo zejména zřejmé, jak vysoké náklady vznikly tomu, kdo má na náhradu nákladů

²⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30.11.2006, sp. zn. III. ÚS 411/05.

²⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 13.1.2005, IV. ÚS 1/04. V předmětné věci posuzováno - z hlediska materiální spravedlnosti - měla stěžovatelka plný úspěch, protože její nárok na odškodnění za utrpenou nemoc z povolání ve formě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti jednoznačně existoval a byl dostatečně prokázán. Ústavní soud při zhodnocení všech uvedených souvislostí dospěl k závěru, že obecné soudy posoudily otázku „úspěchu ve sporu“ opravdu jen mechanicky, poměřením žalované a přisouzené částky, aniž by vzaly v úvahu především plný úspěch v právním základu sporu, k jehož dosažení bylo nutno celé řízení absolvovat.

právo a jakého jsou druhu, podle jakého ustanovení se řídí náhrada nákladů řízení a komu má být náhrada nákladů řízení zaplacená.²⁷⁹ Ohledně odůvodnění rozhodnutí o nákladech řízení existuje bohatá judikatura Ústavního soudu. Ústavní soud²⁸⁰ opakovaně zdůrazňuje, že rozhodnutí o nákladech řízení musí být řádně odůvodněno, nepostačí pouze odkaz na příslušné ustanovení občanského soudního řádu, jak se často děje. Nedodržením této zásady je porušeno právo účastníků na spravedlivý proces podle čl. 36 LZPS.²⁸¹

V případě rozhodování o nákladech řízení tak musí soud vycházet z řádně zjištěného skutkového stavu (nepostačí tvrzení jedné strany) a svá zjištění musí promítnout do odůvodnění rozhodnutí. Nepostačí pouhý odkaz na příslušné ustanovení právního předpisu [jako časté odůvodnění „o nákladech řízení soud rozhodl podle § 146 odst. 1 písm. c) o.s.ř.“], je nutné stručně popsat skutkový stav (tj. v případě rozhodování podle ustanovení § 146 odst. 1 písm. c) o.s.ř. např. takto: „protože řízení bylo zastaveno, soud rozhodl podle § 146 odst. 1 písm. c/ o.s.ř., když neshledal žádné důvody k použití jiných ustanovení zákona“).

Odůvodňování nákladových výroků se velmi často opomíjí, mnohdy s odůvodněním, že je náročné a zabere mnoho času. Většinou se soud zaměří především na odůvodnění věci samé a na výrok o náhradě nákladů řízení už neklade takový důraz.

Opravným prostředkem proti rozhodnutí, kterým je rozhodováno o nákladech řízení, je odvolání. Pokud se jedná o tzv. „bagatelní věc“ (kdy hodnota sporu nepřevyšuje 10.000,- Kč), není zde odvolání do výroku o náhradě nákladů řízení

²⁷⁹ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1792.

²⁸⁰ Sb. ÚS sv. 24 N 163/2001 – ÚS sp. zn. II. ÚS 444/01 : Rozhodnutí soudu o nákladech řízení musí být vždy řádně zdůvodněno. Nepostačí pouhý odkaz na příslušné ustanovení občanského soudního řádu. Nedodržením této zásady je porušeno právo účastníků na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

²⁸¹ Dále podle Ústavního soudu „v postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti; pouhý formální odkaz na příslušné ustanovení zákona bez objasnění závěru, ke kterému soud dospěl, není podle § 157 odst. 2 o.s.ř. (a tedy práva na spravedlivý proces) dostačující.“ V dalším rozhodnutí Ústavní soud uvedl, že „rozhodování o nákladech (i civilního) soudního řízení je integrální součástí soudního řízení jako celku. Pokud soud rozhodne o náhradě nákladů řízení ve zjevném nesouladu s výrokem, kterým rozhodl v meritu věci, je nutno takový postup označit za postup, který porušuje principy práva na spravedlivý proces z hlediska čl. 90 Ústavy ČR, jakož i čl. 36 odst. 1 LZPS.“ V jiném nálezu je Ústavní soud stojí na stanovisku, že: „Jedním z aspektů práva na spravedlivý proces je na jedné straně postulát alespoň minimální míry předvídatelnosti soudního rozhodnutí, na straně druhé požadavek, aby se soud příslušným způsobem vypořádal s námitkami, jež účastník uplatňuje...“ - viz Nález Ústavního soudu ze dne 17.5.2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000, Nález Ústavního soudu ze dne 2.5.2005, sp. zn. III. ÚS 455/01.

přípustné, přestože hodnota nákladů řízení často předmět řízení mnohonásobně převyšuje. Proti rozhodnutí o nákladech není přípustné dovolání. To potvrdil ve svém nálezu i Ústavní soud, když se podrobně věnoval rozdíly mezi pojmy „věc sama“ a náklady řízení.²⁸² U výroku do nákladů řízení není možná ani žaloba pro zmatečnost či na obnovu řízení.²⁸³

Obecně platí, že o nákladech řízení soud rozhoduje v rozhodnutí, kterým se řízení u něho končí. Za přiměřeného užití § 151 odst. 1 vyplývá, že tato zásada platí i pro odvolací řízení. Výjimkou je tzv. separace nákladů, o které může být rozhodnuto ihned poté, co takové náklady vznikly. Jedná se o povinnost k náhradě nákladů řízení účastníka nebo jeho zástupce, jež vznikly jejich zaviněním nebo náhodou, která se jim přihodila, anebo o povinnost k náhradě nákladů řízení svědků, znalců, tlumočnicků nebo těch, kteří měli při dokazování nějakou povinnost, jež vznikly jejich zaviněním.²⁸⁴

11.1. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení při potvrzení a změně rozhodnutí soudu prvního stupně

Odvolací soud může napadené rozhodnutí potvrdit, zrušit či změnit. Potvrdí-li odvolací soud napadené rozhodnutí v plném rozsahu, včetně nákladů řízení, nezabývá se náklady prvoinstančního rozhodnutí, ale pouze náklady odvolacího řízení.

Změní-li (zcela nebo jen zčásti) odvolací soud napadené rozhodnutí, rozhodne znovu i o náhradě nákladů řízení u soudu prvního stupně (§ 224 odst. 2). Je zřejmé, že v daném případě nemůže obstát výrok o náhradě nákladů řízení soudu prvního stupně, protože změnou rozhodnutí dochází ke změně okolností, podle nichž bylo o náhradě nákladů řízení rozhodováno v prvním stupni.²⁸⁵ Odvolací soud musí o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně rozhodnout znovu, není proto správná praxe některých odvolacích soudů, které, mění-li rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci

²⁸² Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 31.1.2002, sp. zn. IV. ÚS 37/02.

²⁸³ FIALOVÁ, L. *Náklady řízení v civilním řízení sporném*. Brno, s. 127. 2008. Rigorózní práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta.

²⁸⁴ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECL, 2009. s. 1792.

²⁸⁵ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář*. II. Díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1172.

samé, přistupují také ve smyslu § 220 odst. 1 nebo 3 ke změně výroku rozhodnutí soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení.²⁸⁶

V praxi velmi často dochází k případům, kdy je účastníkem na jedné straně sporu podáno odvolání pouze do nákladového výroku, a odvolací soud zjistí, že náklady nebyly soudem prvního stupně vypočteny správně (ačkoliv druhá strana nesprávnost výpočtu nenamítá). Změna by však vyzněla v neprospěch odvolatele. V praxi není zcela jednotný názor na řešení této situace, když soud přistupuje k výpočtu výše nákladů řízení z úřední povinnosti podle § 151 odst. 2, tedy podle objektivně daných kritérií. Autoři komentáře Wolters Kluwer se kloní k řešení, které nabízí argumentace Ústavního soudu, a které spočívá v zásadě, že není namístě zhoršit postavení účastníka řízení v takovém případě pouze na základě vlastního odvolání. V nálezu III. ÚS 87/99 Ústavní soud mimo jiné vyslovil, že jednu ze základních zásad občanského soudního řízení, jíž je toto řízení ovládáno, představuje zásada dispoziční.²⁸⁷ Není tak namístě v naznačeném případě provádět opravu výpočtu výše nákladů řízení, jestliže se toho nedomáhá ten z účastníků, kterého nesprávný výpočet poškozuje.²⁸⁸

11.2. NÁKLADY ŘÍZENÍ PŘI ZRUŠENÍ ROZHODNUTÍ SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ NEBO PŘI ROZHODOVÁNÍ, KTERÝM SE ŘÍZENÍ NEKONČÍ

O náhradě nákladů odvolacího řízení při zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně nerozhoduje odvolací soud, ale soud prvního stupně, kterému odvolací soud věc současně vrátí k dalšímu řízení. Stejně platí i pro případ, kdy odvolací soud zruší rozhodnutí a věc postoupí věcně příslušnému soudu, který bude ve věci dále pokračovat jako soud prvního stupně. Znamená to, že náklady vzniklé v původním řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím řízení a v novém řízení u soudu prvního stupně tvoří jediný celek nových nákladů řízení před soudem prvního stupně, a že o povinnosti

²⁸⁶ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1793.

²⁸⁷ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1172.

²⁸⁸ Tamtéž; nálezu Ústavního Soudu III. ÚS 87/99

k náhradě těchto nákladů řízení rozhodne „v souhrnu“ soud prvního stupně v novém rozhodnutí o věci.²⁸⁹

V případě, že po zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně odvolací soud rozhodne o zastavení řízení, rozhodne též o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, neboť řízení ve věci tím bylo skončeno.

O náhradě nákladů odvolacího řízení odvolací soud nerozhoduje rovněž tehdy, jestliže odvoláním bylo napadeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým se řízení nekončí (za předpokladu, že řízení nebylo již dříve skončeno).

²⁸⁹ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1793.

12. DORUČOVÁNÍ ROZHODNUTÍ ODVOLACÍHO SOUDU

Soud prvního stupně má svou úlohu i po rozhodnutí odvolacím soudem. Jde o doručení rozhodnutí o odvolání, pokud je nedoručil odvolací soud sám (srov. § 225). Doručení rozhodnutí je procesním úkonem, který má provést soud prvního stupně, jakmile mu odvolací soud vrátí spis. Ve výjimečných případech je odvolací soud oprávněn doručit své rozhodnutí přímo; jde zpravidla o rozhodnutí, která vydal v průběhu odvolacího řízení; rozhodnutí, která lze doručit ihned po skončení jednání, jež rozhodnutí předcházelo, nebo rozhodnutí, u nichž okolnosti případu vyžadují (např. rychlost a hospodárnost řízení), aby byla doručena bez prodlení.²⁹⁰

Při doručování vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu se postupuje podle § 45 až 50l. Zde je nutné poukázat na úpravu doručování písemného vyhotovení do vlastních rukou v elektronické podobě. Tím se má na mysli doručení prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky (§ 46 odst. 1, 47 odst. 1) nebo na elektronickou adresu účastníka nebo jeho zástupce (§ 46 odst. 2), kterou adresát sdělil soudu, jestliže jej o doručení písemnosti tímto způsobem požádal nebo s ním vyslovil souhlas a má platný kvalifikovaný certifikát. Doručování v elektronické podobě se považuje za doručené do vlastních rukou, pokud adresát doručení potvrdí soudu do 3 dnů od odeslání písemnosti datovou zprávou opatřenou jeho zaručeným elektronickým podpisem (§ 47 odst. 2).

Může nastat situace, kdy soud prvního stupně přistoupí k opětovnému doručení rozhodnutí odvolacího soudu, poté co odvolací soud rozhodnutí již doručil. Nejvyšší soud vyslovil, že toto opětovné doručení, kdy soud prvního stupně přehlédl, že rozhodnutí o odvolání již bylo účastníkům doručeno odvolacím soudem, a rozhodnutí jím znovu doručil, nemá na běh dovolací lhůty žádný vliv. Opětovné doručení téhož rozhodnutí proto účastníkům novou (další) lhůtu k podání dovolání nezakládá.²⁹¹

²⁹⁰ To platí především pro rozhodnutí vydávaná ve lhůtě uvedené v § 218b o.s.ř.

²⁹¹ SJ, 1998, č. 5 – NS sp. zn. 2 Cdon 1154/96.

13. ZÁVAZNOST ROZHODNUTÍ ODVOLACÍHO SOUDU

V souvislosti se zrušením rozhodnutí soudu prvního stupně a vrácením věci k dalšímu řízení se uplatňuje zásada, že soud prvního stupně je vázán právním názorem odvolacího soudu.²⁹² Předpokladem je, že odvolací soud v odůvodnění svého zrušovacího usnesení přesvědčivě vyloží svůj právní názor (zejména v čem spočívají nedostatky dokazování, skutkových zjištění a skutkových závěrů nebo proč bylo právní posouzení věci chybné). Z odůvodnění rozhodnutí musí tedy zřetelně vyplývat, který z důvodů uvedených v § 219a byl důvodem zrušení a v čem spočívá. Tímto názorem je soud prvního stupně vázán jak při posouzení otázek hmotného práva tak při aplikaci procesních předpisů a pokynů.²⁹³ Ale do jaké míry má být soudce formálně vázaný? Bude-li soud prvního stupně provádět další důkazy, mohou účastníci (s výjimkou případů koncentrace řízení podle § 118b nebo podle § 175 odst. 1 věty první) přicházet s novými skutkovými tvrzeními a označovat také nové důkazy.²⁹⁴ „Změní-li se ovšem dodatečně skutkový stav natolik, že na nový skutkový základ věci není aplikace právního názoru odvolacího soudu již možná, není soud prvního stupně vázán v tomto rozsahu právním názorem odvolacího soudu.“²⁹⁵ Vyslovil-li odvolací soud pouze pokyny pro další postup v řízení po stránce procesní, nejsou takové pokyny „právním názorem“, kterým by byl soud prvního stupně omezen v právním (hmotněprávním) posouzení věci. V takových případech je povinností soudu prvního stupně, aby samostatně posoudil výsledky nového dokazování. Platí tedy, že soud prvního stupně je vázán právním

²⁹² § 226 o.s.ř., S I (s. 96–97) – NS sp. zn. Prz 36/67: Bylo-li rozhodnutí soudu prvního stupně zrušeno a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení a novému rozhodnutí, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu, případně Nejvyššího soudu. To zpravidla ovlivní dokazování prováděné v dalším řízení soudem prvního stupně. Znamená to, že při dalším zjišťování skutkového stavu nebo při odstraňování předchozího pochybení v těchto zjištěních nepostupuje soud prvního stupně již jen podle své úvahy, nýbrž vychází z právního názoru odvolacího soudu (Nejvyššího soudu). Nelze ovšem vyloučit, že ani doplnění řízení nepřinese změnu ve zjištění skutkového stavu, anebo naopak, že nová zjištění změní poznatky o skutkovém ději projednávaného případu natolik, že právní názor odvolacího (Nejvyššího) soudu na nově zjištěný skutečný stav věci nebude již aplikovatelný.

²⁹³ JAVŮRKOVÁ, N in DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol., *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 1174.

²⁹⁴ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1799.

²⁹⁵ WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 3. vydání,* Praha : Linde, 2007. s. 65; k tomu dále VS v Praze sp. zn. 6 Cdo 7/94, Sb. ÚS sv. 5 N 9/1996 – ÚS sp. zn. II. ÚS 156/95 : Protože Ústavní soud je nejvyšším orgánem ochrany ústavnosti (srov. hlava čtvrtá čl. 83 Ústavy České republiky), jsou obecné soudy per analogiam vázány právním názorem Ústavního soudu taktéž dle § 226 občanského soudního řádu.

názorem odvolacího soudu jen za předpokladu, že se po zrušení napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně nezmění skutkový základ věci natolik, že je vyloučena aplikace právního názoru odvolacího soudu na nová skutková zjištění a na nový skutkový závěr o věci. Dle Nejvyššího soudu však může nastat i případ, kdy „*odvolací soud může změnit svůj právní názor vyjádřený v předchozím zrušujícím usnesení a potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž ten jeho dřívější právní názor nerespektoval.*“²⁹⁶

Ustanovení § 226 odst. 2 upravuje další podmínky v případě, kdy bylo napadené rozhodnutí zrušeno a věc postoupena věcně příslušnému soudu. Výslovně stanoví, že § 104a, který ukládá, aby soud věcnou příslušnost zkoumal kdykoli za řízení, se v dalším řízení nepoužije. Otázka věcné příslušnosti je totiž postoupením věci soudu věcně příslušnému vyřešena. V těchto případech obecně platí, že výsledky řízení z původního řízení nelze při novém projednání použít, a to s ohledem na zásadu přímosti a ústnosti. Výjimka z tohoto pravidla je stanovena pouze pro uznání žalovaného (§ 153a odst. 1) a pro shodná skutková tvrzení účastníků (§ 120 odst. 4), jež představují takové úkony, které se mohou uplatnit bez ohledu na to, před kterým soudem byly učiněny.²⁹⁷ Další výjimku představuje použití důkazů, které byly se souhlasem všech účastníků provedeny před věcně nepřislušným soudem.

²⁹⁶ R 80/2008 - NS sp. zn. 28 Cdo 3342/2007.

²⁹⁷ DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 1. vydání. Praha : C. H. BECK, 2009. s. 1799.

14. ZÁVĚR

V předkládané práci jsem se pokusila podat ucelený rozbor problematiky odvolání v civilním řízení. Jejím cílem bylo vedle souhrnného rozboru právní úpravy odvolání v českém právním řádu též představení praktických poznatků dotýkajících se této problematiky, na nichž je možno dokumentovat její složitost a komplexnost. Práce se s ohledem na svůj rozsah zaměřila především na úpravu odvolání v civilním řízení sporném, a to i za cenu toliko okrajového nastínění úpravy v řízení nesporném a jinýchruzích civilního procesu (výkon rozhodnutí, konkurzní resp. insolvenční řízení).

Zásada přezkumu soudních rozhodnutí platí ve všech demokratických právních řádech. Soudy mají za úkol zajišťovat spravedlivou ochranu právům a oprávněným zájmům fyzických a právnických osob, tedy vést řízení tak, aby bylo ukončeno vynesením správného (a spravedlivého) rozhodnutí. Zároveň je však nutno vycházet z předpokladu možného výskytu chyb a nesprávností v soudních rozhodnutích, pročež je umožněn jejich přezkum. Přezkum správnosti soudních rozhodnutí se realizuje prostřednictvím opravných prostředků, které mají být zárukou ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení; jsou nástrojem k zajištění práva na spravedlivý proces, které je základním ústavním právem.²⁹⁸ Opravné řízení tak sleduje dosažení právní jistoty v právních vztazích vytvořených soudními rozhodnutími a zároveň odstranění vad a jiných nesprávností těchto rozhodnutí.

Právo rozlišuje opravné prostředky řádné a mimořádné. Jediným řádným opravným prostředkem v rámci vnitrostátního civilního procesu podle platného práva je odvolání a představuje tak nejčastěji využívanou možnost přezkoumání soudního rozhodnutí. Lze jím napadnout jak rozsudek, tak usnesení. Možnost podat odvolání je však vázána na splnění podmínek přípustnosti odvolání, které se váží k napadenému rozhodnutí (objektivní), a podmínky vázané na subjekt, který odvolání podává (subjektivní). Právní úprava odvolání v českém civilním procesu je zakotvena v části IV. zákona č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

V předkládané práci jsem představila a odůvodnila novou koncepci koncentrace řízení zavedenou novelou č. 7/2009 Sb. s účinností od 1.7.2009 a došla k tomuto závěru: Zákonná koncentrace řízení se v praxi ukázala jako efektivní nástroj pro rychlé

²⁹⁸ čl. 4 Ústavy

a hospodárné vedení řízení. Koncentrace řízení je v praxi takřka nezbytným institutem, kterým je na účastníky kladena vyšší odpovědnost za výsledek řízení, což se projevuje především v nárůstu požadavků na jejich aktivitu. To potvrdilo i přijetí novely č. 7/2009 Sb., která koncentraci řízení posunula již ke skončení přípravného jednání, popř. prvního jednání ve věci (resp. do uplynutí lhůty soudem poskytnuté). Posun účinků koncentrace řízení se však v praxi neodrazil ryze pozitivně, ale byl přijat s pochybami a ani dnes, po více než roce od nabytí účinnosti novely č. 7/2009 Sb. nelze jednoznačně říci, že by se institut přípravného jednání v praxi ujal.²⁹⁹

Zásadní nedostatek spatřuji v paušálnosti zákonné koncentrace bez ohledu na složitost sporu, která je realizována ke skončení přípravného jednání podle § 114c nebo prvního jednání ve věci (resp. uplynutím lhůt poskytnutých soudem). Za další nedostatek je možno považovat zrušení, reps. vypuštění, institutu koncentrace rozhodnutím soudu na návrh účastníka (tzv. soudcovské koncentrace nebo koncentrace vhodné). Především by *de lege ferenda* bylo vhodné zvážit, zda by ke koncentraci řízení nemělo docházet až v určitém stadiu řízení nebo za určitých okolností (např. při zaviněných průtazích ze strany účastníků). Dále je otázkou, zda by měla koncentrace nastat již při prvním jednání (popř. v přípravném jednání) před soudem. Pro skutkově složité věci, v nichž nelze s dostatečnou určitostí předpokládat, jak se vyvine důkazní situace po provedení všech včas navržených důkazů, tak může za současného právního stavu koncentrace nastat příliš brzy.³⁰⁰ Mám za to, že by bylo příhodnější, aby ke koncentraci řízení docházelo i nadále (jako před novelou 7/2009 Sb.) až skončením řízení před soudem prvního stupně. K tomuto řešení se lze přiklonit i s ohledem na možné opomenutí poučovací povinnosti soudem, tedy vady řízení, v přípravném jednání dle § 114c odst. 5 nebo neposkytnutí poučení v usnesení k předvolání účastníků k tomuto přípravnému jednání a jejich zástupců. Porušení této poučovací povinnosti má již z povahy věci za následek, že účastníci řízení nejsou v dalším řízení omezeni koncentrací řízení, a jestliže si této vady soud sám nebo z podnětu účastníků nevšimne a vede první jednání ve věci jako by bylo koncentrováno (ač tomu tak není) a neposkytne účastníkům poučení dle § 118a odst. 1 a 3, je celé řízení postiženo vadou, která je důvodem k odvolání. Dalším příkladem může být doplnění nových skutečností a důkazů účastníkem po dodatečném (po nastalé koncentraci řízení) poučení dle § 118a

²⁹⁹ Dle zkušeností získaných u Obvodního soudu pro Prahu 9

³⁰⁰ SVOBODA, K. Další novela OSŘ – změny v režimech koncentrace. *Právní zpravodaj*. 2008, 5, s. 14.

odst. 1 a 3. Ač tedy účastník doplnil svá tvrzení a označil důkazy dle poučení soudu, učinil tak po koncentraci řízení a soud by neměl k těmto novým skutečnostem přihlížet. Tento postup vede k následnému neúspěchu účastníka ve sporu pro neunesení důkazního břemene. Účastník má sice možnost v odvolání namítat, že nebyl řádně poučen při přípravném řízení dle § 118a odst. 1 a 3, a že proto prohrál spor (výjimky z neúplné apelace), ale dojde k neefektivnímu prodlužování sporu.

Svoboda³⁰¹ a Winterová³⁰² vhodnost koncentrace řízení v prvotní fázi řízení taktéž kritizují s ohledem na pozdější skutkový a důkazní vývoj ve složitých věcech a ve vztahu k zrušené soudcovské koncentraci, která dávala soudcům více možností a volnosti. I Winterová má za to, že zásadní prvky koncentrace je sice třeba stanovit zákonem, ale stačilo by ji stanovit volněji a variantně tak, aby bylo ponecháno na soudci, jaký postup zvolí s přihlédnutím k povaze věci a míře součinnosti účastníků. Soudce musí mít volnost uvážení, zda určité doplnění ještě v rámci prvostupňového řízení přijme nebo ne.³⁰³ Lze shrnout, že novelizovaným znění ustanovení o koncentraci řízení, „a tím i relativně jeho zrychlením, může dojít k opomenutí skutečného dokazování.“³⁰⁴ Je tak otázkou, zda se zákonodárce neměl např. pokusit o modifikaci soudcovské koncentrace (§ 118c ve znění do novely č. 7/2009 Sb.) a umožnit využití soudcovské koncentrace i bez návrhu některého z účastníků a zároveň možnosti podání odvolání proti usnesení o nařízení této koncentrace.³⁰⁵

Zavedení koncentrace řízení ke skončení prvního jednání ve věci (resp. přípravného jednání nebo soudem poskytnuté lhůty) vede též k profesionalizaci civilního procesu a k otázce, zda „laik“ (účastník bez právního vzdělání) je schopen podstatě koncentrace řízení a jejím důsledkům v tak brzkém stádiu porozumět a efektivně na poučení soudu (pokud se mu vůbec dostanou) reagovat.

S ohledem na uvedené je třeba důrazně doporučit opětovné zavedení institutu koncentrace řízení ke skončení řízení před soudem prvního stupně s modifikací

³⁰¹ SVOBODA, K. Další novela OSŘ – změny v režimech koncentrace. *Právní zpravodaj*. 2008, 5, s. 14.

³⁰² WINTEROVÁ, A. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 19, s. 706.

³⁰³ WINTEROVÁ, A. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 19, s. 706.

³⁰⁴ VLK, V. Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. Pokusem o opravu o.s.ř. *Bulletin advokacie*. 2009, 11, s. 39.

³⁰⁵ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, 19, s. 611.

soudcovské koncentrace i bez návrhu účastníků a možnosti odvolání proti takovému usnesení.

S institutem koncentrace řízení úzce souvisí i uplatnění námitky promlčení. V práci jsem došla k závěru, že námitka promlčení je procesním úkonem, jehož obsah je hmotněprávní. Lze se tak domnívat, že k promlčení práva na základě námitky vznesené až v průběhu odvolacího řízení podléhajícího režimu neúplné apelace lze přihlídnout jen tehdy, vyplývá-li závěr o promlčení práva ze skutečností, jež vyšly najevo nebo byly zjištěny před soudem prvního stupně, nebo ze zjištění učiněného na základě důkazů navržených před soudem prvního stupně.³⁰⁶ Z toho vyplývá, že námitce promlčení nelze v odvolacím řízení *en bloc* vyhovět bez toho, že by soud zkoumal její hmotněprávní stránku. Je tedy v zájmu účastníků, aby námitku promlčení uplatněného nároku zásadně vždy vznášeli již před koncentrací řízení, tedy v přípravném řízení nebo do skončení prvního jednání ve věci (nebo do uplynutí poskytnutých lhůt).

V další části práce jsem dospěla k závěru, že právní úprava odvolání je mezerovitá, kdy účastníku umožňuje podat v zákonné lhůtě i jen „blanketní“ odvolání s tím, že jej do určité doby doplní (spíše ale nedoplní a soud jej poté musí vyzývat). *De lege ferenda* je (s důrazem na rychlost řízení) vhodné, aby byla přijata nová a přísnější úprava, která by nepřipustila podání takových neodůvodněných odvolání, popř. by takové podání bylo postiženo jejich neúčinností (soud by k podání nepřihlížel).

Zákonodárce, dle mého názoru, správně ponechal v ustanovení § 219a možnost zrušit nepřezkoumatelné rozhodnutí odvolacím soudem *ex offio* namísto možného zrušení pouze na návrh účastníků (návrh novely č.7/2009 Sb.). Navrhovaná úprava by vedla k popření smyslu odůvodnění rozhodnutí soudů prvního stupně a odvolací soud by nakonec musel celé řízení sám realizovat, včetně vyjádření důvodů, pro které bylo ve věci konkrétním způsobem rozhodnuto.

Práce ukázala, že zásada dvojinstančního řízení není ve světle judikatury Ústavního soudu³⁰⁷ obecnou zásadou občanského soudního řádu, když tato nadále zůstává zásadou trestního řízení. Proto v případě nepřípustnosti odvolání v bagatelních věcech nedochází k porušení této zásady. Je ovšem otázkou jak vysoká má hranice

³⁰⁶ K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v Rozsudku ze dne 27.5.2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, (R 101/2008).

³⁰⁷ Nález III. ÚS 150/03.

bagatelních věcí být. Novelou č. 7/2009 Sb. byla výše bagatelní hranice zvýšena z částky 2.000,- na částku 10.000,- Kč s odůvodněním, že „*částka 2000,- Kč je v současné době nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem.*“³⁰⁸ V této souvislosti bylo dále v práci odkázáno na nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, které se vztahuje na přeshraniční případy. Ač se jedná o bagatelní spory, jde v těchto sporech účastníkům většinou o principiální ochranu jejich práv a teprve druhotně až o rychlost řízení (např. ochrana práv spotřebitelů coby slabší strany). Z tohoto pohledu je především nutné vycházet z účelu vhodného pro samotné účastníky řízení. Proto se mi zdá vhodnější mírnější hranice pro stanovení bagatelní věci (a to částka například ve výši 5.000,- Kč) především s ohledem na šetření práv účastníků a na sjednocení civilní úpravy s trestní (výše škody nikoliv nepatrné dle trestního zákoníku je 5.000,- Kč³⁰⁹). Dále je dle mého názoru třeba sjednotit postup soudů prvních stupňů při přiznávání nákladů řízení v bagatelních věcech tak, aby nedocházelo k jejich krácení dle libovůle soudů pouze s obecným odůvodněním, že spor byl veden pro tak nízkou částku, že by bylo nespravedlivé přiznat na nákladech řízení částku až trojnásobně vyšší. V této souvislosti se nabízí myšlenka, zda není vhodné převzít úpravu možnosti odvolání do výroku o náhradě nákladů řízení u platebního rozkazu a použít ji též na výrok o nákladech řízení v bagatelních věcech.

Úplným závěrem lze shrnout, že předložená práce se snažila přinést nejen konkrétní výsledky použitelné v soudní praxi, ale upozornit i na nedostatky stávající právní úpravy odvolání a doporučit jejich budoucí legislativní řešení. Na civilní proces jsou kladeny požadavky týkající se především rychlosti řízení. Domnívám se však, že rychlost řízení může být na úkor jednoduchosti a srozumitelnosti civilního procesu. Lze tak důvodně uvažovat o novelizaci stávající právní úpravy odvolání v civilním procesu v naznačených intencích a z dlouhodobého hlediska zákonodárci doporučit rekonfiguraci civilního procesu s důsledným rozdělením úprav sporného a nesporného řízení.

³⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb.

³⁰⁹ Způsobem škody nikoli nepatrné se rozumí následek ve formě škody nejméně v částce 5 000 Kč, což vyplývá z výkladového pravidla v § 138 odst. 1 TZ pro určení hranic výše škody. Jde o nejnížší hranici škody podle trestního zákoníku.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

ODBORNÉ PUBLIKACE

BUREŠ, J., DRÁPAL L., MAZANEC, M. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I., II. díl. 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2000

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I., II. díl. 6. Vydání.* Praha : C. H. Beck, Praha, 2003

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád - Komentář. I., II. díl,* Praha : C. H. Beck, 2006

ČEŠKA, Z. a kol. *Občanské právo procesní,* Praha: Panorama, 1989

DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I., II. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I., II. díl 1. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2009

DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí.* Vyd. 1. Praha : C. H. Beck, 2008

FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu.* Praha: Univerzita Karlova, 1974

FIALOVÁ, L. *Náklady řízení v civilním řízení sporném.* Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta.

HANDL, V., RUBEŠ, J. *Občanský soudní řád., Komentář. II. díl.* Praha : Panorama, 1985.

HORA V. *Učebnice civilního práva procesního,* Praha : Všehrd, 1947

HORA, V. *Československé civilní právo procesní : Díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi.* 4. vydání. Praha : Všehrd, 1934

HORA, V. *Československé civilní právo procesní. 2. díl. Řízení před soudy první stolice.* 2. vydání. Nákladem vlastním. Praha, 1928

- HORA, V. *Československé civilní právo procesní: Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha: Všehrad, 1924
- CHMELÍČEK, P. *Odvolání v civilním procesu*. Praha, 2003. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.
- CHODĚRA, O. *Občan v soudním řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001
- JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie)*. 1. vydání, Praha, LexisNexis, 2005
- KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005
- MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001
- MACUR, J. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*. Brno : Masarykova univerzita, 1993
- MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2002
- MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva*. Praha : Linde, 1997
- PLECITÝ, V., VRABEC, J. *Občanské právo procesní*, 1. vydání, Praha, Kodex Bohemia, 1998
- SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*, 1. vydání, Eurolex Bohemia, Praha, 2006
- SCHELLEOVÁ, I. *Český civilní proces*. Praha : Linde, 1997
- SCHELLEOVÁ, I. *Organizace notářství, soudnictví a advokacie*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Linde a.s, 2007
- SCHELLEOVÁ, I. *Základy občanského práva procesního*. 1. vydání, Eurolex Bohemia, Praha, 2005
- STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita. Vydavatelství Doplněk, 2003
- WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. Vydání, Praha: Linde. 2002

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2006

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2008

WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanské právo procesní*. 2. vydání. Praha : ISV nakladatelství, 1996

WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha : Linde, 2007

WINTEROVÁ, A. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005

ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1995

ODBORNÉ ČLÁNKY:

BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, 19, s. 611

BENEŠ, V. Zrychlení soudního řízení. *Právní rádce*. 2005, 5, s. 23

BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1.7.2009. *Bulletin advokacie*. 2009, 12, s. 27

DERKA, L. Ještě jednou k námitce promlčení vznesené v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2003, č. 10, s. 338

DERKA, L. Námitka promlčení vznesená v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2003, 2 s. 67

DERKA, L. Poznámka k neúplné apelaci podle občanského soudního řádu po 1.1.2001, *Právní rozhledy*. 2002, 7, s. 330

- DRÁPAL, L. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 9, mimořádná příloha, s. 1. a násl.
- JIRSA, J. K souhrnné novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2009, 1, s. 2
- JIRSA, J. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 12, s. 427
- JIRSA, J. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, 6, s. 198
- KRÁLÍK, M. Malá poznámka k platebnímu rozkazu a tzv. bagatelním věcem. *Právní rozhledy*. 2002, č. 8, s. 81
- KÜHN, Z., DERKA, L. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1.1.2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*. 2001, č. 8, s. 380
- MACKOVÁ, A. Opravné prostředky po novele OSŘ provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2000, č. 8, s. 25-28
- MACUR, J. K výkladu pojmu práva se samostatným skutkovým základem. *Socialistická zákonnost*, 1987, s. 14 až 18
- MIKULCOVÁ, L. Námitka promlčení v odvolacím řízení – další dějství. *Právní rozhledy*. 2008, 21, s. 796
- PIKOVÁ, P. Právo nemajetných občanů na právní ochranu – o právu chudých v minulosti i současnosti. *Bulletin advokacie*. 2000, 3, Praha, s. 39
- PJAJČÍKOVÁ, P. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2009, 1, s. 30
- POSPÍŠIL, M. Novela občanského soudního řádu je účinná. *Právní rádce*. 2009, 7, s. 15
- SKOPAL, R. Nové procesní instituty provedené novelou OSŘ - koncentrace řízení, dostupné z <<http://obcanskepravo.juristic.cz/665063/clanek/obcan5>>
- SVOBODA, K. Další novela OSŘ – změny v režimech koncentrace. *Právní zpravodaj*. 2008, č. 5, s. 14
- SVOBODA, K. Jak donutit soud, aby opravdu dokazoval. *Právní rádce*. 2007, č. 8, s. 19

SVOBODA, K. Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu. *Bulletin advokacie*. 2009, 11, s. 38

VÍCHA, P. K otázce, zda lze po novele OSŘ č. 20/2000 Sb. vznést námitku promlčení i v odvolacím řízení, *Soudní rozhledy*. 2004, 5, s. 167

VLK, V. Několik poznámek a jedna úvaha nad 109. pokusem o opravu o.s.ř. *Bulletin advokacie*. 2009, 11, s. 39

WALTR, R. Nová právní úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu. *Právní zpravodaj*. 2005, 2, s. 4

WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin Advokacie*. 2001, č. 4, s. 13

WINTEROVÁ, A. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*. 2008, 19, s. 706

WINTEROVÁ, A. Z veřejného slyšení na téma „Koncepce reformy soudnictví“. *Právní praxe*. 2000, 1, Praha. s. 62

WINTEROVÁ, A. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, 6, s. 226

ZOUBEK, H., BUREŠOVÁ, S. Uplatnění námítky promlčení v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 5. s. 168

ZOULÍK, F., DVOŘÁK, B. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. *Právní fórum*. 2009, 1, s. 1

PRÁVNÍ PŘEDPISY

[zdroj: právní systém ASPI]

Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1950 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb.

Připomínky k novele provedené zákonem č. 7/2009. (materiál získaný v rámci praxe u OS Praha 9)

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/1895 ř.z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních, ze dne 1. srpna 1895.

Zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, ze dne 1. srpna 1895.

Zákon č. 79/1896 ř.z., o řízení exekucním a zajišťovacím, ze dne 27. května 1896.

Zákon č. 217/1896 ř.z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádě soudů.

Zákon č. 218/1896 ř.z., o zavedení živnostenských soudů a o soudnictví ve sporech ze živnostenského poměru pracovního, uřednického a námezdního.

Zákon č. 150/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ze dne 22. prosince 1948

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (osř)

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1994 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2005 Sb., o změně občanského soudního řádu a některých dalších zákonů

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2009 Sb., o změně občanského soudního řádu a dalších souvisejících zákonů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, dostupný z <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007R0861:CS:NOT>>

JUDIKATURA

[citováno z uvedených internetových adres v průběhu 9/2010]

Nálezy Ústavního soudu České republiky

Uvedená rozhodnutí Ústavního soudu ČR jsou dostupná na adrese <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>

Nález Ústavního soudu ze dne 18.6.2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01

Nález Ústavního soudu ze dne 29.5.2000, sp. zn. IV. ÚS 275/98
Nález Ústavního soudu ze dne 13.1.2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04
Nález Ústavního soudu ze dne 14.2.1996, sp. zn. II. ÚS 156/95
Nález Ústavního soudu ze dne 15.1.2002, sp. zn. I. ÚS 336/99
Nález Ústavního soudu ze dne 15.5.2003, sp. zn. III. ÚS 765/02
Nález Ústavního soudu ze dne 17.5.2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000
Nález Ústavního soudu ze dne 18.12.2002, sp. zn. II. ÚS 369/01
Nález Ústavního soudu ze dne 2.5.2005, sp. zn. III. ÚS 455/01
Nález Ústavního soudu ze dne 20.11.2007, sp. zn. I. ÚS 394/2005
Nález Ústavního soudu ze dne 24.9.1998, sp. zn. III. ÚS 139/98
Nález Ústavního soudu ze dne 25.1.2007, sp. zn. III. ÚS 639/06
Nález Ústavního soudu ze dne 28.6.2010, sp. zn. IV. ÚS 170/08
Nález Ústavního soudu ze dne 30.10.2001, sp. zn. II. ÚS 444/01
Nález Ústavního soudu ze dne 30.11.2006, sp. zn. III. ÚS 411/05
Nález Ústavního soudu ze dne 30.11.2006, sp. zn. III. ÚS 411/2005
Nález Ústavního soudu ze dne 31.1.2002, sp. zn. IV. ÚS 37/02
Nález Ústavního soudu ze dne 6.11.2003, sp. zn. III. ÚS 150/03
Nález Ústavního soudu ze dne 8.7.1999, sp. zn. III. ÚS 87/99 [ASPI ID: JUD31927CZ]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

*Uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR jsou dostupná na adrese
<<http://www.nsoud.cz>>*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.6.1968, sp. zn. 2 Cz 11/68, (ASPI ID JUD776CZ)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 2 Cdon 753/97, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 56/1998

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.9.2005, sp. zn. 30 Cdo 749/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.7.2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2492/99, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 40/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.6.2005, sp. zn. 22 Cdo 1135/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2007, sp. zn. 28 Cdo 3342/2007 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 80/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.10.2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.3.2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 101/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.5.2009, sp. zn. 28 Cdo 1305/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 3. 1976, sp. zn. 6 Co 247/75, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 21/1977

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 28/1998

Usnesení Nejvyššího soudu z 20. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 60/98, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 36/1999

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.5.2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.9.1999, sp. zn. 25 Cdo 1792/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2001, sp. zn. 26 Cdo 1760/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2006, sp. zn. 30 Cdo 2043/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2004, sp. z. 25 Cdo 209/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.1999, sp. zn. 20 Cdo 2491/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.9.1996, sp. zn. 2 Cdon 1154/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.1998, sp. zn. 20 Cdo 748/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1999, sp. zn. 20 Cdo 987/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2000, sp. zn. 20 Cdo 2409/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.8.2002, sp. zn. 26 Cdo 1540/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.7.1998, sp. zn. 20 Cdo 1753/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2002, sp. zn. 33 Odo 326/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1998, sp. zn. 20 Cdo 887/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2004, sp. zn. 29 Odo 611/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 1488/2000, uveřejněné
ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 39/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.1997, sp. zn. 2 Cdon 1571/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zn. 26 Cdo 1910/99

S III s. 340

SJ 11/2001

SJ 18/2005

SJ 30/1997

SJ 57/2005

SJ 84/2002

Ostatní rozhodnutí soudů

Nejvyšší soud ČSSR, Plsf 2/74, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek
pod č. 1/1975

R 30/2000

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 19.5.1960, sp. zn. 11 Co 102/60, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 62/1960

Krajský soud v Brně - pobočka ve Zlíně, sp. zn. 60 Co 225/2005

Usnesení Krajského soudu v Ostravě z 23. 3. 1983, sp. zn. 13 Co 184/83, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 23/1986

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 24.8.2001, sp. zn. 11 Co 716/2001, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/2002

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9.1.2002, sp. zn. 11 Cmo 294/2001, (ASPI ID JUD23010CZ)

S. I (s. 96–97) – NS sp. zn. Prz 36/67

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 6 Cdo 7/94

OSTATNÍ PRAMENY

[vše citováno v průběhu září 2010]

Krajský soud v Brně. Vypořádání připomínek soudů k návrhu změny o.s.ř.

Přednáška JUDr. Drahomíra Drápala, Brno dne 1.2.2005.

<<http://aktualne.centrum.cz/domaci/soudy-a-pravo/clanek.phtml?id=666344>>

<<http://jinepravo.blogspot.com/2009/03/sestero-poznamek-k-usneseni-vs-praha-v.html>>

<<http://jinepravo.blogspot.com/2009/10/nejnovejsi-rozhodnuti-v-pripadu.html>>

<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ustavni-soud-vraci-kauzu-justicni-mafie-ceploviml_144421.html>

<<http://hudoc.echr.coe.int>>

PŘÍLOHA

PŘEDLOŽENÍ VĚCI K ROZHODNUTÍ O ODVOLÁNÍ

Spisová značka:

Městskému soudu
v Praze

Odvolání podal:

Odvolání bylo podáno osobou oprávněnou*) - osobou neoprávněnou *)

Napadené rozhodnutí (č.l...) bylo doručeno- odvolateli dne ...

Ostatním účastníkům dne ...

Odvolání (č.l....) podáno u soudu*) - dáno na poštu dne

Obálka od zásilky podané na poště připojena (č.l.) *) - není připojena *)

Odvolání bylo podáno včas

Odvolání bylo doručeno ostatním účastníkům dne

- nebylo ostatním účastníkům doručováno *)

Vyjádření k odvolání podáno (č.l.) *) - nebylo podáno *)

Odvolání je přípustné *) - není přípustné podle § o.s.ř. *)

Podmínky řízení pro projednání odvolání a rozhodnutí o něm byly splněny *)

Usnesení s výzvou k odstranění nedostatku podmínek odvolacího řízení spočívajícího v..... (č.l.) bylo odvolateli doručeno dne a uvedený nedostatek nebyl odstraněn *)

Odvolání nemá vady, které by bránily pokračování v odvolacím řízení *)

Usnesení s výzvou k odstranění vad odvolání (č.l....) bylo odvolateli doručeno dne..

Vady odvolání byly odstraněny podáním (č.l.) *) - nebyly odstraněny *)

Žaloba (návrh na zahájení řízení) vzata zpět podáním (č.l.) *) -nebyla vzata zpět *)

Odvolání vzato zpět podáním (č.l.) *) - nebylo vzato zpět *)

Soudní poplatek z odvolání

nebyl předepisován

byl zaplacen ve výši Kč (č.l.) *)

odvolatel byl osvobozen od soudních poplatků usnesením ze dne (č.l.) *)

odvolatel je osvobozen od soudních poplatků podle § zákona o soudních poplatcích *)

Připojeny jsou stejnopis odvolání a stejnopis rozhodnutí soudu prvního stupně

Připojené spisy:

Kancelář : spis zašli MS v Praze k rozhodnutí o odvolání.

Obvodní soud pro Prahu 9 dne

ABSTRACT

The aim of this thesis is to describe and analyse the legal institution of appeal in Czech civil procedure. The reason for doing a research in this area is that appeal is the most applied legal remedy in Czech civil procedure and I, as a judge assistant, deal with appellate procedure within the day-to-day running of the court. I have chosen a fairly broad topic because I wanted to conceive this theme coherently as I have quite a unique opportunity to encounter this issue practically at work. The goal of this thesis is to provide both – (i.) an overview of the issue of appeal in civil procedure and (ii.) an outline of its practical problems and their solutions. Subsequently suggestions for improving legislation in this area are drawn as a result of the prior description and analysis.

Czech legal order distinguishes ordinary and extraordinary legal remedies. The only ordinary legal remedy according to positive law is the appeal. It represents the most frequently used form of a review of judicial decisions. The legal regulation of the appellate procedure in civil cases is enshrined in Act No. 99/1963 Coll. on the Civil Procedure, as amended.

The thesis is divided into thirteen chapters, each of them dealing with different aspects of the legal institution of appeal. The first one focuses on its historical development. The next chapter deals with the importance of this procedural institution within the framework of legal remedies. Thereafter the thesis provides a general (theoretical) explanation of an appeal. It is the only ordinary remedy in Czech civil procedure. The concept of an appeal in our national legal system is based on the appellate principle. In the current Czech civil procedure the complete and incomplete appellate systems are both determined and applied.

The remaining chapters are devoted to the positive legal regulations concerning the appellate procedure and reflect its possible modifications *de lege ferenda*. Right here the paper presents the essential attributes of the admissibility of an appeal – the fulfillment of its objective and subjective preconditions – which are the main issue of the fifth chapter. This topic is examined especially in the light of the amendment No. 30/2000 Coll. and No. 7/2009 Coll. that brought the introduction of so-called “trivial”

things in civil proceeding (i.e. value of the subject of controversy not exceeding 2.000, - CZK; after 1/7/2009 10.000, - CZK respectively).

Furthermore, the thesis provides essential information about the issue of forms of and requirements for an appeal, describes the possible grounds for an appeal and also deals with the principles of an incomplete appellation in controversial proceeding and the concentration control. The thesis outlines that the concentration of control in practice has proved to be an effective tool for a fast and efficient conduct of civil proceedings. This chapter also introduces the application of new facts and evidence within the scope of an appellate procedure (thus exceptions to the incomplete appellation). In the following chapters the thesis focuses on a disquisition of various effects of an appeal and dispositional actions of the participants. Chapter Nine is subdivided into two parts. Part One examines the acts before the trial court. Part Two investigates proceedings before the appellate court. It describes decision-making by the appellate court. The appellate court may confirm, amend or reverse and return the decision of the trial court. Decision on related costs is also a part of the decision-making within the scope of the appellate procedure.

This thesis is based on effective law until December 12, 2010.

Klíčová slova

Občanské právo procesní

Opravné prostředky

Řádný opravný prostředek

Odvolání

Keywords

Civil procedure

Legal remedies

The ordinary legal remedy

Appeal